

CERVANTES
DON QUIJOTE

RADNÓTI MIKLÓS
ÁTDOLGOZÁSÁBAN

CSERÉPFALVI KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5531-27-9 (online)
MEK-13642

TARTALOM

AZ 1. FEJEZET,

amelyben arról van szó, hogy egy egyszerű falusi nemesember kalandokról álmodozik és lovagnak csap fel.

A 2. FEJEZET,

amelyben Don Quijote elindul, egy fogadóhoz érkezik, sisakkal a fején halat eszik és nádszálon szívja a bort.

A 3. FEJEZET,

amelyben őrt áll a fogadó előtt, öszvérhajcsárokkal viaskodik és lovagként távozik.

A 4. FEJEZET,

amely Don Quijote első lovagi tettét, az András nevezetű juhászbojtár megmentését meséli el.

AZ 5. FEJEZET,

amelyben megint egy öszvérhajcsárral gyűlik meg a baja. Rocinante elesik és Don Quijotet elverik, mint a kétfenekű dobot.

A 6. FEJEZET,

amelyben falubeli szomszédja rátalál az országúton heverő lovagra, szamarára ülteti és visszaviszi otthonába.

A 7. FEJEZET,

amelyben hősiünk könnytára eltűnik, de lovagi álmai megmaradnak. Szerződtesi fegyverhordozónak a jámbor és okatlan Sancho Panzát és most már kettesben indulnak újra útnak.

A 8. FEJEZET,

amelyben a szélalmok ellen harcol Don Quijote.

A 9. FEJEZET,

amelyben Don Quijote varázslóknak nézi a bencés-barátokat, párbajt vív a biscayai hölgy egyik kísérelőjével, legyőzi, de a küzdelemben elveszti félfülét.

A 10. FEJEZET,

melyben Don Quijote aranysisak helyett réztányért zsákmányol, de Sancho Panza új nyerget kap a régi helyébe.

A 11. FEJEZET,

amelyben Don Quijote gályarabokat szabadít s megismerkedik az emberi hálátlansággal.

A 12. FEJEZET,

amely Don Quijote remeteségét, őrjöngését és Sancho Panza küldetését meséli el.

A 13. FEJEZET,

melyben Sanchot küldetése közben a lelkész és a borbély felismeri és kivallatja. Dorottyá, Don Quijote unokahúga hercegnőnek öltözik és kicsalja a lovagot a hegyek közül.

A 14. FEJEZETBEN

Don Quijote végighallgatja Micomicon királynőjének szomorú történetét, leüti Sanchót, majd kibékül vele.

A 15. FEJEZET,

melyben a lovagot foglyul ejtik barátai és ökrösszekéren viszik hazafelé.

A 16. FEJEZET,

melyben Don Quijote elvarázsolt lovagnak véli magát és semmiképpen sem érti, hogy miképpen került haza szülőfalujába.

A 17. FEJEZET,

*amelyben Don Quijote és Sancho Panza újra szabadon ügetnek az országúton.
Toboso felé mennek, hogy Dulcineát megkeressék.*

A 18. FEJEZET,

*amelyben Sancho is becsapja a hiszékeny lovagot, aki látta
és mégse látta imádott Dulcineáját.*

A 19. FEJEZETBEN

*Don Quijote legyőzi a Tükrök lovagját és ismételten meggyőződik
a varázslók hatalmas erejéről. Ugyanebben a fejezetben csődöt mond
a lelkész és a borbély újabb mentési terve.*

A 20. FEJEZET,

*melyben Don Quijote csodálatos lakodalomban vesz részt és megvédelmezi
a csodaszép menyasszony szegény kérőjét. Sancho ennek következtében
nem eheti végig az ínycsiklandó lakodalmi ebédet.*

A 21. FEJEZET,

*amelyben hőseink a hercegi párral találkoznak s bár a bemutatkozásnál
mindketten a földre pottyannak, mégsem történik semmi baj.
Kiderül az is, hogy a hercegi pár olvasta e történet korábbi fejezeteit s szereti hőseinket.*

A 22. FEJEZET

*a Búsképű lovag és Sancho Panza vendégeskedését írja le a hercegi pár vadászkastélyában.
Sancho összeakasztja a szekérrudat egy udvarhölgygel, de végül is a hercegtől
elnyeri régvágyott szigetét.*

A 23. IZGALMAS FEJEZET,

*melynek tartalmából csak annyit árulunk el, hogy Sancho hosszasan szabódva ugyan,
de mégis vállalja Dulcineáért a háromezerháromszáz korbácsütést.*

A 24. FEJEZET,

*melyben Sancho Panza elfoglalja kormányzói székét és bölcs bíraskodásával
megnyeri alattvalói bizalmát.*

A 25. FEJEZET,

*amelyben Sancho összezördüül udvari orvosával s végül mégis megtömi bendőjét,
igazságot oszt és bölcseket beszél.*

A 26. FEJEZET,

amelyben Sancho teknősbéka módjára viselkedik, majd önként leköszön kormányzóságáról.

A 27. FEJEZET,

*amelyben Don Quijote de la Manchát legyőzi a Fehér Hold lovagja.
Dulcinea hírnevén nem esik folt, de a Búsképű lovag egy esztendeig nem nyúlhat fegyverhez.*

A 28. FEJEZET,

*melyben a Búsképű lovag elhatározza, hogy pásztornak csap fel.
Szó esik Sancho közmondásairól is.*

A 29. FEJEZET,

*amelyben hosszas alkudozás után Sancho mégis elkezd a vezeklést
Dulcineáért, - a maga módján.*

A 30. FEJEZETBEN

a Búsképű lovag hazatér falujába.

A 31. ÉS EGYBEN UTOLSÓ FEJEZET,

*amely a Búsképű lovag kijózanodásáról, betegségéről, végrendeletéről,
haláláról és halhatatlanságáról számol be.*

AZ 1. FEJEZET,
*amelyben arról van szó, hogy egy egyszerű falusi nemesember
kalandokról álmodozik és lovagnak csap fel.*

La Mancha egyik falujában élt hajdan egy nemesember. A fogasán dárda függött, pajzsok lógtak szerteszét a házban, az istállóban egy vézna paripa kaparta a földet, az udvaron pedig néhány gyors agár futkározott. Az ételekre és az italokra ráment jövedelmének majdnem a fele. Megmaradó pénzét a finom anyagból készült felöltőre, az ünnepi bársonynadrágra és szép cipőkre költötte, mert hétköznap is szeretett előkelően öltözködni. Egy idős gazdasszony élt a házánál, s fiatal unokahúga. Egy fiatal legény pedig a házkörül tennivalókat végezte, inas és béres volt egyszemélyben, ő nyergelte meg a rozzant paripát, de ő kaszálta a rétet is a ház körül. A nemes ötven év körüli izmos, szikár, csontosarcú férfi volt, koránkelő és nagy vadász. Falujában híres volt arról, hogy üres óráiban - s üres órái ugyancsak gyakran akadtak - rendíthetetlen hősökről írt lovagregényeket olvasott. Sokszor már a szeme fájt, a feje zúgott, de mégse hagyta abba az olvasást. Lassan még a vadászatot is elhanyagolta, kis gazdasága ügyeit sem intézte. Annyira belehabarodott az olvasásba, hogy eladogatta holdanként még a szántóföldjeit is az olvasnivaló lovagregények kedvéért. Teljesen a regényekben szereplő lovagok helyébe képzelte magát. Két barátjával, a falu papjával és a falu borbélyával az egyes lovagok kiválóságait vitatta meg, reggeltől estig és estétől reggelig olvasott s a kevés alvás és a sok olvasás eredménye az lett, hogy józan ítélőképességét teljesen elvesztette már. Bűvölésekről, párbajokról, csatákról, kihívásokról, sebekről, szerelmekről, harci jószerencséről s lovagi balsorsról álmodozott.

Egyszer aztán az a furcsa gondolata támadt, hogy felcsap kóbor lovagnak, lóra ül és fegyveresen világnak indul, kalandokat keres s átéli mindazt, amit olvasmányjaiban a kóbor lovagok; megtorol minden sérelmet, nem kerül ki semmi veszedelmet és örök hírnévre s dicsőségre tesz szert.

Menten hozzá is fogott a tervhez. A padlás zugában megtalálta valamelyik ősenek néhány fegyverét, megtisztította a portól és a rozsdától, kifényesítette a rozoga vasakat. Volt ott minden, csupán egy hiányzott. Nem talált egyetlen lebecsátható rostélyú sisakot sem, csak egy egyszerű, rostélytalan vas-süveget. Hosszan tünődött, mert úgy gondolta, hogy rostélyos sisak nélkül nem lovag a lovag. Végül is vastag papirból valami félsisakszerű alkotmányt formált, hozzáerősítette a süveghez s ez szemre úgy tűnt, mintha arcvédő rostély lenne. Meg is próbálta, kibírja-e a kardvágást. Fogta kardját, kétszer rásujtott, de már az első ütésre szétesett az egész, pedig egy álló hétig dolgozott rajta. Fejcsóválva újra összeillesztette az egészet és belülről vassodronyt feszített alá, hogy tartósabb legyen. De újabb kísérletet már nem tett a karddal, s elhitette magával, hogy sisakja immár tökéletes rostélyos sisak.

Most az istállóban kapargáló vézna és öreg gebét vette szemügyre, ahogy nézte, a szerencsétlen állat csodálatos paripává változott képzeletében. Négy álló napig tünődött azon, hogy miképp nevezze a lovat, mert hiszen régi egyszerű neve nem maradhat meg. Ha a gazdája új életet kezd, új név illik a lóra is. Végül Rocinantenak nevezte. Erről azonban eszébe jutott, hogy önmagának is új nevet kell felvennie s egy heti újabb tünődés után Don Quijotének keresztelte el magát. De eszébe jutott, hogy olvasmányjaiban a hírneves lovagoknak mindig hosszabb nevük van, ezért aztán a maga nevéhez hozzácsapta szülőfaluja nevét is, Don Quijote de La Mancha-nak nevezve magát, már csak azért is, hogy így faluja nevét viselve a reáihulló dicsőségből jusson szűkebb hazájának is.

De úgy olvasta a regényekben, hogy a kóbor lovagoknak választott hölgyük is volt, szerelmek voltak s ez még külön megszépítette fáradalmaikat és alaposan növelte harci kedvüket.

Don Quijote nem volt szerelmes, de hát a tökéletes lovagság érdekében valakit választania kellett. Rövid gondolkodás után beleszeretett a faluja szomszédságában lakó s neki már igen régen tetsző csinos parasztlányba, aki persze az egész dologról mitsem tudott. Lorenzo Aldonzának hívták a fiatal parasztlányt, de ez semmiképen sem tetszett a lovagnak. Most, hogy szíve választott hölgyévé tette, elkeresztelte Dulcineának s mert ez rövid volt s a lány Tobosóban született, Dulcinea del Tobosónak nevezte végül is.

A 2. FEJEZET,
*amelyben Don Quijote elindul, egy fogadóhoz érkezik,
sisakkal a fején halat eszik és nádszálon szívja a bort.*

Igy hát útrakészen állott Don Quijote és nem is késett egy pillanatot sem. Minden perc késedelem kárára van a világnak, - gondolta magában - hiszen az igazságtalanságok megtorlása, a visszaélések megakadályozása volt lovagságának célja. Nem szólt tehát senkinek s július havának egyik legforróbb hajnalán, jóval napfölkelte előtt beöltözött fegyverzetébe, felült Rocinante és a baromfiudvar hátsó ajtaján át kikocogott a rétre. Boldog és büszke volt, örült, hogy távozása ilyen észrevétlenül sikerült. De kint a mezőn hirtelen nagy gond szakadt rá. Eszébe jutott, hogy ő nincs is lovaggá ütve tulajdonképpen s így a lovagi élet törvényei szerint nem keveredhet harcba semmiféle lovaggal. Majdnem visszafordult, de aztán úgy határozott, hogy a legelső útjába kerülő emberrel lovaggá ülteti magát. Egész napon át lovagolt a pokoli hőségben és legnagyobb kétségbeesésére semmi érdemleges dolog nem történt vele, nem találkozott senkivel. Mire bealkonyodott, holtfáradt volt ő is, az alatta poroszkáló paripa is. Éhesek is voltak mind a ketten. Kutatva pillantott szerteszét, nem lát-é valahol egy várkastélyt, vagy valami pásztoroknyhót, hogy megpihenhessen. És íme egészen közel az út szélén egy csárdát pillantott meg, de észrevette a házat Rocinante is és nógatás nélkül sebesen elindult felé. A kapuban két szutykos fiatal lány állt s néhány öszvérhajcsár. Don Quijote szemében olvasmányai nyomán várnak tűnt a kocsmá, sarkán a megszokott négy toronnyal, felvonóhíddal és várárokkal s minden hozzátartozó szükségessel. Mikor a kocsmá közelébe ért, visszarántotta Rocinante és várta, hogy harsonaszó jelezze a várban a kapu elé érkező lovagot. A harsona jelzése elmaradt. De Rocinante megérezvén az istálló illatát, hevesen a »vár« felé indult. Véletlenül éppen ekkor jött arra egy disznókonda s a kondás tülkébe fűtt, hogy összeterelje állatait. Így hát teljesült Don Quijote vágya, mégis felhangzott a várt kürtjel. A fogadó előtt ácsorgó lányok megijedtek a feléjük kocogó jelenségtől, futni készültek, de Don Quijote fölemelte sisakjának papírostélyát, fölfedte sovány arcát és szelíd szónoklatot intézett hozzájuk.

- Ne fussanak nagyságtok s ne féljenek tőlem, mert az én lovagrendem mindig a hölgyek védelmezője volt.

A lányok rábámultak s mikor megértették, hogy a hölgy megszólítás nekik szól, hangosan kacagni kezdtek. Don Quijote mérges lett.

- A szépséghez szendesség illik, - oktatta őket, és apró dolgokon kacarászni esztelenség. Persze nem azért mondom mindezt, - folytatta megszelídülten - hogy haragudjatok rám, hiszen egyetlen vágyam az, hogy szolgálhassak néktek!

A szutykos lányok az egész cifra beszédből semmit sem értettek és újra nevetni kezdtek. De megjelent az ajtóban a kocsmáros, kövér és békés, nagydarab ember s a Don Quijotén csörömpölő hatalmas fegyvertömegtől kissé megilletődve így szólt:

- Ha a kegyelmes lovag úr szállást keres, minden szálláshoz szükségeset megtalálhat nálam, az ágyat kivéve, - mert az aztán az egész kocsmában nincs.

Don Quijote nagyon elégedett volt a várnagy, - mert hisz annak képzelte a kocsmárost - alázatos szavaival. - Én bármivel megelégszem, mert »nékem ékesség a fegyver, nékem nyugovás a harc.« Valamikor a fogadós is olvasott lovagregényeket, a válasza legalábbis erre vallott:

- Akkor hát kegyelmességednek »ágya kemény szikla s alvása a virrasztás«; s ha így van, leszállhat lováról, mert ebben a kocsmában nem egy éjszakát, de akár egy egész esztendőt is

álmatlanul tölthet. Odalépett Rocinantehoz, a kengyelszíjat fogta, míg az éhes és elgyengült Don Quijote nagynehezen lekászálódott a lóról. A fáradt állatot a fogadásra bízta, ő maga pedig a két lány segítségével igyekezett megszabadulni fegyverzetétől. Azok lecsatolták páncéljait, falhoz támasztották fegyvereit, de az össze-vissza foltozott papírostélyú sisak zsinórjait semmiképpen sem tudták kibogozni, annyira össze-vissza volt csomózva. El akarták vagdalni, de ebbe Don Quijote semmiképpen sem egyezett bele. Így hát a sisak egész este a fején maradt, a lányok és az öszvérhajcsárok legnagyobb derűtségére. Péntek volt s a fogadóban csupán néhány adag olcsó keszeg volt enivalónak.

Elkezdődött az evés. S mert Don Quijote fején sisak volt és a sisak rostélyát két kezével kellett volna magasra tartania, hogy a szájához férjen, az egyik lány segített neki az evés műveletében. Tartotta a sisakot s a keszegek így látszatra a sisakban tűntek el egymásután. Megitatni azonban semmiképpen nem lehetett ily módon a lovagot. A vendéglős végül is egy nádszálat szerzett s ezen keresztül szívta fel Don Quijote a bort. Jámbor türelemmel viselte az evés megpróbáltatásait, mert így megmentette a nagy fáradtsággal összetákolt sisak madzagait.

A 3. FEJEZET,

amelyben őrt áll a fogadó előtt, öszvérhajcsárokkal viaskodik és lovagként távozik.

Éhsége, szomja csillapult, csak az bántotta, hogy még mindig nincs lovaggá ütve. Hosszas tünődés után izgatottan félrehívta a kocsmáros, bezárkózott vele az istállóba, térdre esett előtte és így kiáltott:

- Nem kelek fel addig óh hős lovag, míg nem részesít kegyelmed abban az általam hön vágyott jótéteményben, mely kegyelmességedre s az egész emberi nemzetségre dicsőséget fog árasztandani.

A fogadós nagy zavarban volt s mindenképen talpra akarta állítani vendégét. Hosszas huza-vona után, csakhogy felkeljen végre a vendég, megígérte, hogy részesíteni fogja őt a kért jótéteményben.

- Nem is vártam mást nagylelkűségedtől, - szólt az ígéret hatása alatt fellelkesülve Don Quijote - a kegy amiért esedezem az, hogy holnap reggel üss lovaggá engem s engedd meg, hogy éjszaka várad kapujában őrt álljak s vigyázzak rád. - A furfangos kocsmáros mindent ráhagyott. Sejtteni kezdte, hogy vendégének nincs egészen helyén az esze. Elmondta, hogy teljes szívéből helyesli az óhajtást s hogy ifjúkorában ő maga is lovag volt, bekóborolta az egész világot, Malaga külvárosait, a Riaran szigetét, Sevillát, Segovia vásárterét, Valencia olajligeteit, Granadát, San Lucart, Cordovát, Toledo kocsmáit. Házát épp ezért minden kóbor lovag előtt szívesen megnyitja s az éjjeli virrasztás után úgy lovaggá üti, hogy senki jobban e világon. Aztán megkérdezte Don Quijotetól, hogy van-e pénze?

- Egy fityingem sincs, de sohasem olvastam a regényekben arról, hogy bármelyik kóbor loagnak pénze lett volna, - jegyezte meg a lovag.

- A regények elfeledkeztek erről s ezt nagyon helytelenítem, - felelte fejcsóválva a kocsmáros és felvilágosította Don Quijotet, hogy a jóltömött erszény épp olyan nélkülözhetetlen kelléke a loagnak, akár a pajzs vagy a dárda. Don Quijote megígérte, hogy igyekszik a bajon segíteni, aztán megállapodtak abban, hogy a nagy baromfiudvarban a korcsma tőszomszédságában fog őrt állani éjjel. Don Quijote egész fegyverzetét kihordta a kút melletti vályúra, majd pajzsát karjára öltötte, markába fogta dárdáját s fenséges léptekkel megkezdte éjszakai sétáját a vályú előtt. A kocsmáros a nagy ivóhelyiségben mindenkinek elmesélte a hóbortos lovaggal folytatott beszélgetést, az éjjeli őrtállást és a lovaggá ütést. Erre valamennyien kitódultak megbámulni a különös tüneményt. Don Quijote észre sem vette őket, hosszú léptekkel járt fel s alá, majd dárdájára támaszkodva messzenézett.

Leszállt az éj, a telihold szinte nappali világosságot árasztott. Ekkor a kocsmában megháló öszvérhajcsárok egyike vizet akart vinni állatának, de ehhez a művelethez Don Quijote fegyvereit el kellett távolítania a vályúról. De mikor a lovag közeledni látta a hajcsárt, hangosan rákiáltott:

- Bárki légy, vakmerő lovag, ha megérinted e fegyvereket, életeddel lakolsz vakmerőségedért!
- Az öszvérhajcsár nem sokat törődött a figyelmeztetéssel, megragadta az egész lomot s a földre rántotta. Don Quijote szíve hölgyére, Dulcineára gondolt, felfohászkozott, két kézre fogta dárdáját s úgy fejbeverte az öszvérhajcsárt, hogy az menten elterült a földön s ha még egy ilyen ütést kap, nem is kel fel onnan többé. Don Quijote összeszedte fegyvereit, visszarakta a vályúra s nyugodtan, mintha mi sem történt volna, folytatta sétáját. Nemsokára egy másik öszvérhajcsár jött ugyanazzal a szándékkal, semmit sem tudva társa sorsáról s le akarta venni a vályúról Don Quijote fegyvereit. A lovag egy szót sem szólt, de néhány hatalmas ütést mért a második hajcsár fejére is. A zajra kiszaladt a kocsmát megtöltő népség, élén a kocs-

márossal. Amikor a többi öszvérhajcsár két társát a földön látta, messziről egész közáport zúdított Don Quijotera. Az a pajzsával védte magát. A fogadós megpróbálta csitítani őket: - Láthatják, hogy bolond! - kiabált a hajcsárookra - s a törvény még akkor is felmenti, ha valamennyiüket agyoncsapja! - Don Quijote alávaló árulóknak szidalmazta őket, a vár urát pedig gyáva és aljas lovagnak nevezte, aki eltűri, hogy bántalmazták a várban lakó kóbor lovagot. Vegyék csak fel egyszer a lovagrendbe, majd megleckézteti őt! Mindezt olyan határozottan és rettenthetetlenül mondta, hogy az öszvérhajcsárok valóban megijedtek. A kocsmáros szavai is hatottak, abbahagyták a dobálást. Don Quijote pedig megengedte, hogy elszállíthassák sebesültjeiket.

De a kocsmárosnak nem nagyon tetszett a vendég okozta felfordulás, el is határozta, hogy véget vet az egésznek s végrehajtja a lovaggá ütést, mielőtt még emberhalál történik. Odament Don Quijotehoz, bocsánatot kért a bántalmazásért, s mindenért az aljas csöcseléket okolta. Elmondta Don Quijoténak, hogy a várban nincsen kápolna, azonban erre, amennyire ő a lovagrend szabályait ismeri, nincs is szükség, mert a lovaggá ütés szertartása főleg abban áll, hogy az embert nyakonvágják és vállon ütik, ezt pedig akármilyen pusztán téren végre lehet hajtani. Az őrtállás követelményeinek pedig már megfelelt, mert két óra a követelmény s ő máris négy óránál régebben örködik. Don Quijote elhitte a kocsmáros szavait s azt mondta, hogy végezze gyorsan, mert ha újra megtámadják, akkor már szabályos lovagként egyetlen lelket sem hagy életben az egész várban s csupán azokat kíméli majd, akiket a várúr megkíméltetni szándékozik. A kocsmáros úgy megrettent az elkövetkezendő eseményektől, hogy rögtön egy könyvet hozott ki, melybe a fuvarosok számára kiadott szalmát és árpát szokta bejegyezni. Egy fiatal fiú egy kis darabka gyertyát tartott s ott állt a két szurtos leány is. Don Quijote térdre borult, a kocsmáros a fuvaros-könyvből mormogott valamit, mintha imádkozna s mormogás közben jó erősen nyakonvágta a térdelő lovagot, majd kardjával gyengéden megérintette a vállát. A mormolás végeztével megparancsolta az egyik lánynak, hogy kösse fel a lovagra a kardot, amit az visszafojtott kuncogással végre is hajtott. - Isten adjon kegyelmességednek sok diadalt küzdelmeiben és legyen szerencsés lovag, - búcsúzott tőle. Így kutyafuttában megtörtént az ünnepélyes szertartás. Don Quijote megnyergelte Rocinantet, felült rá, megköszönte házigazdájának a lovaggá ütés kegyét, megölelte, bókolt a hölgyek előtt, és hosszú, regényekből tanult szónoklatot mondott. A kocsmáros, csak hogy kívül lássa már veszedelmes vendégét, nem kevésbé cifrán, de sokkal rövidebben válaszolt a beszédre s a szállásért és a keszegekért nem is kérve semmit, megkönnyebbült sóhajtással nézett a porfelhőbe tűnő lovag után.

A 4. FEJEZET,
*amely Don Quijote első lovagi tettét, az András nevezetű juhászbojtár
megmentését meséli el.*

Hajnalodott, mikor Don Quijote elhagyta a fogadót s oly elégedetten, oly jókedvűen nyargalt, hogy alaposan kifárasztotta az efféle megpróbáltatásokhoz nem nagyon szokott Rocinantet. A kocsmáros tanácsai jutottak eszébe, hogy el kell látnia magát pénzzel és ruházattal s főleg fegyverhordozóval. Hazafelé tartott, hogy mindezekről gondoskodhassék. A ló érezvén az otthoni istállószagot, összeszedte minden erejét a további útra. Hirtelen, a bokrok sűrűjéből jajkiáltások ütötték meg a fülét. Alig hallotta meg a zajt, Don Quijote nagy szónoklatot tartott magában. Hálát adott az Égnek, hogy alkalmat kap valami lovagi tetre. Nekiugratott a bokroknak, egy kipányvázott lovat pillantott meg, majd egy fatörzshöz kötözött tizenötéves fiút, derékig meztelenül. A fiú jajongott, mögötte egy jól megtermett parasztember nadrágszíjával nagyokat csapott rá. A fiú rimánkodott: »Sohasem teszem többé, uram, Krisztusra mondom, ezentúl jobban vigyázok a nyájára!« Don Quijote látván, hogy mi történik, éktelen haragra gerjedt.

- Gyáva lovag, micsoda dolog megtámadni valakit úgy, hogy az nem védekezhet? Úlj fel a lovadra, kapd két marokra a dárdád s én majd megmutatom neked, hogy mi illik s mi nem!

A paraszt hátrafordult, látta a tetőtől-talpig fegyverbe öltözött lovagot és majd összeesett a rémülettől.

- A juhászbojtárom ez a fiú lovag úr, és olyan gondatlan bojtár, hogy minden nap kevesebb lesz a juhom, s minthogy büntetésből visszatartom a kialakult bérét, azt merészeli mondani, hogy fősvénységéből teszem. Pedig ha ezt mondja, hazudik.

- Hazudik? Te alávaló semmirekellő! - üvöltött Don Quijote - menten szétlapítom a fejed ezzel a dárdával! Fizesd ki rögtön a fiú bérét, mert ha nem, a mindenható Istenre esküszöm, hogy összetörlek! Oldd meg azonnal a kötelékeit!

A paraszt szó nélkül kibontotta a fiú kötelékét. Don Quijote megkérdezte tőle, mennyivel tartozik a gazda. - Kilenc havi bérrel, havonta hét reállal. Don Quijote kiszámította, mennyi az összesen és megparancsolta a parasztnak, hogy azonnal fizesse meg a fiúnak az egész tartozást, mert különben halál fia. A paraszt mindent megígért rémületében, de kijelentette, hogy nincs nála pénz, s ha András bojtár hazamegy vele, megadja neki utolsó fillérig a járandóságát.

- Hogy én vele menjek?! - kiáltott fel a fiú - no, arra ugyan várhat! Hiszen ha egyedül marad velem, élve megnyúz!

- Azt nem teszi, - nyugtatta meg a gyereket Don Quijote - s meg is esküszik erre azon lovagrend törvényeire, amelyhez tartozik.

- De uram, - mondta a fiú - gondolja meg nagyságod, mit beszél. Gazdám nem lovag és úgy hívják, hogy a »gazdag Juan Haldudo«.

- Az mindegy, - felelte a lovag - ígéretét meg fogja tartani, mert ha nem, akkor hiába hívják úgy, hogy Haldudo, agyoncsapom, meghal s nem dúdol!

- Nyugodtan hazajöhetsz András öcsém, - szólt a paraszt, - esküszöm a világ valamennyi lovagrendjére, hogy megfizetem az adósságomat, mégpedig kamatostól.

- A kamatfizetés alól felmentelek, - mondta Don Quijote, - csak azt fizesd ki, amivel tartozol, de ha ezt nem teszed meg, akkor visszajövök, felkutatlak bárhol is rejtőzzél, és megbüntetlek. Erre megesküszöm.

Igy szólva megsarkantyúzta Rocinantét és elvágatott.

A paraszt pedig, mikor már elég biztos lehetett abban, hogy a lovag nem fordul vissza, így szólt bojtárjához:

- Gyere csak egyetlen András fiam, hadd fizessem meg, amivel tartozom.

Hirtelen mozdulattal karon ragadta a fiút, újra odakötözte a tölgyfához és úgy elverte, hogy csak úgy porzott bele.

Amikor végül mégis elengedte gazdája, Andris fogadkozott, hogy felkeresi a vitéz Don Quijotét, s az majd megtorolja a rajta esett sérelmet, de a gazda e fenyegetésen nagyokat mulatott csak.

Don Quijote ezalatt azzal a boldog és büszke érzéssel folytatta útját, hogy lovagi élete valóban nemes cselekedettel kezdődött.

AZ 5. FEJEZET,
amelyben megint egy öszvérhajcsárral gyűlik meg a baja.
Rocinante elesik és Don Quijotet elverik, mint a kétfenekű dobot.

Már megtett vagy két mértföldet, amikor nagyobb embercsoportot vett észre. Mint utóbb kiderült, toledói kereskedők voltak és Murciába mentek selymet vásárolni. Hatan utaztak, valamennyien napernyővel, négy szolgál kísérette lóháton őket és három öszvérhajcsár.

Mihelyt Don Quijote észrevette a menetet, arra gondolt, hogy új kaland vár rá s most - amennyire lehetett - utánozni szerette volna a könyvekben olvasott kalandokat, elhatározta, hogy egészen azok szellemében cselekszik majd. Büszke és határozott tartással, szilárdan ült meg a kengyelben, erősen megragadta a dárdát, pajzsát maga elé emelte és az út közepét elállva várta a kóbor lovagoknak hitt kereskedőket. Amikor elég közel voltak ahhoz, hogy meghallják szavát, hangosan és kihívóan kiáltott feléjük:

- Senki ne merészeljen tovább menni, míg ki nem jelenti, hogy az egész kerek világon nincsen olyan hölgy, aki szépségben la Mancha császárnőjével, a páratlan Dulcinea del Tobosóval versenyezhetne.

A kereskedők megálltak és alaposan megnézték ezt a különös alakot. Külseje és szavai alapján rögtön látták, hogy kivel van dolguk. De szórakozni akartak egy kicsit és ezért egyikük, tréfás és elmés ember, így válaszolt:

- Lovag úr, mi nem ismerjük a lovagságod által említett szép hölgyet, de mutasd be nekünk s ha valóban oly szép, mint amilyennek mondd, úgy szívesörömet kijelentjük, amire kérsz.

- Ha látnátok, - felelte Don Quijote - mi érdemetek lenne akkor? Talán az, hogy elismertek egy nyilvánvaló igazságot? Hiszen éppen arról van szó, hogy pusztá szavamra elhiggyétek, hogy esküdjetek rá és bizonyítsátok fegyverrel a kézben bárki ellen is, aki kétségbe vonná. Halljuk hát e kijelentést azonnal, büszke és gögös népség, mert különben meggyűlik velem a bajotok. Jöjjetek egyenként, amint azt a lovagrend törvénye parancsolja, vagy jöjjetek csoportosan, ha úgy akarjátok, ahogy az ilyen aljas csöcselék szokta, - várlak benneteket az olyan ember önbizalmával, aki tudja, hogy az ő oldalán van az igazság!

Ezzel már neki is rontott annak a kereskedőnek, aki ellentmondott neki, mégpedig olyan hévvel, hogy ha Rocinante meg nem botlik, a vakmerő kereskedő bizony alaposan póruljár. Rocinante azonban elesett, maga alá temette gazdáját, aki úgy belegabalyodott dárdájába, pajzsába és sarkantyújába, hogy nem bírt talpraállni. De amíg erőlködött, a nyelve addig sem pihent:

- Ne fuss el, gyáva fajzat! várj, aljas söpredék! nem az én hibám volt, lovam bűne, hogy itt a földön fekszem!

De az egyik öszvérhajcsár, türelmetlen, hirtelen természetű ember volt. A szegény lovag szitkozódásai és kihívó szavai hallatára nekirontott, kicsavarta kezéből dárdáját és darabokra törte, majd az egyik rövidebb darabbal ütlegelni kezdte Don Quijotét. Olyan erősen verte, hogy páncélja ellenére is egészen összetörte. Hiába kiáltottak rá a gazdái, hogy hagyja abba már, annyira belemelegedett a verésbe, annyira tetszett neki a dolog, hogy nem csillapodott, míg egész mérgét ki nem adta. Mikor a dárda első darabját végül eltörte, a többit nyalábolta össze és kötegben törte el a szerencsétlenül, aki a rázuhanó ütések zápora alatt sem szünt meg lármázni. Égre-földre átkozódott, szidta a banditákat. Végül az öszvérhajcsár kifáradt, abba-hagyta Don Quijote páholását. A kereskedők folytatták útjukat.

Amikor egyedül maradt, Don Quijote újra fel akart tápázkodni, de ha az imént nem sikerült, hogy sikerült volna most, mikor minden porcikája sajgott? De mégis boldognak érezte magát, mert úgy vélte, hogy az ehhez hasonló balesetek a kóbor lovagok életének természetes eseményei és különben is lovát okolta mindenért.

A 6. FEJEZET,
*amelyben falubeli szomszédja rátalál az országúton heverő lovagra,
szamarára ülteti és visszaviszi otthonába.*

Amikor lovagunk látta, hogy semmiképpen nem tud lábra állni, megszokott gyógyszeréhez folyamodott. Ez a gyógyszer az volt, hogy kedvenc könyveinek valamelyik jelenetére gondolt, amelyik úgy vélte, legjobban hasonlít helyzetéhez. Ezúttal Balduin lovag és a mantuai őgróf történetét idézte fel emlékezetében, s abból is azt a jelenetet, mikor Carlotó az őgróftól sebesülten magára hagyta a vadonban. Ezt a történetet kicsik és nagyok egyaránt ismerik Don Quijote hazájában, de semmivel sem igazabb, mint bármilyen más hazugság. Don Quijote azonban úgy érezte, hogy ez szakasztott mása az ő esetének és elkezdett a földön fetrengeni, majd pedig gyenge hangon azokat a szavakat ismételte, amelyeket a kalandos regény szerzője mondhat a sebesült lovaggal:

- Hol van ön ilyenkor, asszonyom, hogy bajom oly kevésbé hatja meg szívét? Vagy nem tud róla, vagy álnok és csalfa!

Majd folytatta a regény eljátszását és elérkezett ahhoz a részhez, amikor a sebesült így szól Balduin lovaghoz: »Ó, nemes nagybátyám, Mantua őgrófja!« Éppen e szavakat kiáltotta hangosan, mikor véletlenül arra ment egy falujabeli paraszt, aki egy zsák búzát vitt a közeli malomba. Amikor meglátta lovagunkat összetörve, meggyötörten a földön, fölébehajolt, megkérdezte tőle, kicsoda s hogy mi a baja. Don Quijote, aki magát Balduinnak képzelte, a parasztot pedig nagybátyjának, Mantua őgrófjának nézte, folytatta válaszképpen a regény elbeszélését, előadta balsorsát, felesége és a császár fiának szerelmét, mindezt szóról szóra úgy, ahogy a regény elbeszéli.

A paraszt nagyon csodálkozott ezeken a furcsaságokon, felemelte a lovag arcát elfedő sisakrostélyt, mely az ösvérhajcsár ütéseitől teljesen összetört, letörölte arcáról a port és csak akkor ismerte fel falubeli szomszédját.

- Quijada uram! - kiáltott fel (amiből láthatjuk, hogy így hívták a lovagot, amikor ésnél volt még), ugyancsak ellátták kegyelmednek a baját!

De bármit is beszélt, a lovag a regényt folytatta és a regény szavaival felelt kérdéseire. A paraszt látván, hogy nem boldogul vele, kibontotta a páncélt a mellén és karján, megnézte sebeit, de nem látott a testén vért, sem ütések nyomát. Így hát felemelte és ráültette a szamarára. Fegyvereiről sem feledkezett meg, még a dárदारabokat is összeszedte és az egész cókókot Rocinante hátára kötözte. Így indult a falu felé, el-eltűnődve a Don Quijotetól hallott badarságokon. Don Quijote alig tudott megmaradni a szamar hátán, annyira megviselt volt. Időnként hatalmas sóhajok szálltak kebléből az ég felé. - Mi baja Uram - kérdezgette ijedten a földműves. A lovag egyszerre megfeledkezett Balduinról, és a mór Abindarraez jutott az eszébe, amikor Rodrigo de Narvaez elfogta és rabjaként várába vitte. Ezért aztán amikor a paraszt ismét a baja iránt érdeklődött, szószerint azt válaszolta neki, amit a fogoly mond Rodrigónak a Montemayor nevű kalandos író »La Diana« című regényében és a parasztot már majd az ördög vitte el a sok zavaros idézgetés hallatára. Most már szentül hitte, hogy derék szomszédja megbolondult és még jobban sietett a falu felé, hogy minél előbb megszabaduljon tőle. Don Quijote pedig hirtelen ezekkel a szavakkal fordult hozzá:

- Tudja meg, Don Rodrigo de Narvaez, hogy a szépséges Xarifa, akit az imént említettem, most a bájos Dulcinea del Toboso, akiért végrehajtottam és végrehajtom majd a lovagság legkiválóbb fegyvertényeit, amelyeket a világ valaha látott, lát vagy láthatna majd a jövőben!

- De Uram, - szólt a földműves - értse meg végre, hogy én sohasem voltam sem Rodrigo de Narvaez, sem Mantua örgrófja, hanem Pedro Alonso vagyok, kegyelmed szomszédja, kegyelmed pedig nem Balduin és nem Abindars, hanem a tiszteletreméltó nemes, Quijada úr saját személyében!

- Tudom ki vagyok, - válaszolta Don Quijote - de tudom azt is, hogy nemcsak az lehetek, akinek magamat mondtam, hanem azonkívül még Franciaország tizenkét legnagyobb hőse és egyben a kilenc legnagyobb lovag is lehetek, mert mindazon hőstetteket, melyeket ezek együttvéve végrehajtottak, az én tetteim messze felülmúlják majd!

Ilyen beszélgetések közben érkeztek meg a falu határába. Már esteledett, de a paraszt megvárta, míg egészen besötétedik, mert nem akarta, hogy a lovagot ilyen siralmas állapotban lássák a falubeliek. Amikor aztán eléggé sötétnek vélte az időt, elkísérte Don Quijotet a házáig. Nagyon izgatott hangulat uralkodott a házban. Ott volt Don Quijote két jóbarátja, a pap és a borbély s a gazdasszony éppen így szólt a tisztelendő úrhoz:

- Nos, Pero Perez tisztelendő uram, mit szól a gazdámhoz? Hat napja már, hogy hiült helye gazdának, lónak, dárdának, fegyvereknek! Ó, én boldogtalan! Csak ne bujta volna mindig az átkozott lovagregényeket! Biztosra veszem, hogy azok vették el az eszét. Ki is jelentette nem egyszer, hogy kóbor lovagnak csap fel, világgá megy és kalandokat keres!

Ugyanezt mondta kis unokahúga is.

- Tudja Miklós mester (ez volt a borbély neve), akárhányszor megtörtént nagybátyámmal, hogy ezeket az istentelen bűbajos könyveket kétszer huszonnégy órán át egyfolytában olvasta, míg végül kardot ragadott, nekiment a falnak és azt összevissza szabdalta, mikor pedig teljesen kifáradt, kijelentette, hogy most négy bikanagyságú óriást ölt meg, az izzadtságról pedig, amely az erőlködéstől végigcsurgott rajta, azt mondta, hogy ez a csatában kapott sebeiből ömlő vér.

- Én is azt hiszem, - felelte a borbély - hogy a könyvek az okai mindennek; holnap tűzre vetjük valamennyit. Lakolniok kell azért, hogy ilyen bajba sodorták az én kedves barátomat!

A paraszt és Don Quijote már hallották e szavakat és a paraszt most már kezdte megérteni, hogy mi is a baja furcsa szomszédjának. Telitorokból kiabálni kezdett:

- Nyissanak ajtót kegyelmetek Balduin úrnak és Mantua örgrófjának, aki súlyos sebesüléssel tér haza és a mór Abindarraez úrnak, akit a bátor Rodrigo de Narvaez foglyul ejtett.

Ezekre a szavakra mindnyájan kirohantak és örömmel üdvözölték Don Quijotet. De ő eléggé hidegen fogadta a körülötte örvendezőket:

- Hagyjatok békében, lovam az oka annak, hogy súlyosan megsebesültem, fektessetek ágyba és hívassátok el azonnal a bölcs Ugamát, hogy bekösse sebeimet.

- Szent Isten, - kiáltott fel a gazdasszony - nem súgta-e meg nekem a szivem, hogy mi baja az én drága jó gazdámnak? Csak menjen fel a szobájába nagyságod, megtudjuk mi gyógyítani a nélkül a Csukamáj nélkül is! De mégegyszer és százszor is legyenek átkozottak azok a könyvek, amelyek ilyen nagy szerencsétlenséget hoztak ránk.

Ágyba fektették és keresték rajta a sebeket, de egyet sem találtak.

- Nem sebesültem meg, - mondta ekkor a lovag - csak egészen össze vagyok törve, mert a lovam, Rocinante, éppen akkor botlott el, amikor tíz olyan rémítő óriással viaskodtam, amelyeneket még nem látott a világ!

- Úgy, - szólt a lelkész - tehát óriásoknak is van szerepük a dologban. Hitemre mondom, egy sem marad belőlük holnap estére már.

Aztán száz meg száz kérdéssel ostromolták még Don Quijotét, de ő mindenre csak azt hajtogatta, hogy adjanak neki enni és hagyják aludni, mert jelenleg erre a két dologra van a legnagyobb szüksége.

A 7. FEJEZET,
amelyben hősünk könyvtára eltűnik, de lovagi álmai megmaradnak.
Szerződési fegyverhordozónak a jámbor és oktalan Sancho Panzát
és most már kettesben indulnak újra útnak.

Alaposan összevert hősünk az igazak álmát aludta, mikor a pap és a borbély elkérték a könyvtárszoba kulcsát a ház kisasszonyától, aki boldog sóhajtással adta oda. Mindannyian bementek, még a gazdasszony is. A szobában száznál is több hatalmas kötetet s több kisebb könyvet találtak. Alighogy a gazdasszony megpillantotta a könyveket, kiszaladt és egy szenteltvíztartóval jött vissza újra:

- Tisztelendő uram, - könyörgött - hintse be a szobát szentelt vízzel, nehogy a könyvekben hemzsegő varázslók közül valamelyik bosszúból megrontson minket, amiért kiűzzük a világból!

A lelkész mosolygott ezen az együgyűségen és felszólította a borbélyt, hogy dobja ki a könyveket az ablakon. Kint halomba gyűlik s később elégetik majd valamennyit.

Ez valóban megtörtént még aznap este, sőt óvatosságból még be is falazták a könyvtárszoba ajtaját.

Don Quijote harmadnapra felkelt az ágyból és miután a könyvtárszobát nem találta meg a régi helyén, kereste mindenfelé, végigkutatva az egész házat. Százszor is odament, ahol azelőtt az ajtó volt, megtapogatta és sehogy sem értette a történeteket. Végül megkérdezte a gazdasszonyt, merre van a könyvtárszoba.

- Miféle könyvtárszoba? - kérdezte csodálkozva a gazdasszony, akit jól kioktattak. - Nincs itt semmiféle könyvtárszoba, maga az ördög vitte el a könyvekkel együtt!

- Dehogyan az ördög vitte el, - szólt közbe a lovag unokahúga, - valami varázsló járt itt azon az éjszakán, amikor kegyed eltávozott; egy felhőben jött és sárkányon ült. Megérkezett, leugrott a sárkányról, belépett a könyvtárba. Nem tudom, mit csinálhatott odabent, de nem-sokára elrepült a tetőn át, a ház pedig tele lett füsttel. Amikor odafutottunk, hogy megnézzük, mit csinált, hát nyoma sem volt már könyvtárnak, könyvnek. De emlékszem arra is, hogy a gonosz öreg távozása előtt egész hangosan morogta magában, hogy a könyvek gazdája elleni titkos gyűlölettől vezettetve követte el tettét. Azt is mondta még, hogy ő a bölcs Munaton.

- Nem Munaton, hanem Freston - javította ki a lovag.

- Nem tudom, - mondta unokahúga - Munaton-é vagy Freston, csak az biztos, hogy »ton«-ra végződött a neve.

- Bizony, bizony, - bólogatott Don Quijote, - bölcs varázsló s nekem esküdt ellenségem ő. Azért haragszik rám annyira, mert bűbájosságánál fogva tudja, hogy egy szép napon párbajt vívok majd egy lovaggal, akit ő pártfogol és tudja azt is, hogy ezt a lovagot én le fogom győzni majd és ezt ő semmiképpen sem akadályozhatja meg. Haragjában mindenféleképpen igyekszik bosszantani engem, de megtudja majd végül is, hogy hiábavaló minden erőfeszítése, mert nincs mód arra, hogy a végzetet kijátssza!

Húga a lelkéssel és a borbélyal együtt nagyon örült, hogy ilyen szépen sikerült a haditervük. Valóban a lovag látszólag teljesen megnyugodott és egyetlen jel sem mutatott arra, hogy továbbra is foglalkozik régi terveivel. De titokban tárgyalásokat folytatott egy szomszéd paraszttal, egy nagyon szegény és nagyon becsületes emberrel, akinek csak egy hibája volt,

hogy nem sok ésszel áldotta meg a jó Isten. Don Quijote addig beszélt a lelkére, addig ígért mindenfélét neki, míg végre kijelentette, hogy hajlandó beállni fegyverhordozónak hozzá.

Don Quijote többek közt azt mondta Sancho Panzának (ez volt a szegény ördög neve), hogy kísérje csak el őt nyugodtan az útra, hiszen úgy sincs veszteni valója, legfeljebb az eshetik meg vele, hogy néhány napon belül meghódítanak egy szigetet és akkor kinevezi majd őt, fegyverhordozóját a sziget kormányzójának.

Miután most már rendelkezett a lovagi élet egyik legfontosabb kellékével, a fegyverhordozóval, Don Quijote pénzszerzéshez látott. Eladta földje egyik darabját, egy másik részét elzálogosította és így, bár mindkét üzletnél jól becsapták, elég tekintélyes összegre tett szert. Összetört dárdája helyett egy ismerősétől kért kölcsön másikat, sisakrostélyát valahogy összetoldozta, Sanchóval pedig közölte az indulás napját és óráját s lelkére kötötte, hogy addig szerezzen be mindent, amire szüksége lehet, de különösen lelkére kötötte, hogy tarisznyát is hozzon magával. Sancho megígérte, hogy mindenről gondoskodik és kijelentette, hogy magával akarja hozni a szamarát is, mert ő bizony nem szokott hozzá a sok gyalogláshoz. A szamar kíséretének hallatára Don Quijote kissé mehökkent és hosszasan eltűnődött. Megengedheti-e fegyverhordozójának, - kérdezte magában - hogy szamáron járjon, mert nem jutott eszébe egyetlen olyan kóbor lovag sem, akinek fegyverhordozója szamar nyergében ült volna. Végül mégis beleegyezett, de elhatározta magában, hogy a legelső alkalommal díszes paripát ad alája. Megfosztja majd lovától az első udvariatlan és durva lovagot, aki az útjába akad. Becsomagolta ingeit és más fontos holmiját, ahogy a vendéglős tanácsolta neki s miután mindez a legnagyobb titokban megtörtént, elindultak. Sancho nem búcsúzott el a feleségétől és gyermekeitől, Don Quijote is búcsú nélkül hagyta el unokahúgát és gazdasszonyát. Egy sötét éjszaka hátat fordítottak a falunak és olyan gyors ütemben ügettek, hogy mire hajnalodott, már nem kellett félniök attól, hogy rájuk találjanak.

Sancho Panza tarisznyával és kulacsal felszerelve olyan büszkén ült a szamáron, mintha máris nem egy sziget, de legalább is egy félsziget kormányzója volna. Nemsokára meg is említette a dolgot urának:

- Kóbor lovag uram, csak arra kérem, ne feledkezzék meg a szigetről, amit ígért, mert kiválszóan elkormányzom én azt, akármilyen nagy legyen is!

- Hallgass ide, Sancho barátom, - válaszolt Don Quijote - tudd meg, hogy a régi kóbor lovagoknál általánosan elismert szokás volt, hogy fegyverhordókat a meghódított szigetek vagy birodalmak kormányzóivá nevezzék ki és nekem határozott szándékom, hogy nem térek el ettől az igen dícséretes szokástól, sőt! Még túl is teszek majd a régi lovagokon, mert míg azok bevárták, amíg fegyverhordozójuk kivénül a szolgálatból és csak akkor adományoztak néki valami grófi vagy örgrófi méltóságot, én talán már a jövő héten meghódítok néhány királyságot és akkor téged is királlyá koronáztatlak. Ezen ne is csodálkozz szerfölött, mert az ilyen lovagokkal a leghihetlenebb dolgok történnek és könnyen megeshetik, hogy még annál is sokkal többet adok majd neked, mint amennyit ígérek.

- Akkor tehát, - szólt Sancho Panza - ha én valami csoda folytán király lennék, akkor Juana Gutierrez, a becses feleségem legalább is királyné lenne, a gyermekeink pedig infánsok?

- Semmi kétség, - nyugtatta meg őt Don Quijote.

- Én mégis kételkedem, - mormogott Sancho, mert még ha záporként hullanának is a királyi koronák a földre, egyik sem illene Juana Gutierrez fejére. Tudja, jó uram, nem való az királynénak sehogysem, grófnénak talán még csak elcsúszna valahogy, de félek, hogy annak is csak nehezen.

- Bízd ezt Istenre, Sancho, majd megadja neked, amire méltónak tart. De csak nem aljasítod le annyira lelkedet, hogy a királyi helytartóságnál kevesebbel is megelégedsz?
- Nem is Uram, - mondta Sancho - már csak azért sem, mert olyan jó gazdám van, aki meg tudja szerezni nékem azt, amit elbírok és megérdemlek.

A 8. FEJEZET,
amelyben a szélalmok ellen harcol Don Quijote.

Ebben a pillanatban Don Quijote és fegyverhordozója előtt harminc-negyven szélmalom tűnt fel a láthatáron. Don Quijote boldogan kiáltott oda Sanchónak:

- Látod barátom, a szerencse még jobban kedvez ügyünknek, mint ahogy valaha is álmodni mertük volna! Látod-e ott az óriások csapatját? Megküzdök velük és megfosztom őket életük-től. Ami zsákmányra így szert teszünk, azzal megvetjük gazdagságunk alapját és bizonyára Istennek tetsző dolgot mívelünk, ha ezt a gonosz fajzatot kiirtjuk a föld színéről.

- Hol vannak itt óriások? - kérdezte Sancho Panza.

- Itt előttünk. Közülük nem egynek vagy két mérföldnyire is megnőtt a karja!

- Vigyázzon uram, - szólt Sancho, nem óriások azok, hanem szélalmok, amiket pedig nagyságod karoknak vél, azok a vitorlák, azok hajtják a malomkövet benn a malomban!

- Rajtad is meglátszik - kiáltott megvetően a lovag, hogy semmiféle jártasságod sincs a lovagi dolgokban. Óriások ezek barátom! De ha félsz, akkor menj az utamból és imádkozz, míg én vakmerő és egyenlőtlen viadalba bocsátkozom velük.

E szavakkal megsarkantyúzta Rocinantet és hiába kiabált utána, hiába esküdözött neki Sancho, hogy amiket meg akar támadni, azok szélalmok, nem pedig óriások, Don Quijote szentül hitte, hogy óriásokkal áll szemben és minél jobban közeledett hozzájuk, annál inkább hitte az egész káprázatot.

- Ne meneküljete, gyáva népség! - kiáltotta. - Ne fussatok! Csak egyetlen egy magános lovag akar bajt vívni véletek!

E pillanatban enyhe szellő támadt és a nagy vitorlák forogni kezdtek.

- Hiába hadonásztok! Ha több karral fenyegettek is, mint az óriások óriás királya, akkor is meglakoltok!

És most erős akarattal szíve hölgyének, Dulcineának ajánlotta magát, segítségét kérte e nagy veszélyben, majd sisakrostélyát mélyen arcára eresztve, dárdáját rohamra szögezte s a rozoga Rocinantétól nem is várható és meglepő sebességgel nekirontott a legközelebbi szélmalomnak. Dárdájával beleszúrt az egyik vitorlába. De a szél ekkor éppen erősen hajtotta, a forgó vitorla darabokra törte a dárdát, a lovast és a lovat magasra emelte, majd úgy földhöz teremtette őket, hogy meg se nyekkentek.

Sancho gyorsan odanyargalt szamarán és elszomorodottan látta, hogy ura akkorát esett, hogy mozdulni se tud.

- Hát nem mondtam uram, hogy nem óriások ezek, hanem szélalmok! Csak az nem látja ezt, akinek magának is ilyen van a fejében!

- Hallgass barátom, semmi sincs jobban alávetve a sors szeszélyének, mint a harci mesterség. De tudod mit gondolok? És bizonyára ez az igazság! A bölcs Freston, aki nemrég könyvtárszobámat és könyveimet rabolta el, az változtatta szélalmokká ezeket az óriásokat is, hogy így megfoszson legyőzésük dicsőségétől. Annyira gyűlöl engem! De gonosz mesterkedése végül mégsem diadalmaskodik jó kardomon!

- Az Úristen segítsen minket - szólt halkán Sancho. Talpraállította valahogy a lovat, felsegítette Rocinantera, de annak sem volt egyetlen ép porcikája már. Csöndesen kocogtak tovább az úton.

A 9. FEJEZET,

amelyben Don Quijote varázslóknak nézi a bencés-barátokat, párbajt vív a biscayai hölgy egyik kísérőjével, legyőzi, de a küzdelemben elveszti félfülét.

Hirtelen két bencés barát tűnt fel előttük az úton. Hatalmas öszvéreken ültek. A szerzeteseken porvédő szemüveg volt, kezükben napernyő. Mögöttük egy hintó jött négy-öt lovas és két öszvérhajcsár kíséretében.

A kocsiban, - amint utólag kiderült, egy előkelő biscayai hölgy utazott, aki férjéhez igyekezett Sevillebe. Mellette társalkodónője ült. A barátok nem tartoztak ehhez a társasághoz, csak véletlenül ugyanazon az úton haladtak. De alig pillantotta meg a menetet Don Quijote, így szólt fegyverhordozójához:

- Nagyon csalódnék, ha nem valami egészen rendkívüli, csodás kaland várna rám most, mert az a két fekete alak valószínűleg két varázsló, sőt semmi kétség! A kocsiban valami elrabolt hercegnőt visznek magukkal, nekem pedig szent kötelességem, hogy ezt az erőszakoskodást teljes erőmből megakadályozzam!

- No ebből aztán még a szélmalomnál is furcsább dolog lesz, - mondta szurkolva Sancho - hiszen ez a kettő itt bencés barát, a hintó pedig valamiféle utasokat visz. Hallgasson rám nagyságod, és gondolja meg mit tesz, hogy az ördög valamiképp ki ne játssza újra.

- Mondtam már Sancho, - válaszolt a lovag - hogy édeskeveset értesz a kalandokhoz. De azonnal meglátod, hogy minden úgy van, ahogy mondom.

Ezzel már előre is rugtatott, keresztbe állt lovával az úton és így kiáltott a barátokra:

- Ördögös és erőszakos fajzat! Azonnal bocsássátok szabadon e hercegnőket, akiket a hintón magatokkal hurcoltok, mert ha nem, tüstént halálfiat lesztek gonosz tettek jogos büntetése-képen!

A barátok nagyon meglepődtek Don Quijote külsején és szavain. Megálltak és szelíden válaszoltak:

- Lovag, mi sem ördögösek, sem erőszakosak nem vagyunk, bencés szerzetesek vagyunk mi és nem tudjuk bizony, hogy vannak-e valóban e hintóban elrabolt hercegnők avagy sem.

De Don Quijote nem hagyta magát »elámítani«, hanem megsarkantyúzta rozzant gebéjét és előreszegezett dárdájával olyan hévvel rontott rá az egyik barátira, hogyha az hirtelen le nem ugrik az öszvérről, akkor komolyan megsebesül. A másik barát ennek láttára nekiiramodott a mezőnek.

Sancho Panza pedig odafutott a földönfekvő szerzeteshez és kutatni kezdett a csuhájában. E pillanatban ott termett a szerzetesek két szolgálégye és hiába magyarázta nekik Sancho, hogy a párbajban az ő gazdája, Don Quijote lett a győztes, így hát őt illeti törvényesen is a zsákmány, azok nem értettek tréfát, nekiestek Sanchónak, a földre teperték, szakállát az utolsó szálig kitepték s még ráadásul alaposan el is döngették.

E közben Don Quijote már a hintóhoz érkezett és így szólt a biscayai hölgyhöz:

- Szépséged, ó úrnőm, már szabadon rendelkezik személyével, mert gonosz elrablót porba sujtá hatalmas karom! S nehogy hosszasan kelljen kutatnod szabadítód neve után, tudd meg: az én nevem Don Quijote de la Mancha, és a páratlan szépségű Dulcinea del Tobosónak rabja vagyok. S jótetem viszonzásául nem kívánok mást asszonyom, csupán azt, menj el Tobosóba, köszönts nevében szívem hölgyét és mondd el neki, mint cselekedtem érted.

Don Quijote szavait meghallotta a kocsi körül álló kísérők egyike, s mikor látta, hogy a lovag továbbra is akadályozza őket útjuk folytatásában, sőt azt kívánja, forduljanak vissza Toboso felé, odalépett hozzá és tört spanyolsággal így szólt:

- Menni, menni, lovak és kocsi is menni hatyni, mert ha nem, én téket fokni mekölök!

Don Quijote megvetően szólt rá:

- Ha lovag volnál, ami nem vagy, már megbüntettem volna vakmerőségedet és szemtelenségedet. Menj, szolgálélek!

- Én nem lovak, - kiáltott a biscayai - istenre esküsz, hogy te használni! Piskayai úr a föltön, úr a tengeren, úr a örtökben is.

- Tüstént meglátod, - szólt Don Quijote és kardját kivonva, pajzsát maga elé emelve, rárohant a biscayaira.

A biscayai, akinek még arra sem maradt ideje, hogy leszálljon az öszvérről, nem tehetett mást, szintén kardot rántott. Szerencséjére oly közel állt a hintóhoz, hogy onnan hirtelen kiránthatott egy párnát, hogy pajzsul használja. Így aztán olyan hevesen csaptak össze, mint két halálos ellenség.

A biscayai mindjárt a viadal elején hatalmas vágást mért Don Quijote vállára a pajzs fölött és ha lovagunkon nincs páncél, derékig kettéhasította volna. Don Quijote érezte a vágás erejét és hangosan kiáltott:

- Szívem hölgye, szépséges Dulcinea! Jer a te lovagod segítségére, aki a te szépséged dicsőítésére ilyen nagy viadalba bocsátkozott! - És magasra emelt karddal rárontott ellenfelére.

De az ügyeskező biscayai megelőzte. Olyan erővel és dühvel sujtott Don Quijote felé, hogy ha kardja félre nem csúszik, ez az egyetlen vágás elég lett volna ahhoz, hogy véget vessen hősünk minden további kalandjának. De a kegyes végzet nagyobb dolgokra tartogatta őt és úgy irányította ellenfele kardját, hogy az nem okozott nagyobb kárt benne. De végigborotválta szinte az egész bal oldalát, magával sodorva a sisak nagy részét és a lovag félfülét.

Irgalmas Isten! ki írhatná le azt, hogy milyen haragra gerjedt a mi bátor lovagunk, mikor látta, hogy ily rútul elbánnak vele. Én csak annyit mondhatok, hogy fájdalomában és dühében újra felemelkedett a kengyelben és kardját kétkézre fogva teljes erővel sujtott a biscayai fejére, aki a kocsivánkossal védte magát. De a hatalmas vánkossal alatt is úgy érezte, hogy valami hegy szakad rá, a vér pedig nyomban dőlni kezdett orrán, száján, fülén. Ijedtségében majdnem leesett az öszvérről. Le is esett volna, ha bele nem kapaszkodik az állat nyakába. A megrémült állat ekkor nekiiramodott a mezőnek, de néhány ugrás után elterült a földön.

Don Quijote mindezt teljes nyugalommal szemlélte, majd látva, hogy lezuhant a biscayai, odasietett hozzá, kardja hegyét ellenfele szemé elé tartotta és azt követelte tőle, hogy adja meg magát, különben fejét veszi. A biscayainak ijedtségében egy hang sem jött ki a torkán, de a hintóban ülő hölgyek, akik eddig a félelemtől dermedten nézték a párviadalt, felugrottak párnáikról, odarohantak Don Quijotehoz és könyörögtek, hogy kegyelmezzen meg kísérőjük életének.

Don Quijote nagy komolysággal és méltósággal válaszolt:

- Kész örömmel teljesítem kívánságtokat, szép hölgyek, de csak azzal a feltétellel, ha a lovag megígéri, hogy elmegy Toboso falujába és jelentkezik a szép Dulcineánál, hogy bánják el vele tetszése szerint.

A megrémült hölgyek egy árva szóval sem érdeklődtek az iránt, hogy ki is az a Dulcinea, sietve mindent megígértek a legyőzött nevében és így Don Quijote kegyesen megengedte nekik, hogy folytathassák útjukat.

A 10. FEJEZET,
*melyben Don Quijote arany sisak helyett réztányért zsákmányol,
de Sancho Panza új nyeret kap a régi helyébe.*

Mikor Sancho látta, hogy a párbaj véget ért és ura újra lovára ül, odasietett hozzá a kengyelt tartani. De mielőtt még lóra pattanhatott volna, térdre borult előtte, megcsókolta a kezét és így szólt:

- Legyen olyan kegyes, én jó uram, tegyen meg engem ama sziget kormányzójának, melyet e csatában elfoglalt és legyen az bármekkora, elég erőt és tehetséget érzek magamban arra, hogy úgy elkormányozzam, mint akárki más, aki valaha sziget fölött uralkodott!

- Jegyezd meg magadnak, Sancho barátom, - válaszolt a lovas - hogy ez és az ehhez hasonlók nem szigetszerző kalandok. Ezek csak olyan párviadalok, amelyekben nem kap egyéb jutalmat az ember, legfeljebb egy összezúzott fejet vagy levágott fület. De légy türelemmel, majd akadnak olyanok is, amilyenekre vágysz. Azok végeztével aztán nemcsak kormányzónak, hanem még annál is sokkal többnek nevezhetlek ki téged.

Sancho ezt is nagyon szépen megköszönte, újra megcsókolta ura kezét, majd felsegítette Rocinatera, maga pedig felült szamarára és nyomban gazdája után igyekezett, aki gyors vágatással indult útnak. De nemsokára lassított, mert egy lovas embert vett észre, aki valami csillogó arany sisakot viselt a fején. Don Quijote Sanchóhoz fordult és így szólt:

- Ime, ha nem csalódom, egy férfi közeledik, akinek fején Mambrin sisakja van! Egyenesen felénk tart és te tudod, rég megesküdtem, hogy hatalmamba kerítem a sisakot.

- Uram, én csak arra kérem, ügyeljen arra, amit mond és főleg arra, amit tesz.

- Csak nem képzeled, hogy tévedek, te kételkedő szamár! Vak vagy talán, hogy nem látod azt a lovagot? Almásszürke paripán közeledik felénk és aranyos sisak van a fején!

- Nem látok én mást, csak egy szürke számaron kocogó embert, aki valami fényeset hord a fején.

- Nos, - fejezte be a vitát Don Quijote - az a fényes valami, az Mambrin sisakja. Hagyj magamra egy kicsit a lovaggal és meglátod, mi lesz. Nem lesz huzavona, nem hangzik sok szó, néhány perc és befejezem e kalandot! Magamhoz ragadom a sisakot, oly régóta vágyom rá!

De olvasóinknak már most is elmondhatjuk, hogy mi volt az, amit Don Quijote sisaknak, lónak és lovagnak nézett. Azon a környéken ugyanis két falu volt, s ezek közül az egyik oly kicsi, hogy nem volt gyógyszertára, nem volt borbélyja sem. Így hát a nagyobbik falu borbélyja járt át a kisebbikbe, akár eret kellett vágni egy betegen, akár borotválni kellett valakit. Ezúttal is épen ilyen járatban volt a borbély. S mert épen megeredt az eső, kímélni akarván új kalapját, fejére tette a réztányért, melynek csillogása félmérföldnyire látszott. Szép szürke számaron lovagolt, amint Sancho nagyon helyesen meg is jegyezte az imént. Don Quijote képzeletében azonban úgy jelent meg, mint almásszürke paripán ülő arany sisakos lovas, hiszen tudjuk, hogy mindenben, amit látott, a regényeiben olvasottakat kereste. Így hát mikor a szerencsétlen borbély egészen a közelébe ért, Don Quijote megsarkantyúzta Rocinantet és magasra emelt dárdával nekirontott, hogy keresztüldöfje.

- Védd magad, gyáva alak! vagy add ide tüstént azt, ami jogosan engem illet! - kiáltott rá.

A borbélyt nagyon váratlanul érte a támadás, szörnyen megijedt a feléje vágató kísértetfélettől, nem tudott másképp menekülni a dárda elől csak úgy, hogy levetette magát a szamaráról és alig ért földet, gyorsan talpraugrott és úgy nekiiramodott a síkságnak, hogy a lába sem érte a

földet. Nem törődött többé sem a számarral, sem a réztányérral. Don Quijote nem is kívánt mást. Megparancsolta Sanchonak, vegye fel a sisakot a földről.

- Hitemre, - mondta Sancho, egészen jó réztányér, testvérek közt is megér vagy nyolc reált.

Aztán odaadta urának, aki ide-oda forgatta, majd fel akarta rakni a fejére.

- Kétségtelen, mondta, hogy annak a pogánynak, akinek ezt a híres érc-süveget kovácsolták, igen nagy feje lehetett, de még nagyobb baj az, hogy a süvegnek hiányzik a fele.

Sancho nem tudta visszafojtani a nevetést, mikor hallotta, hogy gazdája a réztányért érc-süvegnek nevezi, de nehogy magára haragítsa a lovagot, igyekezett türtóztatni magát.

- Mit nevensz - kérdezte mégis Don Quijote.

- Azon nevetek, - felelte fegyverhordozója, - hogy elképzelem, milyen nagy feje lehetett annak a pogánynak, akié ez a sisak volt, mert szakasztott olyan ez, mint valami borbély réztányérja.

- Tudod, mire gondolok? - kérdezte Don Quijote. - Ez a bűvös sisak bizonyára olyasvalakinek a kezébe került véletlenül, aki nem ismerte fel az értékét és meg se gondolva mit cselekszik, egyik felét bizonyára beolvasztotta, mert észrevette, hogy színaranyból van, a másik feléből pedig ezt a valamit készítette, ami csakugyan borbélytányérnak látszik. De bárhogy legyen is a dolog, engem, aki ismerem értékét, nem zavar ez az átalakítás. A legelső faluban, ahol kovácsra akadunk, átformáltatom, mégpedig úgy, hogy még az a sisak sem fogja felülmúlni, sőt még megközelíteni sem, amelyet valaha Vulcanus kovácsolt Mars számára. Addig is viselem ebben a formájában, a semminél mindenesetre jobb és védelmet nyújt bármiféle közápor ellen!

- Dehát mi történjék - kérdezte Sancho - ezzel az almaszürke lóval, amelyik oly feltűnően hasonlít egy szürke számarra?

- Nem szokásom kifosztani a legyőzötteket, - jelentette ki Don Quijote - és a lovagrendnek sem szokása ez! A legyőzöttek lovát csak akkor vesszük el, ha a küzdelemben elvesztettük a saját lovunkat! Ezért tehát Sancho, hagyd itt ezt a lovat vagy szamarat, nevezd aminek akarsz, mert ha a tulajdonosa látja, hogy eltávoztunk, majd visszajön érte.

- Istenemre, szívesen magammal vinném, vagy legalábbis elcserélném az enyémmel, mert jobbnak látszik annál. Rettenetesen szigorúak a lovagrend törvényei Uram, ha még azt sem engedik meg, hogy egy szamarat egy másik számarért elcseréljünk! Legalább azt szeretném tudni, hogy a nyeregszerszámot elcserélhetem-é?

- Ebben nem vagyok egészen bizonyos - tündődött Don Quijote - de megengedem, hogy addig is, amíg erre vonatkozólag biztosat nem tudunk, elcseréld, de természetesen csak akkor, ha rendkívül nagy szükséged van rá.

- Olyan nagy szükségem van rá, mintha a saját részemre kellene, - mondta Sancho boldogan. Majd ura engedélyével valóban végrehajtotta a cserét, rárakta saját szamarára a másik szerszámát. A csinos nyereggel ez mégegyszer olyan szépnek és erősnek látszott, mint annakelőtte.

Mindezek után ettek valamit, majd elindultak céltalanul, amerre Rocinante és a szamar vitte őket, mert ebben is a kóbor lovagok szokását követték.

A 11. FEJEZET,
*amelyben Don Quijote gályarabokat szabadít
s megismerkedik az emberi hálátlansággal.*

Don Quijote felpillantott és meglepetten látta, hogy tizenkét ember jön velük szembe, gyalog jönnek, nyakukon hosszú lánc, szorosan egymáshoz vannak fűzve, kezük bilincsbe verve. Két férfi kíséri őket lóháton, kettő pedig gyalog. A lovasoknak puskája volt, a gyalogosoknak dárdája s kardja.

- Gályarabok ezek, - mondta Sancho Panza - akiket a király gályáira visznek kényszermunkára.
- Kényszermunkára? - kérdezte Don Quijote. - Hát lehetséges az, hogy a király kényszerít valakit valamire?
- Ezt nem mondtam, igyekezett megnyugtatni gazdáját Sancho, - csak azt mondom, hogy ezeket az embereket bűneik büntetéseképp arra ítélték, hogy a királyt a gályákon szolgálják.
- Már akárhogy is áll a dolog, ezeket az embereket kényszerítik erre és nem önként mennek a gályákra!
- Hát hogy nem önként, azért kezeskedhetem...
- Akkor hát kitűnő alkalom nyílik arra, hogy hivatásomat gyakoroljam, megtörjem az erőszakot és segítsen és gyámolítsam a nyomorultakat.
- Hát nem tudja uram, hogy a király és az igazságszolgáltatás nem erőszakot követ el e gazembereken, hogy ezek csak azt kapják, amit megérdemeltek!

Közben odaérkezett a gályarabok csapata és Don Quijote rendkívül udvariasan felkérte az öröket, mondják el neki, hogy mit vétettek ezek a szerencsétlenek.

- Uram, - válaszolt az egyik ör, ezek gályarabok, akik a király gályáin fognak szolgálni, többet nem tudok mondani róluk, de nem is akarok.

Don Quijote azonban kijelentette, hogy maguktól a raboktól szeretné hallani: mi is a vétkük. Olyan udvarias szavakkal közölte e kívánságát, hogy az örök beleegyeztek abba, hogy kérdéseket intézhessen a rabokhoz.

Miután most már engedélye is volt arra, amit akkor is megtett volna, ha az engedélyt megtagadják, Don Quijote közelebb lépett a csoporthoz és megkérdezte az elsőt, milyen bűnt követett el, hogy ilyen szomorú sorsra jutott.

- Szerelmes voltam, - hangzott a válasz.
- Hogyan, csak ezért és semmi másért? Hiszen ha ezért gályára küldenek embereket, akkor már nékem is régen ott kellene emelgetnem az evezőlapátokat!
- Nem olyan szerelem volt ez, amilyenre nagyságod gondol, - mondta a gályarab. - Én egy fehérneművel teli kosár iránt gyúltam szerelemre és olyan hevesen öleltem magamhoz, hogy még most is karomban tartanám, ha az igazságszolgáltatás bele nem üti orrát a dologba. Tettenértek, kínpadra sem volt szükség, elítéltek, kaptam száz botot és három esztendőt a gályán!

A második rab olyan szomorú volt, hogy nem is felelt Don Quijote kérdéseire, az első válaszolt helyette is, elmondta, hogy társa kanárimadár, más szóval énekes.

- Hogyan, hát már az énekeseket is gályára viszik?

- Igen, - mondta a gályarab - mert nincs veszélyesebb dolog, mint ha valaki kínjában énekel.
- Ellenkezőleg, - mondta Don Quijote - én mindig úgy tudtam, hogy ha valaki »énekel, a bánat akkor útrakel«.

- Itt fordított a dolog, mert aki egyszer énekelt, az egész életében sirathatja aztán.

- Bevallom, egy szót sem értek az egészből!

- Uram, - szólt az egyik őr - a kínjában éneklés ennek a söpredéknek a nyelvén azt jelenti, hogy vallani a kánpadon. Ezt a fickót kánpadra vonták, ott énekelt, ahogy ezek mondják, azaz bevallotta, hogy lókötó volt, elítélték hatévi gályarabságra és kétszáz botütésre. Most azért olyan szomorú és hallgatag, mert a többi zsvány, akikkel itt együtt van és együtt lesz a gályán is, nem hagynak neki békét, hanem folytonosan csúfolják, hogy nem volt elég ereje és bátorsága a tagadáshoz, mintha nehezebb dolog volna nemet mondani, mint igent, különösen akkor, ha egy gonosztevő olyan szerencsés, hogy élete a saját nyelvétől függ, nem pedig a tanuktól és bizonyítékoktól. Jómagamnak is az a véleményem, hogy igazuk van.

- Én is így vélem - mondta Don Quijote és a harmadik felé fordult.

- Én ötéves üdülésre megyek a gályára, mert tíz aranyom hiányzott - felelte hetyke hangon ez.

- Szívesen adnék huszat is, hogy megszabadítsalak - mondta Don Quijote.

- Most már késő - felelte a gályarab. - Persze ha ez a húsz arany a börtönben lett volna nálam, akkor megkentem volna az írrok tollát, a prókátorok elméjét pedig úgy kiélesítettem volna, hogy most ott lennék Toledóban a Zocodover-piac közepén, nem pedig itt pórásra kötve, mint egy vadászkutyá. De türelem, majd elmúlik valahogy ez az öt esztendő is!

A negyedik gályarab fehérszakállú férfi volt, aki sírvafakadt, mikor Don Quijote megkérdezte tőle, hogy mit követett el. Helyette az ötödik rab válaszolt:

- Ezt a tiszteletreméltó férfiút négy évre küldik a gályára, miután a szokott sétát megtette díszruhában.

- Ha jól tudom, ez annyit jelent, - szólt közbe Sancho Panza - hogy karóhoz volt kötve.

- Úgy van - felelt a gályarab - és azért ítélték el, mert az ördöggel cimborált és boszorkánysággal foglalkozott.

Az ötödik gályarab Don Quijote kérdésére egészen vidáman elbeszélte, hogy régi ingeit a mások új ingeivel cserélte fel és pénzt csalt ki könnyenhiívó emberektől. Végül pedig így szólt Don Quijotehoz:

- Ha nagyságod, kóbor lovag úr, segíteni akar ezeken a szegény ördögökön, Isten egykor megfizet érte az égben, mi pedig itt a földön imádkozni fogunk nagyságod életéért és boldogságáért.

Ez az ember diákruhát viselt és az egyik őr elmondta, hogy nagy fecsegő, de sok tudomány van a fejében.

Legutolsónak egy jóképű, harminc év körüli ember került sorra, aki erősen kancsal volt. Bilincsei némileg különböztek a többiekétől, mert egész testét átfonó hosszú láncot hordott a lábán, a nyakán pedig két vasgyűrű volt, ezek közül az egyiket a lánchoz erősítették, a másik meg az úgynevezett »peckes pajtás« volt. Erről a gyűrűről két vasrúd lógott le egészen az övig, a rudak bilincsből végződtek és az ember két keze erős lakattal e bilincsből volt szorítva. Így hát a kezét nem emelhetette a szájához, de a fejét sem hajthatta le a kezéhez. Don Quijote megkérdezte, hogy miért bánnak ilyen szigorúan ezzel az emberrel.

- Mert neki egymagának - felelte az őr, - több bűne van, mint valamennyinek együttvéve, és olyan vakmerő és agyafúrt fickó, hogy még így is attól tartunk, hogy megszökik.

- Lovag úr, - szólt most a rab - ha segíteni akar rajtunk, akkor ezt akár tüstént is megteheti, mert ez a kérdezősködés kezd útatni bennünket. És ha éppen az én élettörténetemre is kíváncsi, tudja meg, hogy én Gines de Pasamonte vagyok és tulajdon kezemmel írtam meg életemet. Csodálatos könyv ez, ennél szebbet nem írtak még Spanyolhonban és nem is igen fognak! De most már menjünk tovább, túl hosszú ideje ácsorgunk itt.

Az őr felemelte a botját, hogy ezzel intse le a nagyszájú Pasamontet, de Don Quijote közbevetette magát, kérte, hogy ne bántsák, mert ha már valakinek a keze így meg van kötve, attól nem lehet rossznéven venni, ha a nyelvén lazít egy kicsit. Azután a rabokhoz fordult:

- Testvéreim, mindabból, amit töletek hallottam, azt látom, hogy habár büntetéseket a bűneitekért kaptátok, e büntetéseket mégis kedvetlenül és akaratotok ellenére nyögitek és látom azt is, hogy nem nagyon óhajtotok a gályára menni és mégis erőszakkal hurcolnak benneteket oda. Valóban nem lehetetlen, hogy az egyiknél a kínpadon tanusított bátorság hiánya, a másikonál a pénztelenség, mindegyikőtökön pedig a bírák értetlensége volt az oka annak, hogy most ilyen helyzetben vagytok. Éppen ezért meg fogom mutatni nektek, hogy az ég azért választott épp engem arra, hogy kóbor lovag legyek, hogy az elnyomottakon és szerencsétleneken segítsek és azért küldött ide engem, hogy megkérjem ezeket az urakat, akiket a ti őrzéseitekre rendelték ki, oldják fel bilincseiteket és engedjenek benneteket szabadon. A király bizonyára talál majd olyan embereket is, akik szívesebben szolgálják őt. De rabokká tenni olyanokat, akik szabad embereknek születtek, az valóban kegyetlen dolog. Meg vagyok győződve arról, hogy ezek a derék őrök annál inkább hajlanak majd szavamra, mert ti ő ellenük soha semmi rosszat el nem követtetek. De ha jószántukból nem tennék meg azt, amit most kérek tőlük, akkor kardom és karom hatalmával kényszerítem majd őket.

- Nem rossz tréfa, - nevettek az őrök - azt kívánni tőlünk, hogy a király fegyenceit bocsássuk szabadon. Mintha bizony hatalmunkban lenne elbocsátani őket, vagy uraságodnak hatalma lenne arra, hogy nekünk ilyen parancsokat adjon. Menjen az úr Isten hírével a maga útján, igazítsa meg a fején azt a borbélytányért és ne legyen minden lében kanál!

- Te vagy az, aki olyanba üti bele az orrát, amihez nem ért! - kiáltott rá a lovag. - Hogy mi az én dolgom, azt én tudom.

S ezzel már neki is ugratott az őrnek, olyan hirtelen, hogy mielőtt ennek ideje lett volna védelmi állásba helyezkedni, már a földre is teperte és veszélyes sebet ejtett rajta a dárdájával. Az őrök, mihelyt magukhoz tértek a váratlan támadás okozta meglepetésből, mind Don Quijotera rohantak, aki nyugodtan várta be őket, de bizony alaposan megjárta volna, ha a gályarabok meg nem ragadják a kínálkozó alkalmat a szabadulásra és szét nem törik a láncot. Az őrök közt így nagy zűrzavar keletkezett, hol Don Quijotera rohantak, hol pedig a fegyencekre és végül semmire sem mentek. Sancho közben Gines de Pasamontenak segített széttörni a bilincseit, aki mihelyt megszabadult láncaitól, rárohant az egyik őrre, elvette a puskáját és ennek segítségével a többi fegyencsel együtt rövid harc után megfutamtotta az őröket. Sanchót nagyon nyugtalanította a dolog, mert úgy vélte, hogy az őrök jelentést tesznek a parancsnokságon és azonnal intézkednek majd, hogy újra fogják össze a fegyenceket. Könyörögni kezdett urának, hogy rejtőzzenek el a hegyek közé. De Don Quijote úgy vélte, hogy egyelőre fontosabb teendői vannak. És maga köré gyűjtve a fegyenceket, a következő beszédet intézte hozzájuk:

- A tisztességes emberekhez úgy illik, hogy hálások legyenek a jótéteményekért, mert a hálatlanság a legrútabb bűnök egyike. Ezt pedig azért mondom uraim, mert saját szemetekkel láthattátok, hogy mit tettem értetek. Jótettem fejében azt kérem, sőt azt parancsolom, vegyé-

tek fel a láncot, melytől az imént megszabadítottalak benneteket és menjete el Tobosóba Dulcinea úrhölgyhöz, mondjátok el neki, hogy az ő lovagja köszönti őt és meséljétek el neki, hogy mit cselekedtem. Ha ezt megtettétek, mehetek, amerre kedvetek tartja.

A gályarabok nevében Gines Pasamonte felelt eképpen:

- Amit nekünk nagyságod, urunk és szabadítónk parancsol, azt megtennünk teljes lehetetlenség, mert nem mutatkozhatunk csapatosan nyakunkban a láncsal, sőt el kell válnunk és egyenként kell elrejtőzködnünk, hogy a királyi büntetőszék emberei meg ne találjanak minket. Amit uraságod megtehet és igen helyes lesz, ha megtesz, az, hogy a Dulcinea del Toboso úrnőnek átadandó üdvözlétet átváltoztatja egy bizonyos számú imádságra és mi majd elmondjuk a fohászokat nagyságod lelki üdvösségéért. Ez olyasmi, amit megtehetünk akár éjjel, akár nappal, futva vagy pihenve, háborúban vagy békében. De ha valaki feltételezné rólunk, hogy mi hajlandók leszünk önként ismét felvenni bilincseinket és a gályára menni, akkor ez annyi volna, mintha azt hinné valaki, hogy most éjszaka van, holott még nem mult el a reggeli tíz óra sem.

- Akkor hát esküszöm az élő Istenre Don Gines de Pasamonte, avagy Don Sátánfajzat, hogy a gályára még az eddig viselt láncsal és bilincsel nemtelen testeden!

Pasamonte nem volt valami birkatürelmű ember és különben is meg volt győződve arról, hogy Don Quijote örült, mert épeszű emberről nem feltételezte volna, hogy épp az ő szabadonbocsátását kérje, intett szemével a társainak, mire ezek olyan kőzapot zúdítottak lovagunkra, hogy ha hús keze lett volna, akkor sem védekezhetik pajzsával ellenük. A szegény Rocinante pedig annyira nem hederített a sarkantyúra, mintha bronzból lett volna. Sancho a samara mögé vonult és így elkerülte a kőzapot. De Don Quijote nem tudta elkerülni, hogy négy-öt kődarab oldalba ne vágja. A földre rogyott. A diák pedig nyomban ott termelt mellette, lekapta a lovag fejéről a réztányért, háromszor-négyszer jól hátbavágta vele, majd ugyanannyiszor földhöz is vágta a tányért, úgy hogy az száz darabra tört. A fegyencek leszédtek Don Quijoteról a páncélja fölött viselt köpenyt és lehúzták volna még a nadrágját is, ha a lábpáncél meg nem akadályozza. Hogy pedig ne végezzenek félmunkát, Sanchotól elvették a szűrét és majdnem ingre vetköztették. Azután elosztották egymás között a zsákmányt és futott, ki merre látott. Sokkal fontosabb volt nekik, hogy minél jobban elrejtőzzenek az üldözők előtt, mint az, hogy tisztelegni járuljanak Dulcinea úrnő elé.

Csupán a samár és Rocinante, Sancho és Don Quijote maradtak a harcmezőn; a samár lekonyított fejjel, mélézva állt, néha-néha legyintett egyet a fülével, mintha még mindig hullna rá a kőzapor; Rocinante gazdája mellett feküdt a földön, mert egy-két kődobás őt is érte; Sancho egy szál ingben remegett az esetleg visszatérő öröktől; Don Quijote pedig vörös volt a felháborodástól, hiszen éppen azok bántak vele ily csúfosan, akiket megmentett az imént.

A 12. FEJEZET,
amely Don Quijote remeteségét, rjöngését és Sancho Panza küldetését meséli el.

Don Quijote látván, hogyan hálálták meg jóságát a fegyverek, e szavakkal fordult fegyverhordozójához:

- Mindig azt hallottam, Sancho, hogy csöcseléssel jól tenni annyi csak, mint szálló homokra írni. Ha rád hallgatok, megkímélem magam e keserű tapasztalattól! Bizony eddig nem nagyon kedvezett nekünk a szerencse. Éppen ezért máttól fogva felveszem a *Búsképű lovag* nevet, Don Galaor mintájára, aki viszont *Boldogtalan lovagnak* nevezte magát. De saját kárán tanul az ember! Legközelebb óvatosabb leszek!

- Akkor lesz nagyságod óvatosabb, amikor én török szultán leszek! - felelte fogvacogva Sancho. - De mivel azt mondja, hogy ha rám hallgatott volna, akkor elkerüli ezt a kellemetlenséget, hát hallgasson most rám és még nagyobb kellemetlenséget kerülhet el! Mert annyi bizonyos, hogy a magas Bíróság nem ért a lovakok nyelvén és nem adna egy megveszekedett fityinget sem a világ valamennyi kóbor lovagjáért. Én pedig máris úgy érzem, hogy csörögnek rajtam a láncok!

- Mert gyáva még a lelked is, - mondta Don Quijote. - De ne mondd, hogy önfejű vagyok, megfogadom a tanácsodat és hajlandó vagyok rejtekhelyet keresni, de egy feltétellel! Se élve, se holtan, soha senkinek nem mondd azt majd, hogy gyávaságból vonultam vissza! Én csak a te rimánkodásodra hallgatok, érted? Ha mást mondsz, akkor hazudsz és én egyszermindenkorra meghazudtollak és kijelentem, hogy hazudsz vagy hazudni fogsz valahányszor csak ezt mondd vagy gondold. Most pedig egy szóval se mondj ellent, mert ha csak egy pillanatig is azt gondold, hogy csakugyan félelemből menekülök, akkor meg sem moccanok, hanem bevárom itt egyesegyedül nemcsak a magas Bíróság embereit, hanem Izrael tizenkét törzsét, a spanyol hadsereget, Frankhon összes vitézeit és az óriások egész lovasságát!

- Uram, - szólt Sancho - a visszavonulás nem menekvés!

Az együgyü Sanchoról különben kiderült, hogy együgyüisége ellenére is igen bölcs dolgokat mondogat, ha nagyon érzi már magában a sok tudományt.

Még aznap este eljutottak a Feketehegység egyik elhagyatott részére és Sancho Panza azt tanácsolta urának, hogy töltsenek itt néhány napot és maradjanak legalább addig, amíg élelmszerkészletük tart. Éjjelre két szikla közt ütötték fel tanyájukat és azt hitték, hogy teljes biztonságban vannak. De a sors különös szeszélyéből Gines de Pasamonte, a hírhedt gonosztevő, akinek Don Quijote bátorsága és esztelensége oldotta meg a bilincseit, ugyanott rejtőzött el az üldözők elől. A gonoszok mindig hálátlanok és udvariatlanok. A szükség is törvényt bont, - ahogy mondani szokták. Amíg aludtak, Gines ellopta Sancho szamarát. Inkább a szamarat választotta, a girhes Rocinante nem kellett neki.

Mikor pedig fölkelte a hajnal, Sancho Panza csak hült helyét találta kedvenc szamarának. Olyan keserves sírásra fakadt, hogy Don Quijote is felriadt a lárására. Fülelni kezdett és ezeket a szavakat hallotta:

- Ó, szívem gyönyörűsége, aki az én házamban láttad meg a fényes napvilágot, gyermekeim kedves játéka, feleségem szemefénye, szomszédaim irígysége, szorgalmas munkatársam, életem fenntartója, aki naponta pénzt hoztál a házhoz, ó jaj nekem, jaj!

A lovag e szavakból rögtön kitalálta persze, hogy mi a baja hűséges fegyverhordozójának. Gyengéd szavakkal vigasztalgatta, végül pedig kijelentette, hogy hajlandó egy váltót kiállítani neki, melynek ellenében otthon maradt öt szamarából hármat kiszolgáltatnak kárpótlásul neki. Ez a vigasztalás hatott, Sancho letörölte könnyeit és megköszönte gazdája nagylelkűségét.

Don Quijote az alvástól kissé magához tért és lelkét örömmel töltötte el a magános nagy vadon. A hely alkalmas a kalandokra - gondolta magában. Emlékezetébe idézte azokat a csodálatos eseményeket, amelyeket hasonló helyeken már átéltek a kóbor lovagok és ezek az ostobaságok annyira magukkal ragadták, annyira megrészegítették, hogy nem tudott másra még gondolni sem. Sancho se törődött sokat a világ gondjaival, örült, hogy biztonságban érezheti magát, örült a megígért szamaraknak és nagyokat falt, jól megtöltötte bendőjét az elemózsia maradékaival. Számára ez volt a legszebb kaland.

- Sancho barátom, - szólt hirtelen Don Quijote - olyan tettet óhajtok véghezvinni ebben a hegységben, amivel legyűröm az összes eddig élt és ezután születő kóbor lovagot!

- És veszedelmes ez a tett vajjon? - érdeklődött ijedten Sancho.

- Nem, illetőleg minden a te ügybuzgalmadtól függ. Mert ha elég rövid idő alatt visszajössz onnan, ahova küldeni akarlak, akkor küzdelmemnek is rövidesen vége lesz és dicsőségem kezdetét veszi. Tudnod kell, hűséges fegyverhordozóm, hogy a híres Amadis de Gaula volt a világ egyik legkiválóbb kóbor lovagja, sőt mondhatnám, ő volt a kóbor lovagok fejedelme. Éppen ezért az a véleményem, hogy az a kóbor lovag, aki leghívebben igyekszik Amadis példáját követni, az közelíti meg legjobban a tökéletes lovag eszményképét. A nagy Amadis egy alkalommal úgy adta tanubizonyosságát bölcsességének, vitézségének, akaraterjének és szerelmének, hogy visszavonult a Szegény Sziklára és ott vezekelt. És mert nekem úgyis sokkal könnyebb a vezeklésben utánozni őt, mint hatalmas óriásokat legyőzni, kígyókat elpusztítani, hadseregeket szétverni, hajóhadakat megsemmisíteni és varázslatokat feloldani, - és azonkívül ez a magános vadon kiválóan alkalmas is az ilyen terv keresztülvitelére, nem akarom elszalasztani a kínálkozó alkalmat.

- Dehát tulajdonképpen mit akar csinálni nagyságod ebben az elhagyott vadonban? - kérdezte Sancho Panza.

- Hát nem megmondtam neked, hogy Amadist fogom utánozni és pedig akképpen, hogy megjátszom a kétségbeesettet, a dühöngőt, az örültet; ezzel egyben utánzom majd a vitéz Orlandót is, aki esztét veszttette, mikor tudomására jutott, hogy szerelme oly rútul megcsalta őt. Bánatában és örületében kitépte gyökerestől a fákat, megzavarta a források vizét, pásztorokat ölt meg, nyájakat szalajtott szét és ezer meg ezer más esztelenséget vitt véghez! És ezek az esztelenségek méltóvá tették őt arra, hogy emléke örökké fennmaradjon. És ha nem is szándékozom Orlando, Roland vagy Rotoland (mert három neve is volt) valamennyi örült tettét utánozni, legalább a leglényegesebbeknek tartottakat véghez viszem én is. De az is lehet, hogy megelőlszem Amadis utánzásával, aki nem követett el kártékony örültségeket, hanem csak egész nap sírt és jajgatott, amivel olyan nagy hírt és dicsőséget szerzett, amekkorával magam is beérném.

- Már pedig én úgy vélem uram, - mondta Sancho - hogy azoknak a lovagoknak, akik ezeket az esztelenségeket elkövették, valami okuk is volt erre! De vajjon mi oka van nagyságodnak a megörülésre? Melyik hölgy utasította vissza szerelmét, vagy miből következett arra, hogy Dulcinea del Toboso úrhölgy megcsalta volna valakivel?

- Éppen ez az! Ebben rejlik az én eljárásom eredetisége. Mert abban nincsen semmi érdem, ha valaki úgy örjög, hogy oka van rá. De én ok nélkül fogok megbolondulni és ezzel adom tudtára kedvesemnek, a szép Dulcineának, hogy mit tennék, ha erre még okot is szolgáltatna. Így hát Sancho barátom, ne is próbálkozz, elhatározásomat úgysem tudod megmásítani.

Bolond vagyok és bolond akarok lenni, amíg vissza nem térsz hozzám Dulcinea úrhölgy válaszával. Egy levelet küldök veled és ha hűségemre méltónak látom őt, akkor tüstént megszüntetem őrjöngésemet és vezeklésemet, de ha a válasz nem ilyen lesz, akkor menten és igazán megbolondulok, és akkor meg úgysem érzem tovább a szenvedést. Így hát akármilyen lesz is válasza, véget vet szenvedésemnek, vagy úgy, hogy józan ésszel élvezhetem a jó hírt, vagy úgy, hogy megbolondulok, akkor pedig úgysem tudom felfogni majd a kint, amit a keserű válasz jelent nekem.

Beszélgés közben egy magas szikla tövébe értek, kis patak csörgedezett ott, körülöttük pedig gyönyörű virágos rét terült el. Ez a hely nagyon megtetszett a Búsképű lovagnak és elhatározta, hogy itt vezekel majd és e szándékának rögtön kifejezést is adott, de olyan hangosan, mintha valójában teljesen esztét vesztette volna:

- Imé, ó egek, - kiáltotta - ez az a hely, ezt szemeltem ki arra, hogy sirathassam boldogtalanságomat! Ti sujtottatok vele! Könnyeim megárasztják majd e kis patak vizét, szünni nem tudó sóhajaim folytonosan lengetik majd e fák lombját, hogy mindenki tudomást szerezzen arról a szörnyű kegyetlen kínról, mely szaggatja szívem. Bárhol rejtezzetek is, ligetek istenei, vadon lakói, hallgassátok meg egy boldogtalan szerelmes panaszát, akit féltékenysége hozott e helyre, hogy itt sirassa nyomorult sorsát és zavartalanul panaszkodhasson keményszívű szép hölgye kegyetlensége miatt, aki minden földi bájnak legtökéletesebb megtestesülése. Ó, ti Driádok, akik e vad hegyekben laktok, sírjátok velem együtt vagy ha nem, hát hallgassátok meg panaszaimat. Ó, Dulcinea del Toboso! életem nappala, szenvedéseim dicsősége, minden bolyongásom iránytűje, szerencsém csillaga! Szánj meg nagy bajomban és az én hűségem oldja fel a jégpáncélt szívedről! Ó, ti magános, ti sötét fák, akik társaim lesztok elhagyatottságomban, adjátok tudtomra lombjaitok halk susogásával, hogy jelenlétem nem kellemetlen-e néktek! És te, jó fegyverhordozóm, minden viszontagságomban kedves és hűséges társam, figyeld meg pontosan mindazt, amit tenni fogok, hogy elbeszélhesd annak, annak a kegyetlen szépségnek, örülségem okozójának! De a legkisebb részletről se feledkezz meg, ha elmeséled majd! Ó, Rocinante, aki mindenhová elkísértél s velem voltál jó és rossz sorsomban egyaránt, bocsáss meg, hogy most a teljes magányt választom osztályrészül és hidd el, nehéz szívvel válok meg tőled is!

- Átkozott ez a hely, - kiáltott fel Sancho, és ezerszer is átkozott az, aki ellopta számaramat. Mert bizony a számaram dícséretére is sok mindent el lehetne mondani. Egyébiránt, jó uram, ha tiszteletreméltó megbolondulását és az én utazásomat csakugyan komolyan gondolja, akkor a legjobb lesz talán, ha kölcsön adja Rocinantet, hogy utam ne tartson olyan hosszú ideig. Mert ha gyalog kell mennem, akkor nem tudom bíz' én, hogy mikor érkezem oda és mikorra térek vissza, mert nem vagyok valami nagy gyalogló.

- Tégy, ahogy jónak látod, csak az a kívánságom, hogy három nap múlva indulj, addig pedig jól figyeld meg mindazt, amit hölgyemért teszek! Figyelj, hogy beszámolhass mindenről neki!

- De hát mit kellene látnom még ezek után? Eleget láttam máris!

- Hiszen még nem is láttál semmit, - válaszolta a lovag. - Nekem még le kell tépnem ruháimat, fejjel neki kell rohannom a kösziklának, el kell szórnom fegyvereimet és még sok hasonló dolgot kell művelnem, ami mind csodálatba ejt majd.

- Az Istenért! csak ha a kösziklának rohan neki, akkor vigyázzon, uram! Be ne verje a fejét nagyon, mert könnyen vége szakadhat az egész vezeklésnek! Én amondó volnék, hogy - hiszen úgyis csak utánzás és tréfa az egész - inkább valami puhába üsse fejét, szaladjon egy szénaboglyának, vagy valami pamutgombolyagnak, a többit aztán bizza rám, én majd elmondom Dulcinea úrnőnek, hogy olyan sziklának rohant neki, amelyik keményebb volt mint a gyémánt!

- Köszönöm a jó szándékodat, Sancho, - felelte Don Quijote - de nem szabad megfeledkezned arról, hogy itt nem játékról, hanem nagyon is komoly dologról van szó, mert különben vétkezem a lovagrend törvényei ellen. Ezek a törvények szigorúan üldözik a hazugságot; márpedig ha valami elhatározott dolog helyett mást tennék, az valóban hazugság lenne. Így hát igen is szükséges, hogy igazán, őszintén, teljes erőmből rohanjak neki a sziklának. Éppen ezért jó lesz, ha hagysz itt nékem valami gyolcsot, hogy beköthessem sebeimet.

Ezután Don Quijote kissé félrevonult és a következő levelet írta Dulcinea del Tobosónak:

»Az, akit távolléted kardhegye szívenszúrt és akit megsebzett a szerelem, jó egészséget kíván Néked, rendkívül kellemetes Dulcinea del Toboso. Kívánja Néked különösképpen, mivelhogy enmaga nélkülözni kénytelen ezt az egészséget. Ha szépséged megvet engem, ha szíved nem hajlik felém és továbbra is közönyöddel sujtasz, nem tudom elviselni majd e nagy szerencsétlenséget, bármennyire is hozzászoktam a szenvedéshez, mert e szerencsétlenség ereje nagyobb az én erőmnél. Sancho, hűséges fegyverhordozóm pontosan beszámol majd Néked, ó szép Háládatlan, hogy miképpen gyötrődöm miattad. Ha részvétet érzel irántam és segítsz, akkor örökre Tiéd vagyok, ha nem, véget vetek az életemnek! És ezzel beteljesült kegyetlenséged, de teljesül saját óhajom is.

Mindhalálig Tiéd

a Búsképű lovag.«

Azt a fűzfán füttyülőjét neki! - kiáltott fel könnyeit törölgetve Sancho, amikor Don Quijote felolvasta a levelet - soha ennél remekebbet nem hallottam még! Nagyságod maga a megtestesült ördög, mert nincsen olyan dolog, amihez ne értene!

- A kóbor lovagnak értenie kell mindenhez - válaszolta szerényen Don Quijote.

- Ha már úgylis a levélírásnál tartunk, - szólt kissé röstelkedve Sancho - írja meg akkor nagyságod azt a váltót is a három számról és írja alá olvashatóan, hogy ráismerjenek az írására.

- Nem bánom, - mondta Don Quijote - és miután megírta a váltót, felolvasta Sanchónak is:

»Szolgáltass ki, kedves unokahúgom, ezen első váltómnál fogva fegyverhordozómnak, Sancho Panzának három szamarat abból az ötből, amelyet gondjaidra bíztam. A három szamar ellenértékét már megkaptam fegyverhordozómtól, aki e sorok átadójával azonos.

Kelt a Feketehegyen, folyó évi augusztus 22-én.«

- Ez teljesen rendben van, - mondta Sancho - csak alá kell írnia.

- Nem kell aláírnom, - válaszolt Don Quijote - csak ideírom a kézjegyemet. Ez pedig nem csak három számarra, hanem még háromszázra is elegendő lenne.

- Bízom nagyságodban, - nyugodott meg Sancho - és már megyek is, megnyergelem Rocinantet, mert nem akarom már soká halasztgatni az indulást. Ami az örültségeit illeti, azokból eleget láttam már és bőven mesélek majd a szenvedéseiről.

- De ahhoz mindenképpen ragaszkodom, Sancho, - mondta Don Quijote - hogy láss mezítelenül is, azonkívül el akarok játszani még előtted vagy féltucatnyi őrjöngést, hogy aztán tiszta lelkiismerettel esküdhes meg arra, hogy csak olyasmit beszéltél el, amit tulajdon szemekkel láttál.

- Az Isten szerelmére, csak azt ne kívánja jó uram, hogy mezítelenül lássam nagyságodat! Úgy megszánám, hogy nem állnám meg sírás nélkül, pedig már eleget sirattam ma szegény számaramat. Ha már mindenáron muszáj, akkor csináljon felöltözve néhány kisebb bolondságot még, de ne tartson sokáig, hogy minél hamarabb elindulhassak és hamar visszatérhessek a várva várt válasszal. De mit fog enni nagyságod, amíg távol leszek?

- Erre ne legyen gondod - legyintett a lovag. - Ha lenne, akkor sem ennék mást, csak gyümölcsöt meg füvet, hiszen az éhezés is hozzátartozik a vezekléshez!

- Csak attól félek uram, - tünődött Sancho - hogy nem fogom megtalálni majd nagyságodat, annyira rejtett ez a hely.

- Jegyezd meg jól az utat, amerre mégy. Attól pedig ne félj, hogy én elmegyek innen. Legfeljebb időnként felmászom a szikla tetejére, hogy megláthass lentről, vagy én veszek észre majd az úton. De a nagyobb biztonság kedvéért tépj le útközben néhány ágat a rekettyékről és szórd el magad mögött az ösvényen hat-hat lépésnyi távolságban, ezek a jelek visszahoznak hozzám!

- Ezt nem is mulasztom el, - mondta Sancho, aztán urának áldását kérte. Sírva búcsúztak egymástól.

- Sancho barátom, - kiáltott még utána Don Quijote - úgy vigyázz ám Rocinante, mint a szemed fényére!

Alig haladt száz lépést Sancho, visszafordult és így szólt a lovaghoz:

- Uram, talán mégis jó lesz, ha látom még néhány bolondságát, hogy lelkiismeretfurdalás nélkül megesküdhessen mindarra, amit el fogok mondani. Igaz ugyan, hogy eleget mond már az is, hogy nagyságod egyedül itt marad!

- Hát nem ajánlottam ezt már az előbb is neked, Sancho? - szólt Don Quijote. - Na, várj egy kicsit, amíg egy Miatyánkot elmondanál, láthatsz belőle egy jó tucatnyit!

Még beszéd közben levetette köpenyét, övig meztelenül két hatalmas bukfencet vetett, mire Sancho gyorsan megrántotta Rocinante kantárját, megfordult és most már teljesen nyugodt volt afelől, hogy gazdája csakugyan megbolondult. Mi pedig bocsássuk útnak a jámbor fegyverhordozót, hamarosan visszatér majd.

A 13. FEJEZET,
*melyben Sanchot küldetése közben a lelkész és a borbély felismeri és kivallatja.
Dorotya, Don Quijote unokahúga hercegnőnek öltözik
és kicsalja a lovagot a hegyek közül.*

Ahogy leért az országútra Sancho, rögtön Toboso felé irányította a lovát és másnap ebédidő táján egy vendéglő elé érkezett. Éppen arra gondolt, hogy betér, amikor két utas jött ki a fogadóból. Az egyik észrevette Sanchót és így szólt a mellette lépdelőhöz:

- Tisztelendő uram, nézze csak, nem Sancho Panza az a lovas ott, akiről a mi lovagunk gazdasszonya azt mondja, hogy az urához állt be fegyverhordozónak?

- Csakugyan ő az, - felelte a lelkész - a ló pedig Don Quijote lova.

A lelkész és a borbély - aki annakidején tűzhalálra ítélték lovagunk könyveit - most már biztosak voltak abban, hogy csakugyan Sancho Panzával és Rocinantéval állnak szemben és a lelkész nevéen szólította Sanchót. Megkérdezte tőle, hol hagyta gazdáját. Sancho megismerte őket, de rögtön elhatározta magában, hogy titokban tartja ura rejtekhelyét.

- Uraim, - szólt - a gazdám valahol, valami rendkívüli fontos dologgal van elfoglalva, azonban erről egy szóval sem árulhatok el többet.

- Ilyen könnyen nem szabadulsz tőlünk Sancho barátom, - mondta a borbély - ha nem árulod el, hol hagyta Don Quijotet, akkor azt fogjuk hinni majd, hogy megölted. Miért? Hát, hogy ellophasd a lovát. Hisz itt a ló. Választhatsz tehát: vagy elárulod, hogy hol a gazdád, vagy jössz a dutyiba.

- Jaj, uraim, ne fenyegetsenek engem ilyesmivel, nem vagyok én se gyilkos, se tolvaj, jó keresztény vagyok. Gazdám pedig ott fenn van a hegyen és ott vezekel.

Elmondta nekik részletesen, hogy milyen állapotban hagyta Don Quijotet, milyen kalandjaik voltak és azt is, hogy most Dulcinea del Tobosónak, Lorenzo Corchuelo lányának visz levelet, mert gazdája halálosan szerelmes a lányba.

A pap és a borbély nagyon megdöbbenek Sancho elbeszélésén, mert noha eléggé ismerték Don Quijote bolondságát, mégis csodálkoztak azon, hogy mindennap új örültségeket tud kiagyalni. Látni akarták a lovag Dulcineához írt levelét, elolvasták és nagy zavarban voltak. Régóta ismerték ők a lovagot és tudták jól, hogy gondolni sem lehet arra, hogy kijózanítsák és meggyőzzék tévedéséről. Minden kísérlet reménytelen lenne. Hosszas tanácskozás után meggyeztek abban, hogy cselhez folyamodnak és a lovagot mindenképpen hazaviszik otthonába. Színelég belemennek a játékba, a lelkész előbb visszamegy a faluba és magával hozza Dorottyát, a lovag unokahúgát. Dorotya értelmes és ügyes lányka, felöltöztetik majd bolyongó hercegnőnek, a borbély pedig a lovásza lesz. Ugyis van nála álszakáll, ha azt felveszi, Don Quijote nem ismerhet rá. Dorotya a Búsképű lovag segítségét kéri majd, s így biztos, hogy az habozás nélkül csatlakozik hozzájuk.

A lelkész el is ment a lányért. Dorotya kijelentette, hogy elég lovagregényt olvasott és jól ismeri a kellő modort és szavakat. A magával hozott csomagból elővett egy nagyon szép selyemszoknyát és egy zöld brokátkabátkát, néhány ékszert és ebben az öltözékben olyan szép volt, hogy nem győzték csodálni. Különösen Sancho, akit nem avattak be tervükbe, majdnem felfalta szemével.

- Ki ez a szép hölgy? - kérdezte a papot - és mi járatban van itt?

- Ez a szép hölgy - válaszolt a lelkész, - a nagy Micomicon birodalom királynője és arra akarja megkérni uradat, hogy álljon bosszút egy őt ért sérelemért. Egy gonosz óriás követte el a hölgy ellen a sértést. Guineában ugyanis híre járt Don Quijote vitézségének és a királynő csak ő miatta jött ide olyan messze földről.

- Remek, - kiáltott fel Sancho - ez valóban szerencsés véletlen. Csak sikerüljön gazdámnak megölnie azt az óriást! Én bízom benne, hogy sikerülni is fog. Akkor talán feleségül veszi ezt a királynőt, magát királlyá koronáztatja és nekem is jut majd valami kisebb királyság.

A lelkész mindenesetre megígérte Sanchónak, hogy ő a maga részéről mindent megtesz majd ennek érdekében, magában pedig csodálkozott Sancho együgyűségén, hogy így megfertőzte őt is gazdája bolondsága. Dorottyát ráültették a lelkész öszvére, a borbély felragasztotta állára az álszakállt és felszólították Sanchót, vezesse el őket Don Quijote rejtekhelyére, de a világért se árulja el neki, hogy ismeri a borbélyt, mert ha a lovag felismerné őket, akkor kételkednék abban, amit elmondanak majd neki és így elszalasztja ezt a kitűnő alkalmat, hogy császári koronát szerezzen magának.

Jó háromnegyed mérföldnyi hegymászás után megpillantották Don Quijotet a sziklák közt, már felöltözött, de fegyvereit még nem öltötte fel. Mihelyt odaértek, a lovász azonnal lesegitte úrnőjét az öszvérről, ez pedig Don Quijote lábai elé vetette magát, aki hiába kérlete, hogy keljen fel.

- Nem kelek fel innét, vitéz és legyőzhetetlen lovag, amíg jóságod és udvariasságod olyan kegyben nem részesít, mely neked dicsőségre és becsületedre, azon hajadonnak pedig, akinél szerencsétlenebb és szorongatottabb nincs a nap alatt, javára nem válik majd! És ha a te hős karodnak ereje csakugyan olyan hatalmas, mint híre jár, nem utasíthatod el magadtól azt a boldogtalant, akit messze földről vonzott ide a te dicsőséges neved, s aki balsorsára csak nálad találhat vigasztalást.

- Esküszöm, - felelte Don Quijote - hogy egy szót sem szólok és panaszodat sem hallgatom meg addig, amíg fel nem kelsz.

- Nem kelek fel uram, - szólt a boldogtalan királyleány - amíg meg nem ígéred, hogy teljesíted a kérésemet.

- Nos, megígérem, de azzal a feltétellel, hogy kérésed teljesítése nincs kárára királyomnak, sem hazámnak, sem annak a hölgynek, aki szívemtől és szabadságomtól fosztott meg.

- Biztosíthatlak, - zokogta a leány - hogy ezeknek semmi kára nem lesz.

Közben Sancho Panza odasompolygott a lovaghoz és ezt súgta a fülébe:

- Bátran megígérheti nagyságod, hogy teljesíti a hölgy kérését, csak egy csekélységről van szó, mindössze egy gonosz óriást kell leütni és aki ezt kéri, az maga Micomicon hercegnő, az etiópai Micomicon birodalom királynője.

- Bárki legyen is, - válaszolta Don Quijote - megteszem, ami kötelességem és amit fogadalmamhoz híven lelkiismeretem parancsol. - Majd a hölgyhöz fordulva így szólt: - Kelj fel, úrnőm, íme kész vagyok megtenni azt, amit tőlem kéni méltóztatysz.

- Azért esedezem, - mondta a királykisasszony - hogy jöjj el velem azonnal oda, ahova vezetlek, de egyben ígérd meg azt is, hogy semmiféle más kalandba nem bocsátkozol addig, amíg bosszút nem álltál helyettem azon az árulón, aki az isteni és emberi jogokat lábbal tiporva, álnokul bitorolja királyságomat.

- Megígérem, úrnőm és most már üzd el szíved bánatát és nézz bizalommal a jövőbe, mert erősen hiszem, hogy az ég segedelmével és kardom erejével rövid idő alatt ismét elfoglalhatod őseid trónját, hiába igyekeznek ezt megakadályozni alávaló ellenfeleid. Most pedig rajta!

lássunk munkához, mert mindig az volt az elvem, hogy »amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra«.

A boldogtalan hajadon mindenáron kezet akart csókolni a nemesszívű lovagnak, de Don Quijote, aki valóban udvarias és illedelmes lovag volt, ezt a viláért sem akarta megengedni. Ehelyett felemelte a hölgyet, illedelmesen megölelte és megparancsolta Sanchónak, hogy tüstént nyergelje meg Rocinantet és adja kezébe fegyvereit. A fegyverhordó levette a felaggatott fegyvereket a fáról, a lovag pedig felült kedves paripájára és útnak indultak.

Sancho gyalog követte őket és ismét eszébe jutott jó szamarának elvesztése. De türelmes volt, mert arra gondolt, hogy ura máris markában tartja a császári koronát és egy pillanatig sem lehet kétséges az, hogy a kaland után elveszi feleségül a hercegnőt s legalább is Micomicon királya lesz. Egyetlen gondolat homályosította el az örömét csupán: hogy e birodalom a szerencsenek földjén van és így gazdája alattvalói feketék lesznek s azok lesznek az ő kiskirályságának alattvalói is. De hamar talált vígaszt erre is.

- Mit bánom én, ha alattvalóim szerencsenek, - gondolta magában. - Majd áthozatom az egész pereputtyot Spanyolországba és itt eladom őket, a pénzen pedig veszek egy birtokot majd vagy valami hivatalt s gond nélkül elégelek holtom napjáig. Talán nincs elég sütnivalóm ahhoz, hogy el tudjak adni húsz-harmincezer rabszolgát? Csak ide velük, elintézem én egykettőre a dolgukat!

Ilyen kellemes gondolatokba merülve elégedetten ment Sancho a társaság mögött és teljesen megfeledkezett a gyaloglás kellemetlenségeiről.

Ekkor a lelkész, aki eddig messziről követte a társaságot, úgy vélte, hogy elérkezett a cselekvés pillanata. Kilépett tehát az országutat szegélyező bokrok közül, a társaság elé sietett és így szólt Don Quijotehoz:

- Isten hozta az én kedves földimet, Don Quijote de la Manchát, a nemesség színevirágát, a szerencsétlenek gyámolítóját, a kóbor lovagok fejedelmét!

S alighogy e szavakat kimondta, átölelte a lovag baltérdét. Don Quijote meglepetve nézett rá, s mikor felismerte, nyomban le akart szállni lováról.

- Nincs rendjén, hogy én lóháton üljek, míg tisztelendő uram gyalogszerrel van.

- Nem engedhetem meg, hogy leszálljon lováról, mert hiszen éppen lóhátról viszi végbe a legnagyobb hőstetteket. Nekem tökéletesen elegendő lesz az is, ha a nagyságod társaságában lévő uraságok valamelyikének öszvére felülhetek. Így sokkal kényelmesebben is utazom.

- Igaza van, tisztelendő uram, - mondta Don Quijote - és meg vagyok győződve arról, hogy a fenséges hercegnő lesz olyan kegyes, és megparancsolja a kedvemért a lovászáznak, hogy engedje át helyét tisztelendő uramnak, míg ő az öszvér farára ül, ha ugyan elbírja kettejüket is az állat.

Igy hát az egész társaság együtt folytatta az utat Don Quijote otthona felé, aki mit sem sejtve ügetett rozzant paripáján.

A 14. FEJEZETBEN

Don Quijote végighallgatja Micomicon királynőjének szomorú történetét, leüti Sanchót, majd kibékül vele.

Amikor útnak indultak, Don Quijotének első dolga az volt, hogy félrevonja csatlósát és elmondassa vele, mit végzett el a rábízott feladatból. Sancho ez alkalommal meglepő lélekjelenlétről és nagy képzelőerőről tett tanuságot.

Megnyugtatta gazdáját, hogy átadta a levelet a szép Dulcineának, aki azt üzeni neki, hogy levél helyett inkább jöjjön el személyesen. Dulcinea olvasni nem tud, mással pedig nem akarta elolvasatni a levelet, nehogy szerelmük titka kitudódjék, így hát a levelet inkább apró darabokra tépte. A lovagot teljesen kielégítette ez a mese, a hercegnő mellé lovagolt és ilyen szavakkal fordult hozzá:

- Úrnóm, esedezem, beszéld el szerencsétlenséged történetét nekünk, persze csak akkor, ha nem okoz neked túlságosan nagy fájdalmat e bajok felidézése, hogy megtudjuk, kire van panaszod és ki az, akin bosszút kell állnom.

- Szívesen elmondok mindent, - mondta Dorottya - ha ugyan nem úntatlak ennyi csúfos esemény elbeszélésével.

- Ellenkezőleg úrnóm, a legnagyobb érdeklődéssel fogjuk hallgatni szavaidat.

Dorottya lassított, hogy a társaság utólrérje és hallja a történetet, majd egyet-kettőt köhintve hozzáfogott elbeszéléséhez:

- Mindenekelőtt, uraim, meg kell tudniok, hogy nevem...

Itt elakadt egy pillanatra, mert hirtelenében nem jutott eszébe, milyen névre keresztelte őt a lelkész. Ez észrevette zavarát és segítségére sietett:

- Nem meglepő dolog, hercegnóm, hogy megzavarodik, ha szerencsétlenségének elbeszélésébe kezd. Megszokott dolog ez a nagy bajokban. Megzavarják és gyöngítik az emlékezőtehetséget. És a hercegnő által elszenvedett bajok bizonyára nem voltak csekélyek, ha ilyen távoli országig futott segítségért.

- Bevallom, - sóhajtott Dorottya - hogy hirtelen olyan nyomasztónak éreztem szerencsétlenségem súlyát, hogy torkomon akadt a szó. De most már jobban vagyok és úgy hiszem, el tudom mondani történetemet. Tudják meg tehát uraim, hogy én a hatalmas Micomicon birodalom törvényes uralkodója vagyok. Apám a Bölcs Tinacrio király volt, aki kitünően értett a mágiához és így tudta, hogy anyám, Karamilla királyné, korábban fog meghalni mint ő, de tudta azt is, hogy feleségét nemsokára ő is követi a halálba s így én árván maradok. Ez egymagában még nem is tette volna szerencsétlenné őt, hiszen úgy vélte, hogy ez a dolgok rendje, de annál jobban bántotta az, hogy egy roppant óriás, a birodalma tőszomszédságában lévő sziget ura, akit Bandzsali Pandafilandonak hívnak, mert mindig ferdén néz, mintha kancsal volna, - pedig nem az, csak azért néz így, hogy megrémítsen mindenkit, aki ránéz, - az ő halála után megtámadja országomat és még egy falucskát sem hagy birtokomban, ahol meghúzódhatnék. Ezt a szerencsétlenséget csak úgy kerülhetném el, ha hajlandó lennék feleségül menni hozzá, de atyám tudta, hogy erre sohasem tudnám rászánni magam. És ebben nem is tévedett, mert valóban nem voltam hajlandó arra, hogy feleségül menjek ehhez az óriáshoz, mint ahogy semmiféle óriáshoz sem mennék feleségül, még ha mégegyszer akkora volna is mint Pandafilando. Apám arra is figyelmeztetett, hogyha árvaságomban Pandafilando támadást intéz országom ellen majd, a világért se gondoljak védekezésre, mert ez életembe kerülne, hanem ellenállás nélkül távozzam országomból. Akkor megmenthetem életemet és

megkímélhetem alattvalóimat is. Azt tanácsolta, válasszak ki alattvalóim közül néhány férfit, akinek hűségében teljesen megbízom és utazzam Spanyolországba, ahol hatalmas pártfogóra találok majd egy kóbor lovag személyében, kinek neve Don Azoe vagy Don Jigote...

- Helyesebben Don Quijote, - vágott közbe Sancho - avagy másképen a »Búsképű lovag«.

- Persze, persze, már emlékszem - erősítette meg Dorotya. - Azt is mondta róla az atyám, hogy magastermetű, csontosarcú lesz, egyszóval olyan pontos leírást adott rólad Uram, hogy mindjárt felismertelek. Más mondanivalóm már nincs is, hacsak az nem, hogy máris úgy tekintem magam, mint akit visszahelyeztek ősei trónjára, mert nagyságod olyan jóságos volt, hogy megígérte segítségét s hogy eljön velem oda, ahová vezetem. Biztosra veszem, hogy bosszút áll az óriáson, megfosztja életétől és a bitorolt birodalomtól. Elfelejtettem megemlíteni az imént, hogy Tinacrio király egy görög vagy arab betűkkel teleírt tekerccset hagyott rám, nem tudom ugyan, de azt mondják, meghagyta benne, hogy ha a lovag visszafoglalja számomra őseim trónját és utána megkéri kezemet, akkor habozás nélkül menjek nőül hozzá és tegyem meg őt a birodalom császáranak.

- Nos, mit szólsz ehhez, Sancho barátom? - kérdezte Don Quijote. - Hallod-e, miről van szó? Nem megmondtam neked, hogy királyságokat fogunk meghódítani és királyleányokat vehetünk majd feleségül?

- Hát hiszen már elég régóta várunk erre - hümmögött Sancho.

- Imé, uraim, ezzel be is fejeztem történetemet - emelte fel lesütött pilláit Dorotya. - Még azt akarom csak megemlíteni, hogy mindazokból, akik velem együtt menekültek el az országból, csupán ez a szakállas lovászom maradt életben, a többi mind elpusztult egy nagy viharban, egészen közel a kikötőhöz. Csak mi ketten menekültünk meg a habok közül egy deszkán. Ebből a csodából arra következtek, hogy az ég még jót is tartogat számomra.

- Egy percig se kételkedjék ebben, hercegnő - kiáltott fel Don Quijote. - Ismételten biztosítom arról, hogy akár a világ végére is követem és nem nyugszom addig, míg le nem győzöm kegyetlen ellenségét! Az ég segedelmével és karom erejével levágom a fejét, mégha olyan vitéz is, mint maga a hadak istene, Mars. És ha visszahelyeztem majd ősei trónjára, akkor szabadon rendelkezhet magas személyével, mert bármennyire is alávetem akaratomat a lovagrend törvényeinek... egyszóval semmiképpen sem házasodhatom meg, bármennyire is fájjalom...

Sancho Panza, aki figyelmesen hallgatta ura válaszát, nagyon elszomorodott e szavakra és érzelmeit nem is akarta, de nem is tudta volna eltitkolni:

- Az istenért uram, attól tartok, hogy teljesen elvesztette az eszét. Hogyan habozhatik egy pillanatig is, hogy nőül vegye e hercegnőt? Talán azt hiszi, hogy minden sarkon hasonló szerencsére akadhat, vagy azt képzelet talán, hogy az a Dulcinea úrnő szebb a hercegnőnél? Hisz a vak is látja, hogy még fele ilyen szép sincs, sőt arra se méltó, hogy emennek a saruját megoldozza. Vegye el, vegye feleségül, mert különben megette a fene ezt az egész mesterseget, sohasem lesz semmiféle kormányzóságom, talán még grófságom sem nagyon.

Don Quijote nem tűrhette a Dulcineát ért sértő szavakat, s bár szerette szolgáját, mégis szó nélkül megmarkolta lándzsáját és olyan ütést mért vele a tapintatlan Sancho fejére, hogy az elterült a földön és ha Dorotya fel nem sikolt, hogy hagyja abba, bizony agyonüti dühében.

- Azt gondolod talán, otromba fickó, hogy én mindig csak tűröm sértegetéseidet és állandóan megbocsátok majd? Hát ne is reméld, alávaló gazember, aki rágalmazni merted a páratlan szépségű Dulcineát! Hát nem tudod, te semmirekellő, hogy ha ő nem kölcsönözne erőt karomnak, magamtól még egy bolhát sem tudnék megölni? Mondd meg nekem, te vipera, mit gondolsz, ki hódította meg azt a birodalmat, ki vágta le az óriás fejét, ki emelt téged márkivá,

- mert mindezt már befejezett ténynek tekintem - ha nem Dulcinea hatalma, aki az én karomat választotta e dicső tettek végrehajtásának eszközéül? Ő küzd bennem, ha küzdök és ő győz bennem, ha győzedelmeskedem. Én benne élek és tőle nyertem az életemet. Ó, te alávaló gazember, hogy is lehetsz ilyen hálátlan? Csak az imént emeltelek fel a porból úri méltóságra és viszonzásul szidalommal illetsz engem, pedig e jótéteményt nekem köszönheted!

Sanchónak dagadt volt ugyan a feje, de azért megértette ura szavait. Sietve feltápászkodott és Dorottya lova mögött biztonságba helyezve magát feleselgetni kezdett:

- Azt mondja meg nekem nagyságod, hogy ha nem veszi el a hercegnőt, megkapja-e az országot? és ha nem, akkor vajjon miféle kegyeket osztogat nekem? Ez az, ami elkésérít engem. Hallgasson rám, vegye el azt a királynőt, aki mintha az égből pottyant volna közénk. Ami a szépséget illeti, arról nem is beszélek, mert nekem mind a kettő tetszik... igaz ugyan, hogy Dulcinea úrhölgyet nem is láttam még...

- Hogyan, alávaló gazember! nem láttad? - kiáltott fel a lovag. - Hiszen az imént hoztad válaszát levelemre!

- Úgy értettem, hogy nem volt időm alaposan szemügyre venni és szépségének minden részletét külön-külön elbírálni, de egészben véve nagyon szépnek láttam.

- Nos, rendben van, hát megbocsátok - legyintett Don Quijote. - Bocsásd meg te is ezt a kis kellemetlenséget, meg ezt a kis daganatot is a kobakodon. De hiába, az ember nem ura tetteinek, ha elragadja az indulat!

- Azt tapasztalom magamnál is. Én is kimondom ilyenkor azt, ami a nyelvemen van.

- A jövőben mindenesetre jobban vigyázz a nyelvedre Sancho, mert addig jár a korsó a kútra... hisz tudod!

- Igen, de azért van Isten az égben, aki majd ítél egykor! Az majd megítéli, hogy ki követett el nagyobb hibát kettőnk közül, én-e, aki mondtam a rosszat, vagy nagyságod, aki meg is cselekedte.

- Elég, elég, - szólt közbe Dorottya - eriggy Sancho, csókolj kezét uradnak és jótévednek, kérj tőle bocsánatot és legközelebb légy mértéktartóbb akkor is, ha dicsérsz, akkor is, ha csepülsz valakit. És főleg ne mondj soha rosszat ama tobosói hölgyről, akit nem ismerek, de akinek mégis szívesen szolgálnék, mivel hogy a vitéz Don Quijote oly nagyrabecsüli őt. Egyébként bízz bennem és meglátod, elnyered jutalmad.

Sancho lehajtott fővel ura kezére hajolt s a kibékülés szertartása ünnepélyesen megtörtént.

A 15. FEJEZET,
melyben a lovagot foglyul ejtik barátai és ökrösszekéren viszik hazafelé.

Ezután nemsokára egy számárháton ülő férfi jött velük szemben az úton. Ahogy közeledett, cigánynak nézték. De Sanchónak, mihelyst szamarat látott, azonnal nagyot dobbant a szíve. S most joggal gyanakodott. Rögtön ráismert Gines de Pasamontera, aki cigánynak öltözött, hogy fel ne ismerjék. De hiába. Sancho torkaszakadtából kiabálni kezdett:

- Hé, fogják meg, fogják meg ezt az akasztófárávalót! Add vissza az életem kincsét, a szamaramat, egyetlen örömeimet!

Nem is lett volna szükség ilyen lármára, mert Gines már az első hangra leugrott a számárról és egy-kettőre kereket oldott.

Sancho gyengéden átölelte a szamara nyakát.

- Nos, hogy vagy kincsem, szemem fénye, lelkem szamara, kedves útitársam? - kérdezgette s közben szeretettel simogatta a jámbor fülest. A szamár persze nem felelt, szelíden tűrte Sancho paskolgatásait.

Majd odaértek a többiek is és mindannyian örvendeztek Sancho örömén, azon hogy megkerült a szamár. Főleg Don Quijote örült, aki kijelentette, hogy a három számárról adott váltóját ez a körülmény nem teszi érvénytelenné.

Estefelé a társaság elérkezett ahhoz a fogadóhoz, ahol Sancho a lelkéssel és a borbéllyal találkozott. Don Quijote rendkívül udvariasan köszöntötte a fogadósnét, akit várúrnőnek nézett és boldogan vonult szobájába.

A lelkész és a borbély viszont tanácskozássra ültek össze a szobájukban. Hiszen eddig voltaképpen csak félig érték el céljukat. Don Quijotet elhozták ugyan idáig, de hogy vihetik haza falujába? A lelkésznek nagyon jó ötlete támadt és ennek keresztülvitelében azonnymban meg is állapodtak.

Először is egy szekeret béreltek két napra, majd összeeszkábáltak egy akkora ketrecet, hogy egy ember kényelmesen elférhetett benne. Azután néhány paraszttal együtt, az előre megállapított terv szerint, kísértetnek öltöztek és halkán belopóztak az alvó Don Quijote szobájába. Úgy megkötötték kezét-lábát, hogy amikor felébredt, moccanni sem tudott s meglepetten nézte a körülötte álló különös alakokat. Úgy vélte, hogy ezek az elvarázsolt kastély kísértetei, - a fogadót ugyanis első perctől kezdve kastélynak nézte - őt magát pedig szintén elvarázsolták és ezért nem tud megmozdulni.

Sancho Panza, aki mégsem volt olyan bolond, mint a gazdája, rögtön átlátott a szitán, ráismert a »kísértetekre«, de óvatosságból nem szólt egy szót sem. Behozták a ketrecet a szobába, elhelyezték benne a lovagot, a kísértetek vállukra vették és éppen indulni akartak vele a szekérhez, amikor olyan ijesztő, olyan hatalmas hang hallatszott, hogy senki se hitte volna, hogy a borbély így tud bömbölni, ha akar. Hosszú szózatot intézett Don Quijotehoz:

- Ó, Búsképű lovag! ne lepődj meg elfogatásodon, mert ennek meg kellett történnie, hogy annál hamarabb befejezhesd az elkezdett kalandot. Ez pedig akkor fejeződik be majd, mikor a manchai büszke oroszlán és a tobosoi fehér galamb összeölelkeznek és büszke nyakukat alázattal a házasság igájába hajtják. Ebből a házasságból derék sarjadék születik majd. Ragadozó karmai, oroszlán szíve méltó lesz a hős apa hírnevéhez! Te pedig, ó legnemesebb és legengedelmesebb fegyverhordozó mindazok közül, akiknek oldalán valaha kard volt, ne csüggedj és ne szomorkodj azon, hogy így viszik el mellőled a kóbor lovagok virágát. Mert ha

a világ teremőjének is úgy tetszik, te csakhamar olyan magas állásba jutsz, hogy magad sem ismersz rá magadra s jó uradnak egyetlen ígérete sem marad beteljesítetlen. Még a felől is megnyugtatlak a bölcs Mentironiana nevében, hogy herculesi szolgálataid bérét rendben megkapod. Csak kövesd a bátor és elvarázsolt lovagot lépésről-lépésre, mert szükség van arra, hogy továbbra is együtt maradjatok. Minthogy pedig nekem többet mondanom nem szabad, elhagylak benneteket; köd előtttem, köd utánam, engem senki meg ne lásson.

A jövendölés vége felé hangját kissé felemelte, majd olyan elhalóvá tette, hogy még azok is majdnem igaznak hitték távozását, akiket beavattak a tréfába. Don Quijotet pedig ez a jövendölés egészen megvígasztalta, mert azonnal felfogta a szavak teljes értelmét és így remélhette, hogy egykor majd a házasság szent kötelékei fűzik össze őt a szépséges Dulcineával. Gyermeük pedig dicsőséget áraszt már egész La Manchára. És minthogy a jóslatot éppúgy elhitte, mint mindazt, amit a lovagregényekben olvasott, mély sóhajtással, ünnepélyes hangon felelt:

- Bárki légy is, aki nekem ennyi boldogságot jövendöltél, kérd meg nevemben azt a bölcs varázslót, aki ügyemet intézi, ne hagyjon elsenyvedni e börtönben, hanem intézze úgy, hogy megéljem ígéreteid boldog beteljesedését és akkor dicsőségnek tartom a börtönben elszenvedett gyötrelmeimet és örömmek a rámhurkolt láncokat. Köszönetet mondok neked Sanchohoz intézett vígasztaló szavaidért is, mert én a magam részéről annyira megbízom az ő hűségében, hogy biztosra veszem: követni fog jószerencsében, balsorsban egyaránt. Mert ha balszerencsém úgy hozná magával, hogy nem adományozhatnám neki azt a régen megígért szigetet, bérét akkor is meg fogja kapni. Mert végrendeletemben róla is gondoskodom, ha nem is nagy szolgálataihoz mérten, de a magam tehetsége szerint.

Sancho Panzát úgy elérékenyítette ura jósága, hogy megcsókolta annak mindkét kezét. Külön az egyiket meg sem csókolhatta volna, oly szorosan összekötözték a lovag két kezét. Ezután a kísértetek hirtelen mozdulattal felkapták a ketrecet, kivitték és rátették a várakozó ökrösszekérre.

A 16. FEJEZET,
*melyben Don Quijote elvarázsolt lovagnak véli magát és semmiképpen sem érti,
hogy miképpen került haza szülőfalujába.*

Mikor Don Quijote látta, hogy ketrecbe zárták és egy ökrösszekéren viszik, így szólt:

- Sok nevezetes történetet olvastam már kóbor lovagokról, de olyasmiről sohasem olvastam eddig, hogy elvarázsolt lovagokat így, ökrösszekéren ragadjanak el, hogy ilyen lomha állatok vonszolják őket. Az a szokás, hogy a levegőben röpítik őket rendkívüli gyorsasággal, felhőbe burkolva vagy tüzes szekéren, esetleg szárnyas paripán. Engem meg ökrös szekéren visznek itt! Istenemre mondom, nagyon szégyellem magam. Különbén az is lehet, hogy a mai kóbor lovagoknál más divat járja, sőt még az is lehet talán, hogy éppen, mert én vagyok az első lovag, aki a kóbor lovagság már-már feledésbe merült hagyományait feltámasztom, - számomra egészen új varázslatokat találtak ki. Mi a véleményed, Sancho?

- Nem tudom, hogy mi legyen a véleményem, - felelte Sancho - miután nem vagyok olyan jártas a kóbor iratokban, a kóbor lovagokban, vagy miben, mint nagyságod, de mindamellert nem nagyon hinném, hogy ezek a kísértetek valami jó keresztények lennének!

- Kísértetek és jó keresztények?! Hiszen ez megannyi ördög, csak érintsd meg őket az ujjaidal és meglátod, hogy testük csak levegő és az egész merő káprázat csupán!

- De hiszen uram, én megérintettem már őket és csak annyit mondhatok, hogy az egyik ördög elég izmos és egészen más tulajdonságai vannak, mint az ördögnek, nem kényszagot áraszt, hanem inkább valami finom illatot érezni rajta.

Sancho a borbélyról mondta ezt, aki ördöggént sem tagadhatta meg a mesterségét, sötétben is elárulta illata.

- Ezen sem kell csodálkoznod, mert az ördögök sok mindenhez értenek és nem is lehet semmiféle szaguk, hiszen szellemek csupán. De ha mégis érzel valamit rajtuk, az csak undorító bűz lehet. Mert bárhová is menjenek, a poklot magukkal viszik mindenhová és sohasem szabadulnak meg kínjaiktól. A jó illat pedig élvezetes dolog és ők nem áraszthatnak jó illatot maguk körül, mivel megfosztattak minden élvezettől. Ha tehát azt képzeled, hogy valamelyik kísértet parfümszagú, akkor vagy tévedsz, vagy ő akar tévedésbe ejteni téged, hogy ne ismerhesd fel őt!

Közben a szekeres szerzett egy nagy csomó szénát, arra feküdt le Don Quijote. A pap kérésére folyvást ösztökélte ökreit a parasztember s hatodnapra meg is érkeztek Don Quijote falujába. Éppen vasárnap volt és déltájban az egész falu ott lebzelt a piacon, mikor a szekér áthaladt köztük. Mindenki oda tódult, felismerték földijüket és nagy sopánkodásba kezdtek, mikor látták, hogy így tér vissza. Az egyik gyerkőc pedig azonnal futott és értesítette a lovag gazdasszonyát. Szörnyűség volt hallgatni is, milyen sírásra fakadt ez a jó lélek, mikor meglátta urát, halványan és soványan. Átkozta is cifrán azokat a bajthozó rettenetes könyveket, ura szerencsétlenségének okozóit.

A nagy zajra előkerült Sancho Panza felesége is, aki tudott arról, hogy férje fegyverhordozói minőségben elkísérte Don Quijotet. Alighogy meglátta urát, első kérdése az volt, nem történt-e valami baja a szárnak. Sancho azt felelte, hogy jobb bőrben van, mint a gazdája maga.

- No, az Úristen kegyes volt hozzánk - nyugodott meg kissé az asszony. - Hanem most már meséld el, jó uram, mit takarítottál meg dicső szolgálatod közben. Hol van a szoknya, amit ígértél nekem, s hol vannak a gyerekek cipői?

- Nem hoztam neked semmi ilyesmit, kedves feleségem, - mondta Sancho - de hoztam ennél sokkal értékesebbet és becsesebbet.

- Ó, nagy örömet okozol nekem, mutasd meg rögtön azokat az értékes holmikat, hadd viduljak fel egy kicsit, úgyis eleget bánkódtam hosszú távolléted miatt.

- Majd megmutatom, ha itt lesz az ideje, - csitította Sancho - addig légy türelemmel! Remélem, hogy nemsokára ismét útnak indulunk és akkor úgy térek vissza, mint egy sziget kormányzója, még pedig nem olyan akármilyen szigeté! Olyan sziget lesz az, hogy tátva marad a szád a csodálkozástól.

- Adja Isten, hogy úgy legyen, - mondta az asszony - bizony, nagy szükségünk volna rá. De magyarázd csak meg egy kicsit nekem, mi is az a sziget, nem értem egészen a dolgot.

- Nem is való méz a számárnak, - válaszolta Sancho - légy csak türelmes és könnyezni fogsz, ha alattvalóid nagyságos asszonynak szólítanak majd.

- Ugyan már, Sancho! - kiáltott fel az asszony. - Engem nagyságos asszonynak! És szigetek, alattvalók?

- Ne akarj mindenről egyszerre tudni Juana, a napnak huszonnégy órája van. Hamarjában annyit mégis elmondok neked, hogy nincs a világon kellemesebb, mint ha az ember köztisztelőben álló fegyverhordozója lehet egy kalandokat kereső kóbor lovagnak. Igaz ugyan, hogy a kalandok egy része nem egészen úgy végződik, ahogy az ember elképzelte magában, de se baj! Ezt tapasztalatból tudom, mert több ízben előfordult például az, hogy kissé eldöngettek, mindamellett mégis kellemes dolog hegyen-völgyön, erdőn bolyongani, kastélyokban háltni és úgy élni, ahogy kényünk-kedvünk tartja, s egy fityinget sem kell fizetni közben.

Igy számolt be Sancho Panza kalandjairól élete párjának. Eközben a gazdasszony és unokahúga ágyba fektették Don Quijotet. A lovag nagy szemeket meresztett rájuk, de nem ismerte fel őket és nem is tudta, hol van. A lelkész nagyon megkérte Dorottyát, hogy jól gondját viselje a lovagnak és főleg arra vigyázzanak mindketten a házban, hogy el ne szökjék újra.

A 17. FEJEZET,
amelyben Don Quijote és Sancho Panza újra szabadon ügetnek az országúton.
Toboso felé mennek, hogy Dulcineát megkeressék.

A lelkész és a borbély, Dorottya és a gazdasszony mindent elkövettek annak érdekében, hogy a kiváló Don Quijotet, a kóbor lovagok virágát, a lovagság legfényesebb tükrét bezárják a négy fal közé és ha rajtuk múlik, egész élete haszontalanul és dicstelenül csörgedezik tovább egy eldugott kis spanyol faluban. De a sors másként akarta és kijátszotta a lelkész féltő gondosságát, a borbély ravaszságát, a gazdasszony és Dorottya óvatosságát. Egy este kitűnő gazdája újra megnyergelte Rocinantet és Sancho Panza kíséretében Toboso felé vette útját.

Egész éjjel és egész napon át ügettek, útközben semmiféle kalandjuk nem akadt. Már beesteledett, mikor Tobosoba értek. Alig pillantotta meg lovagunk a falu határát, máris boldogság áradt szét szívében. Sancho viszont nagyon bánatosan lógatta fejét, mert fogalma sem volt arról, hogy merre van Dulcinea háza, hiszen soha életében nem látta még a kitűnő hölgyet, akárcsak maga Don Quijote. A lovag elhatározta, hogy csak éjjel vonul be a faluba. Megpihentek a falu szélén susogó hatalmas tölgyek alatt.

Éjfél körül járhatott az idő. A falura csend borult, mert az éjszaka az alvás ideje és ebben a faluban szigorúbban megtartották ezt, mint bárhol másutt a világon. Mindenki aludt. Nem volt túlságosan sötét, pedig Sancho inkább azt kívánta volna, hogy egyiptomi sötétség boruljon az egész világra, akkor legalább a sötétet okozhatta volna s nem derül ki teljes tudatlansága. A faluban nem hallatszott más, csak a kutyák ugatása. Néha-néha egy-egy számár ordított fel, disznók rőfögtek s macskák nyávogtak fent a háztetőkön. Ezek a zavaros hangok még sejtelmesebbé, még ijesztőbbé tették az éj csendjét. Don Quijotet rossz sejtelmek gyötörték. De nem árulta el szorongását s így szólt Sanchohoz:

- Sancho fiam, vezess el engem Dulcinea palotájához. Meglehet, hogy ébren találjuk még.
- Az ördögbe is, - pattogott Sancho - miféle palotába vezessem el én nagyságodat, hiszen az a hely, ahol én annak idején Dulcinea úrnőt láttam, egy alacsony viskó volt!
- Nyilván visszavonult palotájának egyik kisebb melléképületébe, - mondta a lovag - és ott udvarhölgyeivel szórakozott, ahogy az már szokásos ezekben a körökben.
- Hát ha már nagyságod ragaszkodik ahhoz, hogy Dulcinea úrnő viskója palota, akkor hogy lehetne nyitva a kapuja ebben az éjjeli órában és hogy adhatja nekem azt a tanácsot, hogy ilyenkor bezörgessek, hogy fellármázzam az egész falut?
- Keressük csak meg mindenestre a palotát, - jelentette ki erélyesen Don Quijote - és akkor meglátjuk majd, hogy mihez fogunk. De nézd csak, Sancho, ha jól látom, ez a sötét tömeg itt előttünk bizonyára Dulcinea palotája.
- Nos, akkor hát nagyságod vezessen, mert meglehet, hogy valóban Dulcinea úrnő palotája, de ha majd tulajdon szememmel látom és kezemmel tapintom, akkor is csak úgy hiszem el, hogy az, mint azt, hogy most nappal van.

Don Quijote ment tehát elől és kétszáz lépésnyire egy torony lábához értek. Rögtön látták, hogy az épület nem várkastély, hanem egy régi templom.

- A templomhoz értünk, Sancho, - szólt halkán Don Quijote.
- Látom, uram, - felelte Sancho - és adja Isten, hogy ne a tulajdon sírunkhoz érjünk, mert nem jó jel ilyen késő éjjel temetőben bolyongani. De különben, ha jól emlékszem, Dulcinea úrnő háza egy zsákutcában van.

- Te a sírba viszel, te ostoba, - kiáltott a lovag. - Hát hallottál valaha olyasmit, hogy királyi palotát zsákutcába építsenek?

- Uram, - válaszolta Sancho - ahány ház, annyi szokás és Tobosoban talán az a szokás, hogy a palotákat és a nagy épületeket zsákutcába építik. Éppen ezért arra kérem nagyságodat, engedje meg, hogy ezekben a zeg-zúgos utcákban én keressem meg ezt a palotát, hogy vinné el az ördög, ott ahol van. Mennyit kell lótnunk-futnunk miatta!

- Idehallgass, Sancho, - emelte fel mutatóujját a lovag - ha azt akarod, hogy megférjünk egymással, akkor több tisztelettel beszélj arról, ami Dulcinea úrnővel kapcsolatos!

- Bocsásson meg uram, de hogy képzeled ezt! Hogy találhatnám meg ilyen sötétben asszonyunk házat, amikor csak egyetlen egyszer láttam életemben, hiszen nagyságod sem tudja megtalálni, holott már járt erre vagy százszor.

- Mondom, - szólt Don Quijote - hogy a sírba viszel! Hát nem mondtam neked ezerszer, hogy soha életemben nem láttam még a szépséges Dulcineát, sohasem léptem még át a palotája küszöbét és csak hallomás után szerettem bele, mert olyan nagy a szépsége és okossága híre.

- Hát akkor én is bevallhatom, - mondta Sancho - ha már nagyságod nem látta őt soha, hogy én sem láttam a hölgyet soha életemben.

- Lehetetlen, - kiáltott fel a lovag - hát nem beszélted-e el részletesen nekem, hogy milyen volt, mit csinált, amikor a leveleket átadtad neki?

- Abból bizony egy szó sem volt igaz, - vonogatta a vállát Sancho - én sem láttam soha és én is csak hallomásból ismerem, a levélre adott választ pedig magam agyaltam ki és éppoly kevésbé ismerem Dulcinea önnagyságát, mint a török szultánt.

- Sancho, Sancho, - intette őt szelíden Don Quijote - megvan a maga ideje a tréfának és a játéknak is, de előfordulhat az is, hogy pórul jár, aki tréfálkozik.

Igy beszélgettek, mikor egy ember jött arra, két öszvért hajtott és az eke csörömpöléséből arra következtettek, hogy valami földműves lehet, aki már kora hajnalban kimegy a földekre szántani. Így is volt valóban. Don Quijote megszólította:

- Nem tudná megmondani, barátom, merre van Dulcinea hercegnő palotája?

- Uram, - válaszolt a földműves - én nem vagyok idevalósi, csak néhány napja vagyok a faluban. Egy gazdag földművesnél szolgálok. De itt van néhány lépésnyire a paplak és a sekrestyés háza, bizonyára mindketten ismerik a hercegnőt, mert megvan náluk Toboso lakosainak jegyzéke. Különben nem igen hinném, hogy valami hercegnő laknék errefelé, de előkelő hölgy van elég, és saját házában akár hercegnő is lehet bármelyik.

Sancho látta a lovag arcán, hogy nem nagyon elégítette ki ez a válasz. - Uram, - mondta - azt hiszem, nem lesz jó, ha ilyenkor itt az utcán látnak bennünket. Helyesebb lenne, ha kimenénk és meghúzódnánk a közeli erdőben, aztán nappal majd én visszajövök ide és tűvé teszem a falut és vissza se megyek addig, amíg rá nem akadtam asszonyunk palotájára. Ha pedig rátaláltam, elmondom Dulcinea úrnőnek, hogy uraságod itt várakozik rá a közelben és kérni fogom, adjon módot nagyságodnak arra, hogy találkozhassanak olyképen, hogy az ő jóhírére csorba ne essék.

- Igazad van Sancho, - mondta Don Quijote - kevés szóval sok bölcseset mondtál. Megfogadom tanácsodat: gyerünk, keressünk egy helyet, ahol megpihenhetek, te pedig majd elmégy megkeresni szívem hölgyét, akinek okosságára és szépségére már oly régóta vágyom.

Sancho távozásra sürgette urát, szerette volna már kívül látni a falun, mert félt, hogy majd kiderül, mekkorát hazudott, amikor azt állította, hogy átadta a levelet Dulcineának. Gyors léptekkel mentek tehát az erdő felé, ahol Don Quijote lepihent, fegyverhordozója pedig útnak indult, hogy megkeresse ura szerelmét.

A 18. FEJEZET,
*amelyben Sancho is becsapja a hiszékeny lovagot,
aki látta és mégse látta imádott Dulcineáját.*

Don Quijote azzal a paranccsal küldte a faluba Sanchot, hogy vissza se térjen addig, amíg nem találkozott Dulcineával és nem kapott engedélyt tőle, hogy lovagja megjelenjék előtte, hogy átvehesse parancsait és áldását kérhesse. Kell a lovagnak ez az áldás, hogy megvédje, hogy szerencséje legyen veszedelmes harcai s kalandjai közben. Sancho meg is ígérte, hogy mindent elintéz majd.

- Menj hát fiam, - mondta Don Quijote - és meg ne zavarodj, ha majd a szépséges hölgy színe elé kerülsz. Ó, boldog fegyverhordozó! A legboldogabb a világ minden fegyverhordozói között, akinek megadatik, hogy láthatja azt a hölgyet! Kérlek, figyeld meg jól, nem pirul-é el, mikor szólsz hozzá, mondj el majd mindent pontosan, nem veszi-é el a nyugalmát, nem jön-é zavarba nevem hallatára. És ha majd válaszol, arra is jól figyelj, nem áll-e egyik lábáról a másikra izgalomban, nem mondja-é el kétszer is ugyanazt. Figyeld meg a szemét, a hangja színét, minden cselekedetét, minden mozdulatát és írd le pontosan nekem, mert ezekből a külső megnyilvánulásokból következtetek majd arra, hogy mi rejtezik a szíve mélyén. Mert tudd meg, Sancho, hogy a szerelemben ezekből a külső jelekből tudják meg a szerelmesek, hogy mi történik az imádott hölgy szívében. Most pedig menj barátom, legyen a sors kegyesebb hozzád, mint én hozzám volt eddig és legyen nagyobb sikere vállalkozásodnak, mint amilyent én itt az erdő magányában remélni merek!

- Megyek és sietve visszatérek, csak szűnjék meg aggódní nagyságod. Jusson eszébe, hogy amint mondani szokás: aki mer, az nyer, ki lehet ugratni néha a nyulat a bokorból, minden zsák megleli a maga foltját, minden disznó megtalálja a maga dörgölődzöfáját! Ha éjjel nem is találtam meg a palotát, nappal más a helyzet, könnyebben rátalálhatok, ha pedig egyszer ráakadtam, majd elintézek én mindent Dulcinea úrhölgynél, csak bízsa rám nyugodtan!

Ezzel Sancho már oldalba is bökte szamarát és útnak indult. De alighogy kiért az erdőből és megállapította, hogy Don Quijote már nem láthatja, leszállt a szamarról, leült egy fa tövébe, fejét tenyerébe hajtotta és így tűnődött magában:

- Lássuk csak, Sancho barátom, hová is megy most kelmed? Talán valami elvesztett számár keresésére indul? Szó sincs róla! Éppen ellenkezőleg, egy hercegnőt keres, mégpedig olyan hercegnőt, aki szebb a napnál és a holdnál és szebb az égbolt valamennyi csillagánál is! És mit gondolsz, kedves jó Sancho barátom, hol találsz meg ezt a csodálatos szépségű hercegnőt? Hol? Toboso falujában. No jó. És kinek az üzenetét viszed neki? A híres és vitézlő Don Quijote de la Mancha lovagét, aki megtorolja az igazságtalanságokat, megbünteti a gonoszokat és megvédi és gyámolítja a szerencsétleneket. Hát ez mind rendben lenne. De tudod-e, Sancho, hol ez a ház? Fogalmam sincs róla. No látod. A lovag azt mondja, hogy valami királyi palotaféle. És láttad valaha ezt a hölgyet? Sem a lovag, sem én, nem láttuk sohasem. És nem gondolsz a tobosoiakra? Mit szólnak majd, ha meghallják, hogy miért jöttél ide? Hogy elcsald tőlük a hercegnőiket? Nem eshetik-é meg, hogy barátságtalanul fogadnak és nem marad egyetlen ép porcikád sem? Mi tagadás, bizony igazuk is lenne, ha nem néznék, hogy én csak küldönc vagyok. Ebben ne bízzál Sancho, mert a manchai lakosság nem ismeri a tréfát! Hát akkor mi a fenét akarok én itt? Verést? Bizonyos, hogy az ördög kevert bele ebbe az egész dologba, senki más!

Igy beszélgetett magában Sancho, majd kiegészítette mondókáját:

- Minden bajra van orvosság, csak a halálra nincs. Nem szabad hát kétségbe esnem. Hiszen az én gazdám már ezerszer bebizonyította, hogy kötnivaló bolond, miért lenne hát józan éppen ebben az esetben? Igaz, hogy én sem vagyok sokkal kisebb bolond nála, ha már felcsaptam hozzá fegyverhordozónak! De annyi bizonyos, hogy az olyan sültbolonddal, aki a szélalmot óriásnak nézi, a borbélyt ördögnek, a fehéret feketének, a feketét fehérnek, azzal nem lesz olyan nehéz elhitetni, hogy az első jöttment parasztasszony Dulcinea hercegnő. Ha nem akarja elhinni, hát majd megesküszöm rá. Ha ő megesküszik, hogy nem, akkor én megesküszöm majd, hogy igen! Ha megmakacsolja magát, én még konokabb leszek és ennek legalább meglesz az az eredménye, hogy nem gyötör majd többé ilyen feladatokkal. És talán a végén még azt hiszi majd, hogy valami varázsló az ő bosszantására parasztasszonnyá változtatta Dulcineát. Így is jó.

Igy aztán lassacskán megnyugodott Sancho és biztosra vette, hogy minden a legnagyobb rendben lesz majd. Ott maradt tehát egészen estig a fa tövében, hogy elhithesse a lovaggal a tobosoi utat és olyan szerencséje volt, hogy épp akkor, mikor már indulni akart, három parasztasszonyt pillantott meg. Szamárháton ültek és feléje kocogtak. Sancho mihelyt meglátta őket, felpattant szamarára és urához ügetett, aki még ugyanúgy sóhajtozott, mint amikor elhagyta.

- Nos, mi újság barátom, - kérdezte Don Quijote - széna vagy szalma?

- Jó hírt hozok, - nyugtatta meg Sancho - olyan jót, hogy most már nagyságodnak nincs is egyéb teendője, mint sarkantyúba kapni Rocinantet és Dulcinea asszony elé nyargalni, aki két udvarhölgy kíséretében közeledik az országúton.

- Atyaúristen! mit mondasz? Nem csapsz be, egyetlen barátom? Nagyon kérlek, ne tedd, ne akard hamis örömmel elkergetni búbánatomat!

- Ugyan, mi hasznom lenne abból, ha megcsalnám nagyságodat, most, amikor ilyen közel van az alkalom, hogy meggyőződjék az igazságról. Rajta, uram, siessen, mindjárt ideér a hercegnő teljes díszben, amint illik. Ő és a hölgyei talpig bársonyban és selyemben vannak, csak úgy ragyog rajtuk a sok arany és gyémánt. Nem is tudom, hogy az ördögbe bírják el ezt a sok terhet. Hajfűrtjük kibontva repdes, mint a vidám szellővel játszadozó napsugár; de hiszen meglátja őket nagyságod is mindjárt, pettyezett paripákon jönnek, soha szebb lovakat nem láttam én!

- Gyerünk hát, Sancho, - mondta Don Quijote - és e nem is remélt jóhír jutalmául ezennel odaigérem neked első kalandunk zsákmányát, ha pedig ez nem elégítene ki, akkor megkapod még három kancámnak csikait is, ezek - mint otthonról tudod - éppen születőben vannak.

Eközben kiértek az országútra és megpillantották a három parasztasszonyt. Don Quijote, miután az asszonyokon kívül senkit sem látott, zavarba jött és megkérdezte Sanchotól, vajjon a hercegnő a falun túljutott-e már.

- Hogyan, a falun túl? - kérdezte pattogva Sancho. - Hát hályog van nagyságod szemén? Hát nem látja, hogy ezek azok, itt jönnek és ragyogóbbak a nyári napnál?

- Nem látok senkit, - mondta Don Quijote, - csak három parasztasszonyt, szamárháton jönnek...

- Uram, szabadíts meg a gonosztól! - kiáltott fel Sancho. - Hogy is lehetséges az, hogy számárnak nézi ezt a három paripát? Istenemre, azt hinné az ember, hogy megvakult!

- Már pedig, Sancho, te se láthatsz mást - szólt a lovag. - Olyan bizonyos, hogy ezek szamarak, mint hogy én Don Quijote vagyok, te meg Sancho Panza.

- Uram, - felelte Sancho - ne tréfáljon, hanem jöjjön, üdvözljük a hercegnőt, hiszen már itt, mellettünk lovagol!

Ezzel leugorva szamaráról, megfogta az egyik parasztasszony szamarának kötőfékét, majd letérdelt előtte és így szólt:

- Ó, hercegnő, szépség királynője, legyen fenséged oly kegyes és fogadja szívesen e lovagnak, fenséged foglyának hódolatát, aki úgy áll itt, mint egy márványszobor és azt sem tudja, fiú-e vagy lány, annyira megzavarta fenséged jelenléte. Én Sancho Panza vagyok, az ő fegyverhordozója, ő pedig Don Quijote de la Mancha, a Búsképű lovag.

Közben a szerelmes lovag is térdre ereszkedett Sancho mellett és kimeresztett szemmel, szörnyű zavarban folyvást bámulta azt, akit Sancho hercegnőnek nevezett. A parasztasszonyok is nagyon elcsodálkoztak, amikor ezt a két különös alakot térdelni látták maguk előtt. A csendet először az törte meg, akit megszólítottak. Haragosan, indulattól remegő hangon rájuk rivallt:

- Menjenek a pokolba és hagyjanak bennünket békén, mert sietős az utunk.

Mire Sancho így válaszolt:

- Fenséges hercegasszony, hát nem lágyul meg szíved annak láttára, hogy a lovagság gyöngye itt térdel fenséged színe előtt?

- Lám, milyen csúfot üznek ezek az urak a szegény magunkfajta parasztokból, - mondta az egyik asszony - mintha nem az arcunk közepén volna nekünk is az orrunk, mint akárki másnak! Kotródjanak hát el utunkból az urak, hadd mehessen kiki a maga dolgára!

- Kelj fel, Sancho, - szólt most Don Quijote - mert látom immár, hogy a sors még mindig nem tartja elégnak szenvedéseimet és még mindig nem remélhetek boldogságot e világban. És te, az emberi szépség éltető napja, minden tökéletesség összessége, századok csodája, egyetlen orvossága beteg szívemnek, nézz reám! Az álnok varázsló, régi üldözöm, köddel borította szemem és egyedül nekem szegény parasztleány képében mutat! Esdve kérlek, vess reám egy nyájas, szerelemről tanuskodó pillantást, hacsak engem is át nem változtatott a gonosz varázsló a te szemedben valami rút szörnyeteggé. Látod, hercegnő, milyen nagy az én szerelmem! Átváltoztatott alakoknak is teljes odaadással hódolok.

- Nem érünk rá, - szakította félbe türelmetlenül az egyik asszony - hogy ennyi ostoba tereferét meghallgassunk. Nincs ennyi időnk, vár a munka, folytatni akarjuk utunkat!

Sancho közben felkelt s szabadon hagyta az utat, boldogan, hogy ilyen jól sikerült az elképzelése.

Don Quijote sokáig követte szemével a továbbkocogó asszonyokat és mikor már eltűntek a távolban, így szólt fegyverhordozójához:

- Sancho, mi a véleményed a varázslók gonoszságáról? Látod, így üldöznek és ilyen ravasz fogással fosztanak meg attól az örömtől, hogy láthassam a csodálatos Dulcineát! Láttál-e valaha nálam boldogtalanabb embert? Csakugyan arra születtem, hogy a búbánat példaképe legyek!

- Alávaló gonoszok! - kiáltotta Sancho. - Cudar, ármányos varázslók! Ó, csak láthatnálak mindnyájatokat zsinigre fűzve, mint a füstölt heringeket! Meg kell azonban vallanom uram, hogy én bizony nem láttam csúfnak Dulcinea úrhölgyet, sőt! Soha ennél szebb asszonyt nem láttam eddig; a ruhája csodálatos volt és lovának nyerge is megért egy fél országot.

- És miért nem láthattam én is ezt! - kiáltott fel a lovag - még egyszer kijelentem neked Sancho, hogy én vagyok a legszerencsétlenebb ember e földön!

A ravasz Sanchónak nagy megerőltetésébe került, hogy ne nevéssen hangosan, úgy felvidította ura hiszékenysége. Végül, miután még sokáig elbeszélgettek Dulcinea szépségéről és a varázslók gonoszságáról, lepihentek egy nagy fa alatt, megették vacsorájukat, majd nyugovóra tértek.

A 19. FEJEZETBEN

Don Quijote legyőzi a Tükrök lovagját és ismételten meggyőződik a varázslók hatalmas erejéről. Ugyanebben a fejezetben csődöt mond a lelkész és a borbély újabb mentési terve.

Barátaink alig alhattak valamit, mikor Don Quijote valami zajra riadt fel és a sötétben két lóháton ülő férfit pillantott meg. Az egyik épp leszállt a nyeregből és így szólt társához:

- Gyere, barátom, úgy látom, hogy lovaink megfelelő legelőt találnak itt s a táj csendje egyszersmind alkalmas az én szerelmes elmélázásomra is.

Ezzel már el is heveredett a fűben. Fegyverei csörrenéséből Don Quijote arra következtetett, hogy kóbor lovag a jövevény. Azonnal felkeltette Sanchot és halk hangon a fülébe súgta:

- Sancho barátom, kalandunk lesz.

- Adja Isten, - válaszolta Sancho álmos hangon - hogy jó vége legyen. De hol a kaland, uram?

- Hol? Nézd csak, itt fekszik néhány lépésnyire egy lovag. Ha nem csalódom, valami nagy bánata lehet, mert úgy szállt le a lováról, hogy szinte lezuhant és fegyverestől dőlt végig a gyepen.

- És miből következteti nagyságod azt, - kérdezte Sancho - hogy kalandunk lesz vele?

- Nem azt mondom, - suttogta a lovag - hogy kaland ez máris, de mindenesetre a kezdete valami ilyesminek, mert a kalandok ilyesféleképpen szoktak kezdődni. De hallgasd csak, úgy látszik, valami lantfélélet vesz elő s a köhintéséből úgy hallom, hogy énekelni készül. Dala majd elárulja nekünk a szíve titkát.

Don Quijote nem tévedett. A lovag valóban dalolni kezdett és dalából bárki megérthette, hogy szerelmes, mégpedig boldogtalan szerelmes. A dalt hatalmas sóhajjal fejezte be, majd panaszos és fájdalmas hangon így szólt:

- Ó, minden nők közül a legszebb és leghálátlanabb, Casildea de Vandalia! Hát tűröd, hogy lovagod, szépséged rabja szakadatlan vándorlások és keserves, kínos fáradalmak közt élje le életét? Nem elég néked, hogy vívtam érted s hogy kardommal elértem azt, hogy Navarra, Leon, Andalusia, Castilia és végül la Mancha minden lovagja téged vall a föld legszebbik asszonyának?

- Ez talán túlzás, - súgta oda Don Quijote Sanchónak - mert bár én is la manchai vagyok, sohasem vallottam ilyent, de nem is vallhattam volna, mert soha sem vallok olyat, ami Dulcinea úrhölgy szépségének és hírének árthatna. Hallhatod, Sancho, hogy ez a szegény lovag félrebeszél. De hallgassuk csak, hátha mond még valami érdekeset.

De a lovag alighanem meghallotta, hogy beszélgetnek a közelében, mert felugrott és így kiáltott:

- Ki van ott?! Boldog-é, vagy talán boldogtalan?

- Boldogtalan - válaszolt Don Quijote.

- Ha így van, - szólt az idegen lovag - akkor kerüljön közelebb, mert itt a nyomorúság és a bánat megtestesülését láthatja.

Don Quijote Sancho kíséretében odament a lovaghoz. Az idegen kezét nyújtott neki és így szólt:

- Üljön le, lovag úr, mert látom, hogy lovag kegyelmed is. A hely és az idő pedig arra enged következtetni, hogy a kóbor lovagok közül való.

Mire Don Quijote így válaszolt:

- Valóban kóbor lovag vagyok s habár szívemben gyász és bánat tanyázik, a részvét nem tűnt el onnan. Együttérzek a mások bajával és az ön fájdalmát annál is inkább átérzem, mert úgy vettem észre, hogy mélységes bánatának egy hálátlan szép hölgy iránt érzett szerelem a forrása.

- Valóban uram, sorsom és választásom úgy hozták magukkal, hogy a páratlan szépségű Casildea de Vandaliát szeretem halálosan. Páratlannak mondom, mert nincs nő a földön, aki szépségben és észben versenyezhetne vele, de azt is meg kell mondanom, hogy nincsen nő, akinek hálátlansága olyan nagy volna, mint az övé. Bármit is tettem Casildeaért, szolgálataimat sohasem jutalmazta mással, csak azzal, hogy egyre újabb feladatokkal bízott meg és én valóban hatalmas kalandokat éltem át szavára. Nemrég azt a parancsot adta, hogy járjam végig Hispánia valamennyi tartományát és minden kóbor lovagból kényszerítsem ki azt a beismerést, hogy egyedül ő méltó a szépség királynőjének koronájára s hogy én vagyok a legvitézesebb és legszerelmesebb lovag a világon. Azóta már bejártam Spanyolország nagy részét, legyőztem minden lovagot, aki elég vakmerő volt s ellentmondott nekem. De a legbüszkébb arra vagyok, hogy legyőztem a híres Don Quijote de la Mancha lovagot és annak beismerésére kényszerítettem, hogy Casildea de Vandalia hasonlíthatatlanul szebb, mint Dulcinea del Toboso. Annál büszkébb vagyok e győzelmemre, mert ily módon azzal dicsekedhetem, hogy a világ minden lovagját legyőztem, mert a nagy Don Quijote, akiről beszélek, legyőzte valamennyit.

Don Quijote mélységes megdöbbenéssel hallgatta az Erdő lovagjának szavait. Az Erdő lovagjának nevezte el magában az ismeretlent. Százszor is közbe akart kiáltani, hogy a szemébe vágja: hazudik! de türtöztette magát és végül nyugodt hangon így szólott hozzá:

- Hogy nagyságod, tisztelt lovag úr, Spanyolország, sőt az egész földkerekség legtöbb lovagját legyőzte, azt készséggel elhiszem, de hogy Don Quijotet is legyőzte volna, azt erősen kétlem; valószínűleg tévedett és talán valaki más volt az, akit annak tartott, bár igaz, hogy nem sok akad hozzá hasonló.

- Hogyan, - tüzeskedett a lovag - én tévednék? Higggye el uram, hogy én Don Quijoteval küzdöttem meg, őt győztem le, őt kényszerítettem megadásra. Ez a lovag magastermetű volt, csontos, szikár és hosszúarcú ember, haja már őszes, nagy fekete bajusza van, kóborlásai közben a Búsképű lovag nevet vette fel és fegyverhordozója egy Sancho Panza nevű parasztember. Paripája a híres Rocinante, szíve hölgyéül pedig egy bizonyos Dulcinea del Toboso nevezetű nőt választott, akinek tulajdonképpeni neve Aldonza Lorenzo, mint ahogy az én hölgyemet is Casildea de Vandaliának hívom, mert a neve Casilda, származására nézve pedig andalúziai. Ha még ezek a bizonyítékok sem elegendők nagyságodnak, itt ez a kard, ez majd hitelt szerez szavamnak!

- Csillapodjék, lovag úr - intette Don Quijote - és hallgassa meg, amit mondok. Tudnia kell, hogy nekem Don Quijote a legjobb barátom, olyannyira, hogy az ő híre éppen olyan becses nekem, akár a magamé. A róla adott pontos szeméyleírás csakugyan azt mutatná, hogy ő volt az, akit legyőzött uraságod, másrészt azonban bizonyosan tudom, hogy ez teljesen lehetetlen, és az látszik a legvalószínűbbnek, hogy valami gonosz varázsló, aki üldözi, az ő képét vette fel és legyőzette magát, hogy így ártson hírnevének. Annál inkább hihetem ezt, mert két napja sincs, hogy valami varázsló a szépséges Dulcineát változtatta át közönséges pórleánnyá. S ha még ez sem elég, hogy meggyőzzem nagyságodat szavaim igazságáról, íme, itt áll kegyelmed

előtt maga Don Quijote személyesen és készen arra, hogy az igazságot fegyverrel is megvédje, gyalog vagy lóháton, ahogy kegyelmed kedve tartja!

E szavakkal Don Quijote hirtelen felállt, teljes hosszában kiegyenesedett és kardja markolatára tette kezét.

Az Erdők lovagja is felállt és ugyanilyen nyugodt hangon válaszolt:

- Lovag úr, az, aki önt elvarázsolta alakjában legyőzte, joggal kecsegtetheti magát azzal a reménnyel, hogy másodszor is legyőzi önt majd. De mivel nem illő dolog, hogy lovagok éjnek idején verekedjenek, mint a közönséges tolvajok, várjuk meg a hajnalt, hogy a nap is tanuja legyen küzdelmünknek, feltételként csak azt szeretném kikötni, hogy a legyőzött köteles legyen a győző minden kívánságát teljesíteni, amennyiben az a lovagság törvényeivel nem ellenkezik.

- Elfogadom a feltételt - mondta Don Quijote. Odamentek fegyverhordozóikhoz, akik nagyban hortyogtak már, felkeltették őket és megparancsolták nekik, hogy tartsák készen lovaikat, mert mihelyt megvirrad, gyilkos párbajt vívnak. Sanchót nagyon meglepte a hír és féltette urát azok után, amiket az Erdő lovagjának nagyorru csatlósától hallott ura vitézségéről.

Amikor megvirradt, Don Quijote szemügre vette ellenfelét. Az Erdő lovagja már felvette sisakját, lehúzta a sisakrostélyt, és így Don Quijote nem láthatta az arcát, de azt látta, hogy erős, izmos ember, habár nem nagyon magas termetű. Páncélja felett zubbonyt viselt, arannyal átszőtt anyagból készült az és apró ezüst holdakkal és tündöklő tüködarabkákkal volt telehintve. Sisakján fehér, sárga és zöld tollak lengedeztek, dárdája egy fához támasztva fénylett a harmat csöppjeitől. Az erős és vastag dárda vashegye hosszabb volt egy arasznál is. Don Quijote mindebből arra következtetett, hogy a lovag nagyerejű férfiú lehet. De azért korántsem ijedt meg, sőt ellenkezőleg, nyugodt hangon szólt a lovaghoz:

- Lovag úr, ha nagy harci kedve nem gátolja udvariasságát, kérem, emelje fel sisakrostélyát, hogy megláthassam, vajjon arcának bátor kifejezése megfelel-e termete délcegségének.

- Lovag úr, - válaszolt a Tükrök lovagja (mert ez volt a lovag tulajdonképpen neve) - akár veszít, akár nyer nagyságod e viadalban, a végén elég ideje marad majd ahhoz, hogy meglássa arcomat. Ha most nem emelem fel sisakrostélyomat, annak az az oka, hogy minden idővesztésedet sérelmesnek érzek Casildea de Vandalia úrhölgyre nézve, ami késleltetné az öntől követelt vallomás elhangzását.

- Legalább azt mondja meg, - kérte Don Quijote - valóban én vagyok-e az a Don Quijote, akiről azt állította, hogy legyőzte már.

- Erre csak azt mondhatom, - válaszolt a lovag - hogy az a legyőzött lovag úgy hasonlított nagyságodhoz, mint egyik tojás a másikhoz, de azok után, amiket tegnap éjjel a varázslók üldözéséről mondott, már nem merem határozottan állítani, hogy nagyságod volt-e az valóban, avagy sem.

- Nos, nagyságod megbizonyosodik majd arról, hogy tévedett, mégpedig rövidebb idő alatt, mint amennyi a sisakrostély felemeléséhez kellett volna. Ide azokkal a lovakkal! Ha Isten, karom és kardom megsegítenek, akkor megmutatom majd önnek, hogy én vagyok-e az a Don Quijote, akit olyan könnyű legyőzni.

Mindketten lóra pattantak és megfordították lovaikat, hogy a támadáshoz szükséges távolság meglegyen. De még húsz lépésnyire sem lehetett Don Quijote, mikor a Tükrök lovagja visszahívta és így szólt:

- Lovag úr, ne feledje, hogy e párviadal feltétele az, hogy a legyőzött teljesíteni tartozik a győztes kívánságát.

- Nem feledkeztem meg erről, - válaszolta Don Quijote - de arról sem, hogy a győztes csak olyant kívánhat, ami nem ütközik a lovagrend törvényeibe.

- Rendben van - szólt a Tükrök lovagja.

Szétváltak, majd mikor a Tükrök lovagja úgy gondolta, hogy a nekifutáshoz már elegendő távolságra vonult vissza, megfordította sovány gebéjét és az állattól elvárható legnagyobb sebességgel - tehát kocogva - megindult Don Quijote felé, de a ló néhány lépés után megállt. Amikor Don Quijote látta, hogy a lovag közelít, belenyomta sarkantyúját Rocinante horpadt oldalába, mire az egészen váratlanul valóban nekiiramodott és száguldva ért oda, ahol a Tükrök lovagjának paripája megfeneklett. Az idegen lovag hiába nógatta, sarkantyúzta lovát, az meg sem moccant. De Don Quijote észre sem vette ellenfele szorult helyzetét és olyan erővel rontott neki, hogy az lezuhant lováról és úgy elterült a földön, mintha örökre ott akarna maradni immár.

Amikor Sancho látta ezt, nyomban ott termett gazdája mellett, aki már le is szállt Rocinante-ról és odalépett ellenfeléhez, felemelte sisakrostélyát, hogy lássa, él-e, vagy meghalt. Ki irhatná le Don Quijote meglepetését, mikor megpillantotta a lovag arcát.

- Idenézz, Sancho, - kiáltott - milyen hihetetlen látomás! Ismét láthatod, fiam, hogy mit művelhetnek a varázslók s hogy milyen nagy az ő gonosz erejük!

Ekkor már Sancho is felismerte a legyőzött lovagban a falujukbeli diákot, a lelkész és a borbély közös barátját, Carrasco Sámson. A jámbor csatlós keresztet vetett és nagyokat hápogott csodálkozásában. Közben a leterített lovag semmiféle életjelt nem adott és Sancho nem tudva, él-e vagy sem, így szólt urához:

- A legjobb az lesz, ha nagyságod beledöf néhányszor a torkába, ki tudja, nem egy ellenséges varázslót pusztít-e majd el?

- Úgy vélem, igazad van, - válaszolt Don Quijote - az csak jó lehet, ha eggyel kevesebb ellenségem van.

Felemelte lándzsáját, döfni akart épp, mikor megpillantotta a Tükrök lovagjának fegyverhordozóját. Feléjük rohant és torkaszakadtából ordított:

- Álljon meg, vigyázzon, uram! Az, aki lába előtt hever, jó barátja nagyságodnak, Carrasco Sámson az! Én meg az ő lovásza vagyok!

- Nézzék csak, - mondta Sancho - hiszen ez Cecial Tamás, az én szomszédom és komám! Hát hová tette azt a tegnapi nagy orrát?

- Én vagyok, én vagyok, Sancho, - lihegte a lovász - majd mindent elmondok sorjában, csak kérje meg az urát, hogy ne bántsa a Tükrök lovagját, mert az a boldogtalan nem más, mint szeretett földünk, Carrasco Sámson, a diák!

Közben a szerencsétlen lovag is magához tért és Don Quijote, mihelyt ezt észrevette, a legyőzött mellének szögezte mezíten kardja hegyét és így szólt:

- Halál fia vagy, lovag, ha el nem ismered, hogy a páratlan Dulcinea del Toboso szépség dolgában messze felülmúlja a te hölgyedet, Casildea de Vandaliát. Azonkívül meg kell ígéred azt is, hogy felgyógyulásod után - ha ugyan egyáltalában életben maradsz - felkeresed Dulcineát Tobosóban, elmondod neki, mi történt köztünk és teljesen aláveted magad az ő akaratának, azt cselekedheti majd veled, amit óhajt. Ha pedig visszaadja szabadságodat, azonnal eljössz hozzám és híven beszámolsz arról, mi történt köztetek. Mindezek olyan feltételek, amelyeket párbajunk előtt megszabtunk és teljesen megfelelnek a lovagság törvényeinek is.

- Beismerem, - szólt nyögve a szerencsétlen lovag - hogy Dulcinea del Toboso kitaposott cipője többet ér, mint Casildea személye minden ékszerével egyetemben. Megígérem, hogy elmegyek Tobosóba és visszatérek, hogy beszámoljak nagyságodnak mindenről, ami történt.

- Még azt is be kell ismerned, - mondta Don Quijote - hogy az a lovag, akit te legyőztél, nem volt és nem is lehetett Don Quijote de la Mancha, hanem más valaki, aki hasonlított hozzá, mint ahogy én is elismerem, hogy te nem Carrasco Sámson vagy, a falumbeli diák, hanem valaki más, aki hasonlít hozzá és akit ellenségeim az ő képében állítottak elém, nyilván azzal a céllal, hogy hatalmas dühöm kitörését megfékezzem és fényes győzelmemből származó előnyös helyzetemet ne használhassam ki.

- Beismerek mindent, amit nagyságod óhajt, - lihegte csapzottan a lovag - csak segítsenek már felkelni, ha lábra tudok állni e szörnyű zuhanás után.

Don Quijote és az idegen fegyverhordozó, Cecial Tamás felemelték a lovagot. Közben Sancho ezer kérdéssel ostromolta a fegyverhordozót, hogy meggyőződjék róla, csakugyan ő-e az igazi Cecial Tamás, mert nem tudott hinni tulajdon szemének, annyira meglepte ez a találkozás és annyira rémítette az, amit Don Quijote a varázslókról mondott. De végül a gazda is, csatlósa is a varázslatot hitték el, a Tükrök lovagja és Cecial Tamás pedig elváltak tőlük, hogy hazamenjenek és elmondják a lelkészeknek meg a borbélynak, milyen szégyenteljesen ütött ki az a próbálkozásuk, hogy Don Quijotét ravasz fortéllyal ismét arra kényszerítsék, hogy szülőfalujába hazatérjen.

A 20. FEJEZET,
*melyben Don Quijote csodálatos lakodalomban vesz részt és megvédelmezi
a csodaszép menyasszony szegény kérését. Sancho ennek következtében
nem eheti végig az ínycsiklandó lakodalmas ebédet.*

Don Quijote a Tükrök lovagjával vívott dicsőséges párviadal után Zaragoza felé indult. Nem tettek meg nagy utat még, amikor négy férfival találkoztak, akik közül kettő diáknak, kettő pedig földművesnek látszott. Az egyik diák kevéske fehérneműt vitt magával valami tarisznyafélében, a másiknál pedig nem volt más, mint két vívótőr és egy pár cipő. A parasztok viszont alaposan megrakodva baktattak, mindenféle holmi volt náluk s ebből az tűnt ki, hogy valami nagyobb városban jártak bevásárolni és most hazafelé tartanak. Persze mindannyiukat meglepte Don Quijote külseje, - ahogy általában mindenkit meglepett, aki először látta - és nagyon kíváncsiak lettek arra, hogy ki is ez a különös ember. A lovag barátságosan rájuk köszönt s mikor megtudta, hogy egy irányba tartanak, megkérte őket, menjenek kicsit lassabban, mert lova bizony nem tud lépést tartani az ő szamaraikkal. Elmondta mindjárt azt is nekik, hogy foglalkozására nézve kóbor lovag és a világ minden táján kalandokat keres, neve Don Quijote de la Mancha, vagy másképpen: a Búsképű lovag.

A két paraszt mindebből egy kukkot sem értett, de annál többet értettek belőle a diákok, akik mindjárt látták, hogy a lovnak többje van egy kerékkel a kellesténél. Mindamellettt tisztelettel tekintettek rá - valószínűleg azért, mert jóval idősebb volt náluk.

- Lovag úr, - mondta az egyik diák - ha nincs határozott útiterve, tartson velünk és olyan fényes, hetedhétországra szóló lakodalmat lát, amilyent eddig La Manchában, de egész Hispániában sem tartottak még sohasem!

- Talán valami herceg tartja a lakodalmát? - kérdezte Don Quijote.

- Szó sincs róla, - nevetett a diák - egy gazdag parasztember vesz el egy parasztleányt. A vőlegénynél nincs gazdagabb parasztfiú az egész országban, a lánynál szebbet pedig senki sem látott még. A menyasszony neve Quiteria, a vőlegényt pedig mindenki a »gazdag« Camachónak hívja. A legény körülbelül huszonkétéves, a leány nincs több tizenhét évesnél, egyszóval kitűnően összeillenek, noha van, aki azt mondja, hogy a szép Quiteria családja előkelőbb, mint Camachóé, de végeredményben a gazdagság helyrebillenti a mérleg serpenyőjét. És Camacho igazán bőkezű fiú, olyan lakodalmat akar csapni, hogy híre járjon az egész országban. Lesz ott tánc, zene és főleg meglesz minden, ami szem-szájnak ingere. De én azt hiszem, hogy a legérdekesebb mégis az lesz, amit a kétségbeesett Basilio csinál majd. Ez a Basilio a lány falujába való legény és már kora gyermekkoruk óta szeretik egymást Quiteriával. De mikor kezdtek felcseperedni, Quiteria apja nem tartotta megfelelő férjnek leánya számára a szegény pásztort, eltiltotta a háztól a fiút s hogy minden reményétől megfossza, a gazdag Camachóhoz kényszeríti feleségül a lányát. Meg kell azonban vallanunk, igaz ugyan, hogy Camacho fenemód gazdag, de Basiliónál ügyesebb legény nincs sem dorongvetésben, sem birkózásban! Azonkívül úgy fut, mint a nyúl, úgy ugrik, mint a kecske és a tekejátékhoz úgy ért, mintha boszorkányokkal cimborálna. Remekül énekel és táncol, vívásban pedig senki sem veheti fel vele a versenyt messze földön.

- Ha más erénye nem is lenne, - vágott közbe Don Quijote - már ezért is megérdemelné ez az ifjú, hogy nemcsak a szép Quiteriát, de ha élne még, magát Ginevra királynét is megkapja feleségül - bármennyire is ellenezné ezt Lancelot és Artur király többi lovagja.

De a diák, folytatta elbeszélését:

- Mihelyt Basilio megtudta, hogy Quiteriát Camachóhoz adják férjhez, búskomor lett, de annyira, hogy sokan azt hitték, hogy a bánat elvette az eszét. Senki azóta nevetni nem látta, senkihez nem szól egy szót sem, napokig nem eszik és nem iszik. Egyszóval olyan állapotban van a szegény fiú, hogy barátai biztosra veszik: ha Quiteria valóban Camacho felesége lesz, Basilio azt egy perccel sem éli túl.

- Majd segít az Isten, - szólt közbe meghatottan Sancho - még sok minden történhetik addig, az esküvőig még sok víz lefolyik az Ebrón és nem kell több, mint egy pillanat ahhoz, hogy összedőljön az olyan ház is, amelynek építése hosszú ideig tartott. Előfordul, hogy valaki makkegészségesen fekszik le és másnap szomorú holt, s ki tudná megkötni a sors kerekét? Vajjon ki? Az ilyen ember ritka, mint a fehér holló.

Itt abbamaradt a kitűnő fegyverhordozó elmélkedése, mert megérkeztek a faluba. Már nagyon későre járt, de a falu úgy ki volt világítva, hogy észre sem vették az éjszaka sötétségét. A fákra gyertyákat tűzdeltek s azok szép fényesen világítottak, mert teljes szélcsend volt, egy lehelletnyi szellő sem lebbentette a lángokat. A zenészek már játszottak és az egész faluban nagy volt a sürgés-forgás, az emberek a másnapi lakzira készülődtek, mikor is a gazdag Camachónak esküvője, a szomorú Basiliónak pedig alighanem a temetése lesz.

Don Quijote sehogy sem akart bemenni a faluba, bármennyire is kérlelték a diákok és a parasztok. Kijelentette, hogy nem tér el a kóbor lovagok régi szokásától, akik szabad ég alatt - lehetőleg erdőben - töltik az éjszakát és ezúttal is ilyen pihenőhelyet keres magának.

Szegény fegyverhordozója igen szomorú lett, mert őszintén sajnálta, hogy le kell mondania a bőkezű Camacho vendégszeretetről.

Alighogy a tündöklő nap megjelent az égbolton, a páratlan Don Quijote, minden tunyaság esküdt ellensége felkelt és fel akarta ébreszteni Sancho Panzát is. De mikor látta, hogy ez még az igazak álmát alussza, így szólt magában:

- Óh te, a legboldogabb ember mindazok közül, akiket ez az öreg föld a hátán hordott! Nyugodtan alszol, nem bánt az irigység s a gonosz varázslók sem üldöznek. Nem tart ébren a féltékenység, nem kell szakadatlanul szíved hölgyére gondolnod, nem nyugtalanítanak adósságok. A dicsőség vágya sem zavarja álmod, nem bántanak a világ hiúságai, mert a legfőbb vágyad az, hogy szamaradnak jól gondját viselhesd, míg a magad személyének gondja az én vállamon súlyosodik. A szolga alszik, míg gazdája virraszt és azon töri fejét, hogy mikép lássa el őt mindennel, hogy javítson a sorsán és hogyan jutalmazza. Ha az ég megtagadja a földtől az éltető esőt, ez nem a szolgát búsítja, csak az urat, akinek ínségben is el kell tartania azt, aki a bőség idején szolgálta őt!

Sancho persze minderre a füle botját sem mozdította, tovább aludt és talán még most is hortyogna, ha Don Quijote kétszer-háromszor oldalba nem böki dárdája hegyével. Sancho végre felnyitotta szemét és álmosan körültekintve így szólt:

- Orromat minden virág illatánál kellemesebb illat facsargatja! Ha nem csalódom, igen finom pecsenye sült itt valahol a közelben.

- Siess, te nagybélű, - szólt rá Don Quijote, menjünk el az esküvőre, nézzük meg, mi történik a boldogtalan Basilióval.

- Bánom is én, akármi történik vele, - válaszolta Sancho - ha nem volna szegény, övé lehetne Quiteria, de akinek alig van betevő falatja, az ne nagyon ugráljon. Addig nyujtózkodj, ameddig a takaród ér. Ha egy kis esze van Quiteriának, akkor fütyül Basilióra minden ügyességével együtt, mert az olyan ügyességeket és tehetségeket, amelyek semmit sem hoznak a konyhára, megette a fene!

Miközben Sancho szónokolt, beértek a faluba és az első látvány, amit megpillantottak, egy nyárson forgó hatalmas ökör volt. Akkora tűzön sütötték, hogy tüzelőfának is elfogyott egy kisebbfajta erdő. A máglya körül hat óriás fazékban ürühús, tyúk és liba főtt. A lenyúzott nyulakat, megkopasztott csirkéket rudakról lógatták a tűz fölé. Sancho úgy melleleg megszámlolt vagy hatvan boroshordót is, mind tele volt - mint utóbb kiderült - a legnemesebb borral. Hatalmas halmokban hófehér kenyér hevert, a téglalakú, egymás tetejére rakott sajtokból pedig egész falat építettek; két nagy hordóban olaj volt, finom süteményeket sütöttek vele. Szakács meg szakácsné vagy ötven is sürgött-forgott a tűz körül, mind tiszták és serények s valamennyi csupa elevenség. Az ökör belsejébe tizenkét kis malacot dugtak, hogy benne süljenek s az ökröt ízesebbé tegyék. A különféle fűszerek mázsaszámra álltak nyitott ládákból a tűz közelében.

Sancho méla csodálattal nézte ezt a bőséget. Időnként elmosolyodott és megnyalta szája szélét. Különösen a fazékok vonzották szívét és szívesen megkaparintott volna magának egy jó nagy tálra valót. Nem is tudott soká ellenállni a kísértésnek, odasompolygott az egyik szakáchoz és alázatos szavakkal megkérte, engedje meg, hadd mártson be egy kis falat kenyeret valamelyik fazékba.

- Hála a gazdag Camachónak, - nevetett rá a szakács - a mai nap nem a böjt napja. Vegyen csak egy kanalat és merítsen ki egy-két tyúkot akármelyik fazékból és válják egészségére!

- Nem látok sehol kanalat - vigyorgott Sancho.

- Nagyobb baja ne legyen soha kendnek, - legyintett a szakács, de szemérmes ember kend, hogy nem találja fel magát.

És ezzel megfogott egy kannát, belenyomta a fazékba, kimerített belőle három tyúkot meg két libát és átnyújtotta Sanchónak:

- No, fogja atyafi és érje be ízelítőül ezzel a kis falattal, amíg az ebéd ideje elérkezik.

- Hálásan köszönöm, - mondta Sancho - de nincs mibe tennem.

- Vigye hát edényestől, maga nehézfejű ember, - szólt most már mérgesen a szakács - a gazdag Camacho nem lesz szegényebb ezzel.

Ezalatt Don Quijote, akinek érdeklődése egészen másirányú volt, mint csatlósáé, észrevette, hogy tizenkét parasztlegény rúgtat elő, ünnepi ruhában, gyönyörű paripákon. Körülnyargalták a rétet és közben egyszerre kiáltották:

- Éljen Camacho, éljen Quiteria. A vőlegény olyan gazdag, milyen szép a menyasszony, ennél pedig nincs szebb leány az egész világon.

- Tudatlanok - morogta magában Don Quijote. - Persze nem látták még az én Dulcineámat, különben nem beszélnének így.

Ezután huszonnégy, jóképű, patyolatba öltözött parasztlegény lépett elő, fejükön tarka selyemkendő díszlett. Rögtön táncra perdültek és olyan ügyesen lejtették, hogy Don Quijote, bár nem egyszer látott már ilyesmit, elbűvölve szemlélte őket.

Végül megérkezett a jegyespár is, a lelkész, a szülők és a falu előkelői kíséretében. Mikor Sancho meglátta a menyasszonyt, csodálkozva kiáltott fel:

- Szavamra mondom, ez aztán nem parasztosan öltözött, inkább olyan, mint valami hercegnő. Úgy látom, a nyakán valódi koráll van, a rokolyája valódi selyembársony, az ujján meg valódi, hárompróbás, tejfehér gyöngyökkel kirakott aranygyűrűket hord! És micsoda haja van! Soha ilyen hosszút, soha ilyen szőkét még nem láttam életemben. Csak az a baj, hogy olyan halavány.

Don Quijote bevallotta magában, hogy az ő Dulcineáján kívül bizony sohasem látott még ennél szebb leányt.

Alighogy a jegyespár megérkezett, hátuk mögött hangos kiáltás hallatszott:

- Várjatok csak egy kicsit, miért olyan sietős a dolgotok?

E szavakra mindnyájan hátrafordultak és egy furcsa öltözetű fiatal férfit pillantottak meg, fekete ruháján lángalakú vörös csíkok égtek. Fején cipruskoszorú volt, kezében nagy, görcsös botot szorongatott. Mikor közelebb ért, mindenki ráismert Basilióra. A násznép összetorlódott, attól féltek, hogy valami bajt okoz majd. Lihegve érkezett a mátkapár elé, botját a földbe szúrta és sápadtan, remegő ajakkal, szemeit Quiteriára függesztve, tompa hangon szól:

- Megfeledkeztél-e ígéretedről, hálátlan Quiteria? Hisz megfogadtad nekem, hogy nem megy férjhez addig, amíg én életben vagyok! Tudod azt is, hogy soha semmi olyant nem követtem el én, amiért szemrehányást tehetnél nekem. Miért nem tartod meg hát a szavad, miért akarod másnak adni azt, ami az enyém, holott Camacho semmivel sem különb nálam, csak éppen gazdagabb. De én tulajdon kezemmel hárítom el az utolsó akadályt, hogy semmi se álljon boldogságod útjában! Éljen a gazdag Camacho a hálátlan Quiteriával boldogan és sokáig s haljon meg a szegény Basilio, akinek szegénysége szárnyát szegte boldogságának és fiatalon sírba vitte őt!

E szavakkal megragadta botját, kihúzott belőle egy hosszú tört, majd a fegyver markolatát beleverte a földbe, megmerevítette testét és vakmerően, megfontoltan a hegyébe dőlt. A tör hegye véresen bukkant ki a hátán és a szerencsétlen férfi vérében ázva fekvé maradt a földön. Barátai rögtön hozzárohantak; Don Quijote is leugrott lováról, hogy segítségére siessen, felemelte és látta, hogy még él. Ki akarta húzni a tört testéből, de a lelkész azt ajánlotta, hogy ne húzzák ki addig, amíg meg nem gyónt, mert ha kihúzzák, azonnal meghal. Mikor Basilio magához tért, elhaló hangon így szólt:

- Kegyetlen Quiteria, szánj meg legalább most s tedd meg utolsó vígaszul nekem halálom előtt, hogy feleségül jössz hozzám, s így mégis elérjem azt a boldogságot, hogy a tiéd lehettem.

A lelkész ennek hallatára figyelmeztette Basiliót, hogy gondoljon inkább lelke üdvösségére és kérje Istent, bocsássa meg bűneit. Basilio viszont azt válaszolta, hogy addig semmiképpen sem tud meggyónni, amíg Quiteria nem lesz a felesége. Don Quijote a haldokló kérését hallván, kijelentette, hogy Basilio kérése jogos, méltányos és könnyen teljesíthető is, mert Camacho úr becsületét nem sértheti, ha Quiteria kisasszony a derék Basilio özvegyeként megy hozzá nőül. Hiszen végeredményben úgy tekintheti, mintha egyenesen atyja házából vezetné oltárhoz. Itt mindössze csak egy »igen«-ről van szó, aminek semmiféle következménye nincs. Camacho nagy zavarában nem tudta mit tegyen, de Basilio barátai addig kérlelték, míg végül Camacho kijelentette, hogy semmi kifogása nincsen a házasság ellen, ha Quiteria is beleegyezik, hiszen mindössze egy-két pillanattal hátráltatja csak az ő szíve vágyának beteljesülését.

Erre aztán mindnyájan Quiteriának estek, az egyik rimánkodással, a másik érvekkel igyekezett rávenni arra, hogy teljesítse a szegény Basilio kérését. De Quiteria keményebben állott mint a márvány, mozdulatlanabban és némábban mint egy szobor, nem tudott és nem is akart szólni egy szót sem és talán nem is szól, ha a lelkész nem figyelmezteti, hogy határozza el magát gyorsan arra, amit tenni szándékozik, mert Basilio a végét járja és tétovázásra nincs idő. Ekkor a szép Quiteria szomorú, könnybelábadt szemmel odalépett Basilióhoz, akibe már alig volt élet, letérdelt melléje és kérte, nyújtsa feléje a kezét. Basilio ránézett és így szólt:

- Ó, Quiteria, miért akkor lettél irgalmas, mikor irgalmasságod már csak arra jó, hogy megfosszon életemtől, mert hiszen csak egy pillanatig élvezhetem azt a boldogságot, hogy a férjed vagyok és semmisenem tartóztathatja fel a halált! Látod, nemsokára szememre borítja borzalmas árnyékát s örökre már! Csak arra kérek, hogy mikor a kezembe teszed kezéd, ne csupán szájalomból tedd ezt, hanem jelentsd ki, hogy szabad akaratodból leszel törvényes hitvesem, mert iszonyú volna, ha egy pillanattal halálom előtt megcsálnál, ha álnokul bálnál velem, aki úgy szeretlek!

Ezekután ismét elájult, s a jelenlévők már azt hitték, hogy most száll el belőle a lélek. De néhány perc múlva ismét magához tért és ekkor Quiteria lesütött szemmel így suttozott felé:

- Semmisenem befolyásolhatja az én akaratomat, Basilio, teljesen szabad akaratlanul nyujtom kezem neked és fogadom el a tiédet, ha ugyan te is szabad akaratból nyujtod nekem és nem homályosítja el agyadat ez a szerencsétlenség, ez az elhamarkodott rettentő cselekedet.

- Igen, így nyujtom, - nyögte Basilio - nem elhomályosult elmével, hanem teljesen ép értelemmel mondom és vallom férjednek magam.

- Úgy vélem, - jegyezte meg Sancho - hogy ez az ember ugyancsak sokat beszél ily súlyos sebesült létére, jobb lesz már, ha felhagy az udvarlással és az üdvösségével törődik inkább.

Amikor Basilio és Quiteria kezet fogtak egymással, a lelkész megáldotta őket. De amint elhangzottak a pap szavai, Basilio talpra ugrott és kihúzta testéből a tört. A jelenlévők alig tudtak hova lenni meglepetésükben és volt köztük néhány együgyű is, aki kiabálni kezdett: »Ó, csoda, csodák csodája«. De Camacho hangja mindenkit túlharsogott:

- Nem csodák csodája ez, hanem furfangok furfangossága!

A lelkész ijedten futott oda Basiliohoz, megtapogatta sebeit és megállapította, hogy a tör hegye nem Basilio testén fúródott keresztül, hanem a ruhája alá rejtett és vérrel töltött bádoggcsövön. A cső tartályát olyan ravaszul készítették el, hogy a vér folyton szivárgott belőle és nem alvadt meg. A lelkész, Camacho és a jelenlévők egyrésze kiabálni kezdett, hogy ki játszották és elbolondították őket. Az új menyecske azonban a bánatnak semmi jelét nem adta, sőt, amikor kijelentették, hogy a házasság érvénytelen, mert csalással kötötték, kijelentette, hogy ő ismét megerősíti szavait. Ebből mindenki arra következtetett, hogy összejátszott Basilioval. Camachót és barátait ez annyira felbőszítette, hogy azon nyomban bosszút akartak állni. Többen kardot rántva megrohanták Basiliót, de ennek barátai ugyancsak kirántották kardjaikat.

Don Quijote a nagy zűrzavar láttára lórapattant és előreszegzett dárdával, pajzsával védve testét, a viaskodók közé vetette magát. Közben Sancho, aki sohasem volt az ilyen erőszakoskodások barátja, odamenekült a fazekak tájára, mert szentül hitte, hogy ezt a helyet mindkét fél éppen olyan tiszteletben fogja tartani, akár csak jómaga.

Don Quijote harsány hangon kiáltotta:

- Álljanak meg uraim, álljanak meg! Gondolják meg, milyen balgaság, ha valaki a szerelem által elkövetett sérelemért akar bosszút állni! Mert szerelem és a háború hasonlatosak egymáshoz abban, hogy mindkettőben megengedett és megszokott dolog, hogy az ellenség legyőzésére furfangosságokhoz és cselszövegekhez folyamodjunk, persze csak abban az esetben, ha ezek szerelmünk tárgyának becsületén csorbát nem ejtenek! Quiteria Basilioé, Basilio Quiteriáé volt, így rendeltetett el az égből. Camacho gazdag, könnyen talál majd más asszonyt magának. Basilio földhözragadt szegény ember, de ez nem ok arra, hogy elvegyék tőle azt az asszonyt, akit neki rendelt az ég. Aki pedig mégis megkísérelné, hogy elvegye, annak az én dárdám hegyével gyűlik meg a baja!

És ezzel táncoltatni kezdte Rocinantet és olyan erővel forgatta dárdáját, hogy mindannyian megrémültek. Camacho dühe pedig hirtelen közönné változott át. Elhatározta, hogy kitörli lelkéből Quiteriának még az emlékét is, majd a józan, okos gondolkodású lelkész rábeszélésére mindannyian visszacsúsztották kardjaikat az oldalukon csörömpölő hüvelyekbe és inkább Quiteria könnyelműségét rosszalták, mint Basilio furfangját. Camachónak az is eszébe jutott, hogy ha Quiteria leánykorában annyira szerette Basiliót, talán asszonykorában is hű maradt volna szerelméhez és így csak hálát adhat az égnek, hogy megghiúsult ez a házasság.

Basilio, Quiteria és barátai átvonultak Basilio házába és magukkal vitték Don Quijotet is, akit vitéz és tiszteletreméltó embernek tartottak, olyannak, aki nem ijed meg egykönnyen a saját árnyékától. Sancho bizony fájó szívvel követte gazdáját, mert le kellett mondania Camacho pompás ebédjéről. Szomorúan kocogott szamarán s ha nem is volt éppen nagyon éhes, hisz alaposan falatozott már délelőtt, mégis állandóan lelki szemei előtt lebegtek az otthagyt húsosfazekak, pompás sütemények és italok. Ezért hát időnként fel-felsóhajtott fájdalmában.

A 21. FEJEZET,

amelyben hőseink a hercegi párral találkoznak s bár a bemutatkozásnál mindketten a földre pottyannak, mégsem történik semmi baj. Kiderül az is, hogy a hercegi pár olvasta e történet korábbi fejezeteit s szereti hőseinket.

Don Quijote és Sancho három napot töltöttek Basilional, de a lovag már égett a vágytól, hogy újabb hőstettekkel növelje dicsőségét. Elhatározta hát, hogy búcsút mond új barátainak.

Szótlanul lovagoltak egymás mellett az országúton. Don Quijote egészen elmerült szerelmes ábrándjaiba, Sancho pedig arra gondolt, hogy milyen jó is lehet hatalmasnak és gazdagnak lenni, s hogy ettől ő bizony nagyon távol van még. De hisz ami késik... vígasztalta magát. Másnap estefelé történt, hogy egy szép zöld rétre értek. A rét tulsó szélén Don Quijote egy embercsoportot pillantott meg. Közelebb nyargalva látták, hogy sólymászok azok, s mikor egészen a közelükbe értek, a lovag a vadászok között egy igen szép hölgyet pillantott meg. A hölgy ezüsttel hímzett nyergű, hófehér paripán ült. Ruhája zöldszínű volt, de olyan szép s olyan fényes, hogy a lovag még soha sem látott ilyent. Jobb kezén sólyom ült, s ebből Don Quijote rögtön látta, hogy igen előkelő hölgy s bizonyára a körülöttelevő vadászok úrnője. Így szólt hát csatlósához:

- Szaladj fiam, Sancho, köszönts nevében a paripán ülő hölgyet, mondd meg neki, hogy én, a Búsképű lovag kézcsofomat és hódolatomat küldöm s ha megengedi, odamegyek és személyesen is hódolok neki és szolgálatára állok mindenben, rendelkezék velem. De jól megrágd Sancho, amit mondani fogsz s az üzenetbe ne keverd bele szokásod szerint a közmondások tömegét.

- Nyugodt lehet nagyságod, - válaszolta sértődötten Sancho - rámbízhatja ezt a feladatot, hiszen életemben nem először járok követségben előkelő hölgyeknél.

- Ha csak arra nem gondolsz, amikor Dulcinea úrhölgynél jártál, - intette le Don Quijote - mert másféle követségről én bizony nem tudok.

- Az igaz, de azért még sincs semmi szükség arra, hogy mindent a számba rágjanak, magam is konyítok egyhez-máshoz s ott ahol kell, ember vagyok a gáton.

- Elhizsem Sancho, - csillapította sértődött szolgáját Don Quijote - eredj hát Isten hírével.

Sancho elnyargalt szamarán. Amint a szép vadász nő elé érkezett, térdre borult előtte és így szólt:

- Szépséges úrhölgy, az a lovag, akit ott lát, s akit Búsképű lovagnak neveznek, az a gazdám, én pedig a fegyverhordozója vagyok s nevem Sancho Panza. A Búsképű lovag azzal az izenettel küld méltóságodhoz engem, kegyeskedjék neki megengedni, hogy felajánlja szolgálatait és teljesítse forró vágyát, ami pedig nem egyéb, mint - amint említettem - szolgálni ő sólyomságodat és szépségedet. Ha pedig méltóságod ezt megengedi neki, úgy ez méltóságodnak nagy hasznára lesz, ő maga pedig nagy kegynek tekinti majd.

- Mondhatom, derék fegyverhordozó kend, - szólt a hölgy - kitűnően és teljesen az alkalomhoz illő körülményességgel adta át az izenetet. Keljen fel, mert egyáltalában nem volna rendjén, hogy olyan jeles lovagnak, mint a Búsképű, akiről már oly sokat hallottam, fegyverhordozója tovább is térdeljen itt előttünk. Keljen fel hát barátom s mondja meg urának, hogy mind én, mind pedig férjem, a herceg nagyon fogunk örülni, ha meglátogat minket vadászkastélyunkban.

Sancho felkelt s nem tudta hirtelenjében, hogy mit bámuljon inkább, a hölgy szépségét-e vagy nyájasságát inkább, vagy pedig azt, hogy hírből ismeri már urát, a Búsképű lovagot.

- Mondja csak barátom, - szólott ekkor a hercegnő - ugye, az ön gazdája az, akinek a története már nyomtatásban is megjelent és akinek egy bizonyos Dulcinea del Toboso a szíve választottja?

- Valóban a vitéz Don Quijote de la Mancha az én uram, - válaszolta Sancho - az a fegyverhordozó pedig, akiről a könyvben szó van, s akit Sancho Panzának hívnak, az én magam vagyok, ha ugyan a bölcsőben, akarom mondani, a nyomdában el nem cseréltek valakivel.

- Végtelenül örülök ennek a találkozásnak, intett kegyesen a hercegnő. Menjen Panza barátom, mondja meg urának, hogy üdvözlöm birtokomon és semminek sem örültem volna jobban, mint épp e látogatásnak.

Ezzel a kedvező válasszal Sancho rózsás kedvben nyargalt vissza urához és részletesen elmondott neki mindent, amit az úrhölgytől hallott, egekig magasztalva szépségét és nyájasságát.

Don Quijote lábát keményen megvetette a kengyelben, sisakja rostélyát felütötte, sarkantyúba kapta Rocinante-t és odavágtatott a hercegné elé, aki közben már magához kérte a herceget, hogy elmondja neki a lovag izenetét. S minthogy mindketten olvasták már e kalandos történet első részét és ismerték Don Quijote különös bogarait, nagyon örültek annak, hogy személyesen is megismerhetik és előre megegyeztek abban, hogy minden szeszélyének engednek és belemennek a játékba, amíg a vendégük lesz, szóval egészen úgy bánnak vele, ahogy a kőbor lovagokkal szokás és amint ez az általuk ismert lovagregényekben írva vagyon.

Közben Don Quijote odaért és jelt adott Sanchonak, hogy tartsa a kengyelcsíját, azonban Sancho lába épp mikor le akart szállni a szamárról, valahogy beleakadt a kengyelül szolgáló kötelékbe és nem tudta kiszabadítani belőle. Lába bennszorult a hurokban, a feje meg a válla pedig a földön volt. Don Quijote azt hitte, hogy Sancho tartja a kengyelt, leugrott hát a lóról, de magával rántotta Rocinante nyergét is oly szerencsétlenül, hogy nyergestől a földre pottyant. Persze, majd meghalt szégyenében és szörnyű átkokat szórt boldogtalan fegyverhordozója fejére, aki maga is pironkodott. A herceg megparancsolta vadászainak, hogy siessenek a lovag és csatlósa segítségére. Don Quijote, miután a vadászok segítségével feltápáskodott, bicegve járult a hercegi pár elé, hogy térdre boruljon. Ezt azonban a herceg semmiképp sem akarta megengedni. Lepattant lováról, megölelte lovagunkat és így szólt hozzá:

- Rendkívüli módon fájlalom, Búsképű lovag uram, hogy országunkban tett első látogatása ilyen balesettel kezdődik. De a lovászok gondatlansága gyakran a legnagyobb kellemetlenségek okozója.

- A boldogság, hogy láthatom fenségedet oly nagy, hogy szívesen megfizetem érte ezt az árat is; sőt, ha egy mélység fenekére zuhantam volna, fenséged látása onnan is felemelne engem. Átkozott lovászom ahhoz ért ugyan, hogy mindenbe belekotnyeleskedjék, de a mesterségéhez nem is konyít. De hagyjuk ezt, bárhogy is kerültem légyen fenségtek elé, szolgálatára állok hercegem! És nagyon alázatos rabszolgája vagyok a fenséges asszonynak, aki a szépség királynője és akinek a szeretetreméltóságban nincs és nem is volt soha párja.

- Kedves lovagom, ne feledkezzünk meg arról, hogy amíg Dulcinea del Toboso úrhölgy él, addig nem lehet rajta kívül más szépséget magasztalni.

Sancho Panza meg sem várva ura válaszát, sietett közbekotyogni:

- Igaz, ami igaz, Dulcinea úrhölgy igazán takaros teremtés, de végeredményben: kinek a pap, kinek a papné. Sokszor hallottam, hogy azt mondják, a természet olyan, mint a fazekas, aki agyagedényeket készít: aki egy szép edényt meg tud formálni, az tud aztán kétszázat,

háromszázat is. Egy szó, mint száz, én bizony amondó vagyok, hogy a fenséges asszony bátran versenyezhet Dulcinea úrhölgygel.

Don Quijote a hercegnéhez fordult és így szólt:

- Higgye el fenséged, hogy soha e világon nem kóborolt még lovag, akinek fecsegőbb, de egyszersmind elmésebb fegyverhordozója lett volna, mint az enyém. De ezt egyébként be fogja bizonyítani ő maga is, ha kegyeskedik megengedni, hogy néhány napig szolgálatára lehessen.

- Elmés embert sohasem tartok szószátyárnak, - mosolygott a herceg - de ne vesztegessük itt az időt, induljunk, a Búsképű lovagot pedig felkérem, tiszteljen meg bennünket azzal, hogy elkísér közeli vadászkastélyunkba, ahol a hercegnével a tőlünk telhető legnagyobb vendég-szeretettel fogadjuk majd, mint egyébként minden kóbor lovagot, aki betér hozzánk.

Lóra ültek és elindultak, a herceg és Don Quijote a hercegné mellett lovagoltak, aki maga mellé szólította Sanchót is, azt óhajtván, hogy közelében tartózkodjék, mert nagyon szórakozott a fegyverhordozó esetlen és okoskodó megjegyzésein. Sancho nem nagyon kérette magát, közéjük furakodott és résztvett a társalgásban a hercegi pár nagy mulatságára, akik ugyancsak örültek, hogy a világ két legfurcsább alakját sodorta útjukba a véletlen szerencse.

A 22. FEJEZET

a Búsképű lovag és Sancho Panza vendégeskedését írja le a hercegi pár vadászkastélyában. Sancho összeakasztja a szekérrudat egy udvarhölgygel, de végül is a hercegtől elnyeri régvágyott szigetét.

Sancho nagyon boldog volt, hogy a hercegné kegyeibe fogadta és egy percig sem kételkedett abban, hogy épp olyan jó napokat fog látni házában, mint Camachónál láthatott volna, ha a lovag nem áll Basilio mellé. Hisz tudjuk, hogy kedvenc fegyverhordozónk mindennél jobban szerette gyomrát, s most is állandóan az evésen járt az esze.

Amikor a kastélyhoz közeledtek, a herceg előrelovagolt és a cselédségnek kiadta az utasítást, hogyan viselkedjék Don Quijoteval szemben. Amikor a lovag megérkezett a kastély elé, nyomban ott termett mellette két egyenruhás inas, segítettek neki leszállni lováról s közben fülébe súgták, hogy emelje le a nyergéből a hercegnét. Don Quijote oda is ment a hercegnéhez, de ez ragaszkodott ahhoz, hogy férje segítse le őt a lóról, mert - ahogy megjegyezte - ilyen jeles lovagot nem fáraszthat efféle haszontalan teherrel.

Mikor beléptek a kastély udvarába, két szép leányka jelent meg és gazdagon hímezett vörös skárlátköpenyt terítettek Don Quijote vállára, közben az udvar s a tornácok mind megteltek házbeli férfiakkal és nőekkel, akik teli torokból kiáltották Don Quijote felé:

- Isten hozta a Búsképű lovagot, a kóbor lovagok virágát!

Közben illatos vizet hintettek a hercegre, a hercegnére és Don Quijotera, aki úgy érezte, hogy élete legszebb napját éli. Csak most kezdett igazán hinni abban, hogy ő valódi kóbor lovag, hiszen most végre valahára úgy bántak vele, amint illik s amint ő régmúlt századok kóbor lovagjairól olvasta könyveiben.

Sancho nem tágított a hercegné mellől és vele együtt lépett be a kastélyba. Csak ott jutott eszébe az udvaron felejtett szamara. Odalépett egy tiszteletreméltó idősebb hölgyhöz, aki a többi udvarhölgygel együtt a hercegné fogadására jött ki eléjük és így szólt hozzá:

- Senora Gonzales, vagy hogy is hívják kegyedet...

- Dona Rodriguez de Grijalbának, - válaszolta kedvesen a hölgy. - Mi baj van, jóember?

- Arra kérném kegyedet, - biccentett udvarias leereszkedéssel Sancho - menjen csak le a kastély kapujához, ott van az én szürke szamaram, legyen olyan szíves, vezettesse be vagy vezesse be sajátmaga az istállóba, mert szegény állat kissé félénk és nem nagyon szeret egyedül maradni.

- Ha az úrnak sincs több esze, mint szolgájának, akkor szépen vagyunk, - villantott egyet a szemével Dona Rodriguez. - Menjen csak barátocskám, keressen magának másutt olyan hölgyeket, akik gondját viselik a szamarának, mert ennek a kastélynak a hölgyei nem igen szoktak ilyesmivel foglalkozni.

- Ejnye, de kényes kegyed, - mondta Sancho - pedig én az uramtól, Don Quijotetől hallottam, aki minden történetet ismer, hogy amikor Lancelot visszatért Britanniából, hercegkisasszonyok viselték gondját, a paripájának pedig szép és fiatal kisasszonyok. Már pedig azt csak elhiheti a tisztelt hölgy, hogy bizony nem adnám oda az én szamaramat Lancelot paripájáért!

- Nézze atyafi, - elégelte meg a társalgást az udvarhölgy - ha kend komédiás, tartsa meg a tréfáit és adja elő ott, ahol megfizetnek érte, mert én egy fityinget sem adok értük!

Az udvarhölgy ezt már olyan hangosan kiáltotta, hogy a hercegné is odatekintett s látva, hogy az egészen vörös a dühtől s a szeme szikrázik, megkérdezte tőle, kire oly haragos.

- Erre a nevetlen fickóra, - fenyegette meg Sanchót ujjával a hölgy - akinek nincs más óhaja, mint az, hogy én személyesen vezessem szamarát az istállóba és olyan történetekkel traktál, hogy valami Lancelot paripájának nálamnál sokkal előkelőbb hölgyek viselték a gondját. Aztán olyasmire is célzott, hogy én öreg vagyok.

- Jegyezze meg magának Sancho, - mondta a hercegné - hogy Dona Rodriguez még igen fiatal hölgy és azt a fejkötőt is inkább tekintélye növelésére viseli, mint évei miatt.

- Becsületszavamra mondom, - fogadkozott Sancho - hogy nem akartam megsérteni a hölgyet. De annyira kedvelem az én szegény szamaramat, hogy úgy véltem, nem bízhatom tiszteletreméltóbb, bizalomgerjesztőbb személy gondjaira, mint Dona Rodriguez.

- Sanchónak igaza van - szólt közbe most a herceg - és kár erre több szót vesztegetni. A szamar majd megkap mindent, amire szüksége van, Sancho pedig legyen nyugodt, mert olyan jól gondját fogják viselni szamarának, mint akár tulajdon személyének.

Ilyesféle beszélgetések közepette jutottak fel a kastélyba. Don Quijotét egy brokáttal és arannyal díszített hatalmas terembe vezették, ahol hat kisasszony szedte le róla fegyverzetét és végezte körülötte az apród-szolgalatot. A hercegi pár pontos utasításokat adott nekik, hogy miképpen kell viselkedniök a lovaggal, hogy semmi hiba ne essék és azt képzelhesse magáról, hogy úgy fogadják, ahogy a kóbor lovagot szokás.

Amikor fegyverzetét leszedték róla, Don Quijote ott állt a terem közepén szűk nadrágjában, zergebőr ujjasában, soványan, beesett, sápadt arccal és oly furcsa volt, hogy a lányok alig tudták visszafojtani ki-kibuggyanó kacagásukat. A lovag arra kérte őket, hagyják magára csatlósával. Amikor Sanchóval egyedül maradt, felöltözködött, felcsatolta a kardját, magáratérítette skárlátszín köpenyét, fejére tette a lányok által otthagyt zöld atlaszföveget és belépett a terembe, ahol már hat udvarhölgy és tizenkét apród várta őt, hogy a hercegi pár elé vezethesse. Nagy ünnepélyességgel vonultak át Sanchóval az ebédlőbe. Gazdagon megterített asztal fogadta őket. A hercegi pár a terem ajtajáig jött előre a lovag fogadtatására és velük együtt egy szerény és komoly külsejű egyházi férfiú is üdvözölte a lovagot. Miután mindkét részről elhangzott néhány udvarias bók, asztalhoz ültek. A herceg a főhellyel kínálta meg Don Quijotét, mire ez természetesen nagyon szabadkozott. De a herceg addig erősködött, míg végül kénytelen-kelletlen ugyan, de mégis elfogadta a helyet. A pap szemközt ült vele, a herceg és a hercegné pedig jobbról és balról, mellette foglalt helyet.

Amikor felszolgálták a húst, a hercegné megkérdezte Don Quijotet, van-e valami híre Dulcinea úrhölgyről és küldött-e hozzá legutóbb is néhány legyőzött óriást vagy banditát?

- Fenséges asszonyom, - válaszolta Don Quijote - az én balszerencsémnek kezdete volt ugyan, de azt hiszem, vége sohasem lesz. Óriásokat győztem le, rablókat és gonosztevőket küldtem el hozzá, de vajjon kezem közé akad-e valaha is az a gonosz varázsló, aki elrútította és közönséges parasztasszonnyá változtatta szívem hölgyét?

- Én a magam részéről nyugodtan elmondhatom, - szólt közbe Sancho - hogy az én szememben gyönyörű volt. Legalább is, ami a kecses bájít illeti, hát az bizonyos, hogy a legügyesebb kötéláncos sem vetekedhetik vele. Szavamra mondom, fenséges hercegasszony, úgy ugrik fel a lóra, akár egy macska.

- És látta őt elvarázsolva, Sancho? - kérdezte a herceg.

- Hogy láttam-e? - felelte Sancho. - Hát ki az ördög jött rá az egész dolog nyitjára, ha nem én? Láttam én bizony, és higgyék el nekem, ha az nincs elvarázsolva, akkor nem is volt soha

senki. De végeredményben összegezve az eddigi eredményeket, gazdámnak nincs sok oka a panasza. Voltak ugyan kellemetlen kalandjai, de voltak kellemesek is, és nem kétséges, hogy a végén akad majd ország, amit Don Quijote fog kormányozni és sziget, amivel hű szolgája fáradozásait megjutalmazza.

- Igazad van Sancho, - mondta a herceg - és gazdád érdemeire való tekintettel ezennel adományozok neked egy szigetet, s nem is a legkisebbet a birtokomban lévő szigetek közül.

- Borulj térdre Sancho, - szólt rá csatlósára Don Quijote - és csókolj kezét öfenségének, köszönd meg néki ezt a nagy kegyet.

Sancho így is cselekedett. Ekkor azonban a pap, aki a beszélgetésből nagynehezen kihámozta, hogy kik is a kiváló vendégek, dühösen felpattant helyéről és felháborodott szavakkal támadt a ház urára:

- Herceg, az ég még számonkéri majd fenségedtől azt, amit ezekkel az emberekkel cselekszik. Mert amennyire látom, ez a Don Quijote vagy mi a neve, korántsem olyan bolond, amennyire fenséged óhajtana és íme fenséged alkalmat nyújt neki arra, hogy még jobban belemerüljön álmvilágába. De rendben van, fenséged úgy cselekszik, ahogy jónak látja, én azonban nem leszek tanúja ennek az örületnek!

E szavakkal kirohant a teremből. A herceg nem is nagyon igyekezett visszatartani papját, s bár kissé bosszankodott, ugyanakkor kacagott is a derék férfiú felháborodásán.

A 23. IZGALMAS FEJEZET,
*melynek tartalmából csak annyit árulunk el, hogy Sancho hosszasan szabódva
ugyan, de mégis vállalja Dulcineáért a háromezerháromszáz korbácsütést.*

A hercegi pár nagyon jól szórakozott barátaink társaságában és elhatározta, hogy egy-két tréfát még végigjátszik velük. Hajtóvadászatot rendeztek és levitték magukkal Don Quijotet és Sanchot is. Mindkettőnek finom posztóból készült zöld vadászruhát adtak, de Don Quijote nem akarta felölteni, mondván, hogy ő rövidesen ismét visszatér a fegyverviselés nehéz mesteriségéhez, akkor pedig nem cipelhet magával felesleges ruhákat, túltömött poggyászt. Sancho annál szívesebben elfogadta a ruhát, hisz úgylát az volt a szándéka, hogy az első kínálkozó alkalommal eladja majd.

Amikor a társaság a két hegyoldaltól határolt erdőbe ért, a vadászat hirtelen elkezdődött, mégpedig olyan nagy zajjal, hogy az ember a saját szavát sem hallhatta a kutyák ugatásától és a kúrtharsogástól. A hercegnő leszállt lováról és hegyes vadászdárdájával kezében leült egy olyan helyen, ahol tapasztalata szerint a vaddisznók járni szoktak. A herceg és Don Quijote is leszálltak a lóról és a hercegné mellé álltak; Sancho óvatosabb volt, ő a hátuk megett tartózkodott és le sem szállt a számról. Néhány vadász volt még velük. Alighogy elhelyezkedtek, egy roppant vadkan rohant feléjük, vicsorgó kutyák hajtották fel s vadászok üzték. Don Quijote rögtön kardjához kapott, hogy szembeszálljon vele. A herceg is előreugrott, de a hercegné mindkettőjüket megelőzte volna, ha férje vissza nem tartja. A jámbor Sancho meglátva a szörnyű állatot, levetette magát a számról és elkezdett rohanni egy hatalmas tölgy felé, hogy felkapaszkodjék. De szerencsétlenségére póruljárt, mert az egyik ág letört alatta és ő zuhanása közben beleakadt egy ágba, azon lógott ég és föld között s ordított rettenetesen, mert félt, hogy a vadkan arra veszi útját s eléri őt. A vadkant végre a vadászok terítették le. Don Quijote odaszaladt csatlósához és leszedte az ágról. Sancho pedig a hercegné elé járult, szomorúan mutatta neki ruhája foszlányait és így bölcselkedett:

- Ha mi csak nyúlra vagy apró madarakra vadászunk, bizonyos vagyok benne, hogy az én új vadászdolmányomnak sem történik semmi baja. Nem is tudom, mi gyönyörűség lehet abban, hogy olyan állattal kezdjen ki az ember, amelyik erősebb nála.

A hercegné éppen válaszolni akart Sanchonak, amikor hirtelen szörnyű üvöltés hallatszott. Trombiták, kürtök harsogtak, dob pergett, sípok süvöltöttek és az erdőben hirtelen olyan világos lett, mintha kigyulladt volna. A herceg és a hercegné meglepődve néztek össze, Don Quijote is bámult, Sancho pedig reszketett mint mifelénk a miskolci kocsonya.

A zaj hirtelen megszűnt és egy ördögnek öltözött gyorsfutár jelent meg előttük.

- Hahó, futár, - kiáltott rá a herceg - szólj, ki vagy? Miféle csapatok akarnak átvonulni az erdőn?

- Az ördög vagyok, - hangzott a válasz, - és Don Quijote de la Manchát keresem; az erretartó tömeg hat csapatnyi varázsló, akik egy diadalszekéren hozzák magukkal Dulcinea del Tobosot.

- Ha te volnál az ördög, - kiáltott rá a herceg - akkor megismerted volna a lovagot, aki íme itt áll előtted!

- Istenemre s igaz hitemre mondom, - felelte a futár - észre sem vettem. Annyi mindenféle járt az eszemben, hogy elfeledtem a legfontosabbat!

- Ejha! - jegyezte meg Sancho - ez az ördög rendes ember és jó keresztény lehet, különben nem esküdne Istenre, meg az ő igaz hitére. Most már látom, hogy a pokolban is lehetnek derék, jó emberek!

Az ördög közben Don Quijotehoz fordulva így szólt:

- Búsképű lovag, engem a vitézlő Montesinos lovag küld hozzád azzal az üzenettel, hogy várj rá itt ezen a helyen, mert magával hozza Dulcinea del Tobosot és elárulja neked azt, hogy miképp lehet őt a varázs alól feloldani. Más mondanivalóm nincs, így hát nincs ok arra sem, hogy tovább ittmaradjak!

Elmondván mondókáját kürtjébe fújta, hátat fordított a vadászoknak és elrohant.

A társaság alig tudott magához térni a bámulatból, de főleg Don Quijote és Sancho csodálkozott - az utóbbi persze legjobban azon, hogy Dulcineát valóban elvarázsolták.

- Valóban bevárja őket, lovagom? - kérdezte a herceg.

- Természetesen, - felelte Don Quijote - akkor is itt maradok, ha a pokol minden hatalma tör ellenem.

- Ami engem illet, - jegyezte meg Sancho, - ha még egy ördög jön, én bizony kereket oldok.

Közben egészen besötétedett s a fák közt már csak itt-ott villant meg egy-egy fénysugár. Egyszerre iszonyú csikorgás hallatszott, utána szörnyű dörgés, mintha az erdő különböző részein egyszerre szólának az ágyuk, majd ismét megszólaltak a trombiták, a kürtök, a dobok és mindez olyan iszonyatos volt, hogy magának Don Quijotének is szüksége volt minden bátorságára, hogy meg ne rémüljön. Sanchonak viszont úgy inába szállt a bátorsága, hogy elájult s feje a hercegné ölébe hanyatlott. Az rögtön vízért kiáltott s felocsolták a hős fegyverhordozót.

Mikor újra felnyitotta a szemét, egy szekeret pillantott meg, négy ökör volt eléje fogva. Mind a négy ökrön fekete takaró volt és mindegyiknek a szarván egy-egy nagy fáklya lángolt. A szekéren egy öreg ember ült, fehér hosszú szakállal a derekáig ért. A szekeret két fekete ördög hajtotta, olyan ijesztő arccal, hogy Sancho ismét közel volt az ájuláshoz és becsukta szemét, hogy ne is lássa őket. Amikor a szekér a herceg elé ért, az aggastyán felállt és így szólt:

- Én a bölcs Lirgandeo vagyok! - S azzal a szekér ismét továbbment.

Nyomában egy másik szekér jött, ezen egy másik öreg ember. Ez is megállította a szekeret és épp olyan méltóságteljes hangon, mint az előbbi, így szólt:

- Én a bölcs Alquife vagyok, a mindentudó Urganda barátja. - S ezzel ment is tovább.

A harmadik szekéren hatalmas, kellemetlen arcú fickó ült, nyers hangon szólt oda a rémült társaságnak:

- Én Arkalaus varázsló vagyok, Amadis de Gaula és a hozzá hasonló lovagok halálos ellensége! - És követte a többi.

Néhány lépéssel odább a három szekér megállt, a zaj megszűnt és kellemes zene hangjai hallatszottak, amit Sancho igen jó jelnek vélt.

A kellemes zene mindjobban közeledett és hirtelen egy diadalszekeret pillantottak meg. Hat, fehér takaróval borított öszvér húzta. Mindegyik szekéren fehér ruhába öltözött férfiak ültek. Gyertyát tartottak a kezükben. A diadalszekér trónusán egy nimfa heverészett, arcát fehér fátyol fedte, de az áttetsző fátylon is átlátszott gyönyörű arcoskája. Közvetlenül mellette hosszú fekete ruhába öltözött, mozdulatlan alak ült, fejét fekete gyászfátyol burkolta! Mihelyt a szekér a hercegi pár és Don Quijote elé ért, a zene elhallgatott. A fekete alak felállt, szétárta hosszú ruháját, félrelebbentette fátylát és íme egy csontváz jelent meg a borzadó emberek előtt. Az egész társaság megdöbbenve nézte, Sanchonak hangosan kocogtak a fogai, hidegrázást kapott. A halál képmása pedig kissé vontatott hangon megszólalt:

*Merlin vagyok, a mondák ősi hőse,
azt mondják rólam: ördög volt atyám.
Hazudnak! mert varázslók régi törzse
nevelt fel engem földünk hajnalán.
S most én vagyok királyuk, jó varázslat
tudósa én, ki érted harcolok;
lovag, neked sok századév sem árthat,
megvédlek én, varázsvesszőm forog!*

*S habár testvéreim kedélye zordon,
én mégis jó, szelídszivű vagyok.
Mindenkinek a színgázat mondom
s szememben mindig részvétkönny ragyog.
Ott lenn, hol bűvölő jegyeket rónak,
az alvilágban, szó zengett felém,
a szép Dulcinea del Tobosonak
búsongó jajszavát hallottam én!*

*Tudom, milyen rossz élni elbűvölten,
s hogy fényes hölgy volt, most meg pórleány!
Eljöttem hát, de nem kell félni tőlem,
csontváz vagyok, de nézzetek rám:
a nagy varázs, a bűvös nagy tudás
ezernyi könyvét mind-mind átlapoztam,
e váz rajtam csak látszat, villanás,
ne féljete, sebekre gyógyírt hoztam!*

*Tehozzád szólok, ó hős Don Quijote,
La Mancha fénye, bátor, jó vitéz!
Hölgyednél szebb e földön vajjon volt-e?
Nos, ugy-e nem? S karod mentésre kész!
Pedig hiába, meg nem menteted,
Sanchora vár ez fegyverhordozódra,
Csak ő segíthet mindenek felett,
elmondom rögtön azt is, hogy mi módra!*

*Sancho harmincháromszor verjen százat
meztelen és hatalmas alfelére,
saját kezével, nem keresve társat,
de úgy, hogy jól sajogjon, nem kímélve,
és akkor megtörvén a rút varázslat,
szép Dulcinea akkor újra éled!
Csak néhány százat üt! volt s nincs varázslat!
Mi másért jöttem volna, mint e végett!*

- Úgy! - kiáltott fel Sancho - mindössze csak háromezret és háromszázat csapjak magamra? Hát nem csapok én bizony még hármat sem. Ha pedig az úr nem tud más orvosságot Dulcinea úrhölgy feloldozására, akkor a szép hölgy akár már most is mehet felőlem a másvilágra.

- Ha az én kezem közé kerülsz, szemtelen bitang, - kiáltott rá Don Quijote - odakötözlek egy fához anyaszült meztelenül és nem háromezret ütök rád, hanem ötvenezret, de úgy, hogy attól koldulsz egész életedben.

- Ne olyan hevesen, - intette Merlin - ezt nem így kell elintézned, hiszen a lényeg az, hogy a csatlós önként vállalja a rámerendő ütések, nem lehet erőszakkal megverni. Az időpont megállapítása is tőle függ, a határidő még nincs megszabva eddig. Sőt azt is megteheti, hogy mással vereti meg magát - s akkor az ütlegek száma felére csökken.

- Se mással, se magammal! - tiltakozott Sancho. - Hát talán én hoztam a világra Dulcinea kisasszonyt, hogy én vezekeljek helyette? Ott az uram, az ő kötelessége ez, hiszen minden lépten-nyomon »életem«-nek mondja, gyámolítójának nevezi. Neki valóban mindent el kell követnie, hogy feloldja szíve hölgyét a varázslat alól. De nekem, nekem vajjon mi közöm van ehhez?

Alighogy Sancho befejezte mondanivalóját, a trónuson ülő nimfa felállt, föllebbentette az arcát fedő fátylat és haragos arccal ráförmedt Sanchóra:

- Ó, te szerencsétlen fegyverhordozó, te tökféjú, akinek szíve tölgyfából van, tudd meg, ha azt kívánnák tőled, hogy egy magas torony tetejéről vedd le a mélységbe magad, ha azt kívánnák, hogy egy tucat békát, két tucat gyíkot és három tucat kígyót nyelj le, hogy fojtsd meg feleségedet és a gyermekeidet, akkor nem is csodálkoznék szabódásodon. De ekkora lármát csapni háromezerháromszáz korbácsütés miatt, ez csodálkozásra, megdöbbenésre és megvetésre készítet mindenkit, aki csak hallja, de még azokat is, akik erről az esetről csak a messzi jövőben olvasnak majd! Tekints, te nyomorult, tekints gyáván pislogó szemekkel ragyogó szemem csillagába, nézd, hogy milyen mély patakokat vájtak szép orcámba a sűrűn patakzó könnyek és halj meg szégyenletedben annak láttára, hogy egy ilyen ifjú hercegnő csúf parasztleány alakjában hervadoz, mert ilyen vagyok, ha nem is látszom ilyennek most a kedves Merlin jóvoltából, aki azért kölcsönözte nekem most rövid időre ezt a kellemes külsőt, hogy megindítson téged. Lágylj meg hát, kegyetlen szörnyeteg és ne féltsd annyira azt a durva kérget, mely kőszívedet zárja magába s ha nem lágylsz meg az én kedvemért, lágylj meg legalább e szegény lovag miatt, aki izgatottan várja válaszod!

- Igazán, kedves, jó Sancho, - kérlelte most a herceg is - túlságosan kéreti magát. De egy szó mint száz, bele kell egyeznie a dologba, vagy különben le kell mondania a sziget kormányzóságáról. Csak nem küldhetek alattvalóimnak olyan kormányzót, akinek szíve kőből van és nem lágyl meg semmiféle könyörgésre!

- Uram, - szólt Sancho - nem kaphatnék két nap gondolkodási időt?

- Semmiképpen, - szólt közbe Merlin - azonnal kell döntened és akkor Dulcineát vagy visszavisszük parasztlány alakjában Montesinos barlangjába, vagy mostani alakjában emelkedik fel az eliziumi mezőkre és ott várja meg, míg az ütések száma betelik.

- Nos, szeretett Sancho, - bízta a hercegnő - fel a fejjel! Legyen hálás gazdája, a vitéz Don Quijote iránt, akinek kenyerét ette és akinek mi mindnyájan köszönettel tartozunk nemes gondolkodásáért és vitéz tetteiért. Mondjon igent, barátom, a félelem rossz tanácsadó, aki mer az nyer, nagy a feje búsuljon a ló, amint maga is mondani szokta!

Sancho ezekre a szavakra úgy felelt, hogy a következő sületlen kérdést intézte Merlinhez:

- Mondja csak, igen tisztelt varázsló úr, miképpen lehetséges az, hogy az elébb az az ördög Montesinos lovag úrtól azt az üzenetet hozta a gazdának, hogy várjon rá itt, majd ő megmondja, hogyan kell feloldani Dulcineát a varázslat alól, márpedig eddig itt semmiféle Montesinos lovag nem jelentkezett.

- Sancho barátom, - válaszolt Merlin - tudod jól, hogy az ördög gazfickó és nem kell minden szavát készpénznek venni. Én küldtem őt uradhoz az üzenettel, nem pedig az a szerencsétlen Montesinos lovag, aki - mint azt olvasmányainkból is tudjuk - maga is varázslat terhét nyögi. Mindenesetre azt tanácsolom neked, hogy most már ne sokat okoskodj, hanem szánd rá

magad erre a kis vezeklésre, jót tesz az majd testednek, lelkednek egyaránt. Lelkednek, mert jócselekedetet végzel, testednek pedig azért, mert tudom, hogy nagyon vérmes természetű vagy s egy kis vérveszteség csak hasznodra válik.

- Lám, lám, - ingatta a fejét Sancho - úgy látszik nincs elég orvos a világon, még a varázslók is belekontárkodnak a mesterségükbe. Nos, nem bánom, ráverem magamra azt a háromezer-háromszáz ütést, de csak azzal a kikötéssel, hogy minden ütést akkor mérek magamra, amikor éppen kedvem tartja. Azt megígérem viszont, hogy sietek a dologgal, hadd gyönyörködhessék a világ minél előbb Dulcinea kisasszony szépségében, aki valóban nagyon takaros teremtés. Azonkívül nem leszek köteles véresre korbácsolni magam és ha egyet-kettőt tán a levegőbe csapok is, az azért beleszámít a kialakult mennyiségbe, ha pedig a számolásban hibáznék, Merlin úrnak legyen gondja rá, hogy az ütéseket számon tartsa, nehogy véletlenül több vagy kevesebb legyen!

- Erre nincs is szükség, - válaszolta a varázsló - mert mihelyt betelik a kerek szám, Dulcinea kisasszony feloldozódik a varázslat alól és azonnal felkeresi Sanchót, hogy megköszönje neki jószágát.

- Hát akkor áll az alku, - szólt Sancho - itt a kezem, nem disznóláb, kiállok a penitenciát!

Alighogy Sancho szavai elhangzottak, ismét felcsendült a zene és három ágyúlövés hallatszott. Don Quijote pedig keblére vonta hűséges fegyverhordozóját és alaposan megölelgette. A herceg, a hercegné és a körülöttük állók teljes meglepedésüket fejezték ki, a szekér pedig elindult s távoztában a szép Dulcinea fejbólintással köszöntötte a hercegi párt, szabadítója előtt pedig mélyen meghajolt.

Közben a hajnal első sugarai már megaranyozták a hegyek ormát és a hercegi pár elégedetten tért vissza a kastélyba, azzal az elhatározással, hogy a szórakoztató játékot folytatják majd.

A 24. FEJEZET,
*melyben Sancho Panza elfoglalja kormányzói székét
és bölcs bíraskodásával megnyeri alattvalói bizalmát.*

Egy-két nappal a vadászat után a herceg figyelmeztette Sanchót, hogy jó lesz, ha felkészül a kormányzás átételére, mert a sziget lakói úgy várják már, mint a föld a májusi esőt. Amikor Don Quijote meghallotta, hogy Sanchónak rövidesen át kell vennie a kormányzóságot, a herceg engedelmével bezárkózott vele szobájába, hogy jó tanácsokkal lássa el.

- Legelőször is, édes fiam, istenfélőnek kell lenned, - magyarázta Don Quijote fegyverhordozójának - mert az istenfélelem a bölcsesség kezdete.

- Másodszor, sohasem feledd el azt, hogy ki vagy és igyekezz megismerni önmagadat, aminél nehezebb dolog nincs is. Ha ismered magad, akkor nem eshetik meg veled, hogy felfuvalkods, mint az a bizonyos béka, aki nagyobb akart lenni az ökörnél.

- Jegyezd meg magadnak azt is, Sancho, hogyha arra fordítod minden igyekezetet, hogy erényes életet élj, akkor nem lesz miért irigyelned a fejedelmeket, mert előkelő családba beleszülethetünk, de az erényt úgy kell megszerezni magunknak s az erénynek önmagában is értéke van, míg az előkelő származás erény nélkül semmit sem ér.

Ilyen és ehhez hasonló tanácsokat adott Don Quijote Sanchónak és aki ezeket hallja, az Don Quijotet bizonyára nemcsak épeszű, hanem rendkívül bölcs és jóindulatú embernek is tartja. De mi már eddig is láthattuk, hogy ő csak a kóbor lovagság dolgaiban volt bolond.

Sancho nagyon fülelt gazdája szavaira és minden erejével igyekezett emlékezetébe vésni a jó tanácsokat. Még aznap útra kellett kelnie; a hercegi pár nagy kíséretet adott mellé, elkísérte őt többek közt az a ravasz udvarmester is, aki a vadászat alkalmával Merlinnek öltözött és akinek a hercegi pár pontos utasításokat adott, hogy miképpen bánják Sanchóval.

A szigetet, amelynek kormányzásával Sanchót megbízták, Baratariónak hívták, talán azért, mert barátságból kapta jövedelmét. Mikor Sancho a sziget főhelyének kapujához érkezett, a falu előljárói tisztelegni járultak eléje. A lakosság újjongott örömeiben, a harangok zúgtak. Sanchót elvitték a nagytemplomba, ott ünnepélyes istentiszteletet tartottak, majd a szokásos szertartások között átadták neki a kapu kulcsait és Baratario örökös kormányzójának nyilvánították. Az új kormányzó ruházata, tömzsisége meglepte azokat, akik nem voltak beavatva a tréfába, de a beavatottak sem győzték bámulni Sanchót. Amikor a templomból kijöttek, odavitték a bírói székhez, beleültették és a herceg udvarmestere így szólt hozzá:

- Ősi szokás ezen a szigeten, kormányzó uram, hogy annak, aki a sziget ura lesz, meg kell felelnie néhány hozzá intézett kérdésre, hogy ezzel is bebizonyítsa rátermettségét. A feleletekből aztán a nép megtudja, örülnie vagy sírnia kell-e az új kormányzó érkezésén.

Amíg az udvarmester beszélt, Sancho figyelmesen vizsgálta a falat. Nagy ákom-bákom betűkkel irkálták tele s mert olvasni nem tudott, az udvarmestert kérdezte meg, hogy mit ábrázol az a rajz.

- Uram, - válaszolta ez - feljegyezték a falra, melyik napon méltóztatott átvenni a sziget uralmát. A szöveg szó szerinti így hangzik: »Ma, ennek és ennek az évnek ebben és ebben a hónapjában, ezen és ezen a napon Don Sancho Panza birtokába vette a szigetet. Adja Isten, hogy sokáig és jó egészségben uralkodhassék.«

- És kit hívnak itt Don Sancho Panzának? - kérdezte a fegyverhordozó.

- Méltóságodat, - felelte az udvarmester - soha más Panza itt nem uralkodott.

- Nos, jegyezzék meg az urak, - jelentette ki Sancho - hogy én nem veszem fel a »don« címet, soha senki a családomban nem volt »don«, egyszerűen Sancho Panza vagyok, semmi több. Biztos vagyok abban, hogy ezen a szigeten annyi a *don*, mint a hangya, de ha csak néhány napig tart is a kormányzóságom, eltörlöm az ilyen címeket és nem lesznek *donok* többé, csupán dongák, azok is csak a kádárok műhelyében. Most pedig gyerünk azokkal a kérésekkel, majd megfelelek én, ahogy tudok.

E pillanatban két ember lépett Sancho elé, az egyiknek öltözetéről látszott, hogy parasztember, a másik szabó volt, az ollót most is ott lóbálta az ujján. A szabó mélyen meghajolva beszélni kezdett:

- Kormányzó urunk, én meg ez a parasztember azért járulunk méltóságod elé, mert ez az atyafi bejött hozzám tegnap a műhelybe és egy darab posztót adva a kezembe, így szólt: »Uram, futja ebből a posztóból egy sapkára?« Megnéztem a posztót és azt mondtam: futja. De úgy látszik arra gondolt, hogy el akarom lopni a posztó egy részét, mert sajna a szabóknak ilyen rossz híruk van általában, - és megkért, nézzem meg jól, nem futná-e a posztóból két sapka is. Átláttam a szitán és azt mondtam: futná. Ő aztán azt kérdezte, hogy ennél többet is tudok-é kiszabni belőle. Én minden kérdésre igenlő választ adtam és végül abban állapodtunk meg, hogy öt sapkát készítek neki. Most, hogy a munkát elvégeztem, nem akarja megfizetni a munkabért, sőt még azt követeli, hogy én fizessem meg neki a posztót.

- Igaz ez, atyámfia? - kérdezte Sancho.

- Igaz uram, - felelte a paraszt - de parancsolja csak meg a szabónak méltóságod, hogy mutassa meg azokat a sapkákat.

- Szívesen megmutatom, - szólt a szabó. A köpenye alá nyult, kihúzott alóla öt aprócska sapkát és az öt ujjá hegyére húzta. - Ime a sapkák és igaz lelkemre mondom, az egész anyagot felhasználtam rájuk. Ezt különben megállapíthatják a szakértők is!

Mindenki nevetni kezdett a sapkák láttán. Sancho elgondolkozott néhány percre, majd így szólt:

- Úgy látom, ebben a perben nincsen szükség hosszabb vizsgálatra, az ítéletet azonnal meghozom. Elrendelem tehát, hogy a szabó veszítse el a munkabért, a paraszt pedig a posztót. A sapkákat oda kell adni játszani a kisgyermekneknek.

Mindenki nevetett az ítéleten és azon nyomban szétosztották a sapkákat az ott ácsorgó gyerekek közt.

Ezután két aggastyán jelent meg, egyikük nagy botra támaszkodott. A másik kezdte a panaszkodást:

- Kormányzó urunk, nemrégiben tíz aranytallért adtam kölcsön ennek az embernek azzal a feltétellel, hogy visszafizeti, mihelyt kérem. Egy ideig nem is kértem, de amikor láttam, hogy kisebb gondja is nagyobb annál, mint hogy nekem megfizesse a tartozását, sürgetni kezdtem. De ő nemcsak hogy nem fizet, hanem még azt is letagadja, hogy egyáltalán tartozik nekem, azt mondja, hogy én sohasem adtam kölcsön tíz tallért neki, ha pedig adtam, akkor ő azt visszaadta már. Nekem nincs tanúm arra, hogy kölcsönadtam, de neki sincs tanúja arra, hogy visszafizette. Kérem uram, eskesse meg őt arra, hogy az igazat mondja és én hiszek majd esküjében.

- Mit válaszol erre, jóember? - kérdezte Sancho.

- Uram, - válaszolt a másik öreg - bevallom, hogy kölcsönadtam nekem tíz aranytallért és miután azt kívánja, hogy esküdjem meg, megesküszöm, hogy teljes egészében visszafizettem azt az összeget.

Sancho megparancsolta neki, hogy emelje fel a kezét, mire az öreg a másiknak a kezébe nyomta a botját, mintha eskütétel közben akadályozta volna, majd a keresztre tette kezét és megesküdt arra, hogy a tiszta igazat vallotta. A kormányzó kérdést intézett a hitelezőhöz, van-e valami megjegyzése erre s ez kijelentette, hogy ha megesküszik rá, úgy nyilván igazat mondott, mert mindig jó kereszténynek ismerte adósát, noha ő nem emlékszik arra, hogy visszakapta volna a pénzét, de hát így nem fogja többé követelni. Az adós ekkor fogta botját és sietve távozott.

Sancho egy darabig gondolkodott, miközben jobbkeze mutatóujjával megtámasztotta az orra hegyét, majd megparancsolta a szolgáknak, hogy hívják csak vissza a botos öregembert. Mikor az visszajött, Sancho így szólt hozzá:

- Adja csak ide azt a botot öregem!

Az öreg odaadta, Sancho pedig átnyujtotta a botot a másik öregnek, mondván:

- Menjen kegyelmed Isten hírével, megkapta a pénzét.

- Én, uram? - kérdezte az öreg. - Hát megér ez az ócska bot tíz aranyat?

- Ér bizony, - mosolygott Sancho - akármi legyen, ha nem ér. Most derül ki, van-e elég eszem a kormányzáshoz... Törjék csak ketté azt a botot!

A botot kettétörték és kiesett belőle a tíz tallér. A jelenlévők most már mind úgy néztek Sanchóra, mint egy Bölcs Salamonra és megkérdezték, honnan vette észre, hogy a tíz tallér a botban rejtezik.

- Megfigyeltem, - magyarázta az ujdonsült kormányzó, hogy az adós az eskütétel alatt áttette a botot a hitelező kezébe, pedig erre az égvilágon semmi szükség nem volt, s az eskütétel után aztán rögtön visszavette tőle.

A 25. FEJEZET,
amelyben Sancho összezördül udvari orvosával s végül mégis megtömi bendőjét,
igazságot oszt és bölcsesket beszél.

Ezután Sanchót elvitték a kormányzói palotába, ahol egy hatalmas teremben terített asztal várta. Abban a percben, hogy belépett, trombiták harsantak, majd négy apród jött eléje a kézmosó vízzel. Aztán elhallgatott a zene és Sancho asztalhoz ült, egyedül, mert csak egy teríték volt. Egy férfi állt melléje, akiről kiderült, hogy az udvari orvos. Az udvari pap elmondta az asztali áldást, az egyik apród asztalkendőt kötött Sancho nyakába, egy másik pedig egy tányér gyümölcsöt tett elébe. Alig evett egy falatot belőle, az orvos a kezében tartott pálcával megérintette a tányért, mire azt villámgyorsan elkapták a kormányzó elől. Az asztalnok azonban rögtön más ennivalót tett az asztalra. Sancho hozzá akart nyulni, de még meg sem ízlelhette, az orvos ismét megérintette a tányért a pálcájával s az étel eltűnt. Sanchót nagyon meglepte ez s megkérdezte a jelenlévőket, vajjon a szigeten csak szemükkel esznek-e az emberek.

- Uram, - válaszolt az orvos - itt sincsenek más szokások, mint a többi szigeteken. De kormányzó urunknak csak olyképp szabad étkeznie, mint más szigetek kormányzóinak. Én orvos vagyok és az a feladatomban, hogy méltóságod egészségének jobban gondját viseljem, mint a magaménak. Éjjel-nappal figyelem egészségi állapotát, igyekszem kiismerni természetét, hogy meg tudjam gyógyítani, ha megbetegednék. Öröködöm étkezései felett, hogy ne egyék egészségére káros ételeket. Azért vittem el a gyümölcsöt, mert túlságosan nagy a nedvtartalma, a húst, mert túl forró volt és fűszeres, szomjúságot okozott volna és az, aki sokat iszik, felemészti magában az életet fenntartó alapnedveket.

- De ez a tál fogoly itt, ez csak sütve van, ez csak nem lesz ártalmamra? - kérdezte megszeppenve Sancho.

- Abból egy falatot sem eszik méltóságod - jelentette ki erélyesen az orvos. Mert a mi mesterünk, a nagy Hippokratész, az orvostudomány fényes csillaga megmondta Aforizmáiban: *Omnis saturatio mala, perdicum autem pessima*. Ami annyit jelent, hogy minden túlterhelés veszedelmes, de a legveszedelmesebb az, ami a fogolytól származik.

- Ha már így van, - szólt Sancho - akkor állapítsa meg a doktor úr, hogy mi az, amit megehetek, mi az, ami egészséges, mi az, ami káros és aztán hagyjon enni és ne piszkáljon folyton a botjával az ételembe, mert olyan éhes vagyok, mint egy farkas!

- Méltóságodnak igaza van, - felelte az orvos - de az a véleményem, hogy ehhez a nyúlhoz semmiesetre ne nyúljon hozzá, mert ez túlságosan megtömi. A legjobb lesz, ha a kormányzó úr megeszik vagy száz darab ostyát s rá néhány vékonyka szelet birsalmasajtot, mert az ki-tűnően elősegíti az emésztést.

Sancho figyelmesen végighallgatta az orvost, majd hátradőlt székében, szigorúan végigmérte és hidegen megkérdezte tőle, hogy mi a neve s hol végezte tanulmányait.

- Uram, - mutatkozott be mély meghajlással az orvos - nevem Pedro Recio de Aguero, és orvosi oklevelemet az osunai egyetemen szereztem.

Sancho erre haragtól lángoló arccal felkiáltott:

- Akkor hát, doktor Pedro Recio de Aguero, aki az osunai egyetemen nyerte orvosi oklevelét, azonnal hordja el magát, mert ha nem, esküszöm, fogok egy kötelet és önkezemmel fojtom meg nemcsak doktorságodat, hanem valamennyi szigetbeli orvost, legalább is azokat, akik tudatlanok, mert akik tudósok és értelmesek, azoknak megadom én a nekik kijáró tiszteletet!

Az orvos rémülten igyekezett kifelé az ajtón, de ebben a pillanatban felhallatszott az utcáról a postakürt hangja. Az egyik apród az ablakhoz sietett és jelentette:

- Gyorsfutár érkezett öfenségétől! Bizonyára valami fontos üzenetet hoz.

Ekkor már pihegve jött is a futár, s egy levelet nyújtott át a kormányzónak. Sancho átadta a levelet udvarmesterének és felszólította, olvassa fel a címzést:

»Don Sancho Panzának, Baratario kormányzójának, saját kezébe vagy a titkára kezébe«.

- Ki a titkárom? - érdeklődött a kormányzó.

- Én vagyok az, válaszolt egy fiatalember. - Tudok írni-olvasni és biscayai vagyok.

A titkár elolvasta a levelet és azt mondta a kormányzónak, hogy bizalmas természetű dologról van szó, amit négy szemközt kell megbeszélni. Sancho jelt adott, hogy mindenki vonuljon vissza, a titkár és az asztalnok kivételével, a titkár pedig azonnal hozzáfogott a levél olvasásához:

»Arról értesültem, kedves Don Sancho Panza, hogy néhány közös ellenségünk irtózatossá tételére készül a sziget ellen. Elhatározták, hogy az egyik éjjel meglepetésszerűen rajtaütnek méltóságodon. Legyen tehát résen és őrködjék éberem, hogy készületlenül ne érje a támadás. Szavahihető kémeiktől tudom, hogy a városba négy álhadsereg lopódzott be, akik méltóságod életére törnek, mert félnek éles esztől. Tartsa nyitva a szemét és jól vigyázzon, ne egyék semmiből, amivel megkínálják. Lesz gondom arra, hogy segítséget küldjek, mihelyt ez szükségesnek mutatkozik. Isten Önnel; bízom óvatosságában.

Augusztus 16-án, délelőtt 11 órakor.

Barátja, a herceg.«

Sancho, akit nagyon meglepett ez a hír, így szólt az udvarmesterhez:

- Az első és halasztást semmiképpen sem tűrő teendő az, hogy hűvösre tegyük az orvost, mert ha valaki életemre tör itt, akkor ő bizonyosan azt teszi, mégpedig a legocsmányabb módon akar elpusztítani: éhhalállal. Egyelőre ne hozzanak nekem egyebet, csak egy karéj kenyeret meg egy-két fürt szőlőt, ezt csak nem mérgezték meg! Végül is egészen étlen-szomjan még sem tudok intézkedni. Ön pedig, titkár úr, írja meg a választ a hercegnek s közölje vele, hogy mindent megteszünk, amit elrendelt.

Ebben a percben belépett egy apród és jelentette, hogy egy parasztember fontos ügyben óhajt beszélni a kormányzóval.

- Igazán furcsa, hogy ilyenkor zaklatnak - jegyezte meg Sancho. - Rettenetes dolog, hogy az alattvalók sohasem gondolnak arra, hogy a kormányzó is csak húsból és vérből való halandó, akinek éppen úgy mint más embernek, szüksége van arra, hogy egyék, igyék, pihenjen. Látom már, ha soká leszek kormányzó (amit nem nagyon hiszek), még láncra veretek egy-két ilyen alkalmatlankodót! De most csak szóljanak ki neki, hogy jöjjön vissza holnap reggel.

Az orvos, akit nem nagyon siettek lakat alá tenni, megígérte Sanchónak, hogy este nagy vacsorát adat neki és ez teljesen kibékítette a kormányzót. Vacsorára vagdalt marhasültet szolgáltak fel neki vöröshagymával, meg két puhára főtt borjúlábat. Sancho olyan étvágygal esett neki mindennek, mintha már három napja nem látott volna ételt. Evés közben e szavakkal fordult az orvoshoz:

- Látja, igen tisztelt doktor úr, hogy nem érdemes nekem holmi válogatott, különös ételeket adni, mert az csak kizökkentené gyomromat a rendes kerékvágásból. Kecskéhez, marhához meg füstölthúshoz szokott az, no meg fokhagymához és vöröshagymához! És jóelőre figyel-

meztetek mindenkit arra, hogy velem senki ne tréfáljon, mert annak megissza a levét. Elkor-mányzom én ezt a szigetet jól, csak az a fontos, hogy jól el legyek látva mindennel, én is meg a számaram is! Most pedig itt az ideje, hogy a szigetet megtisztítsuk a henye, dologtalan csőcseléktől, mert tudják meg uraim, hogy a semmittévők olyanok a társadalomban, mint a herék a kaptárban. Kedvezni akarok a földműveseknek, a nemesség előjogait fenntartom, megjutalmazom az erényeseket és megbüntettem a vétkeket. Mi a véleményetek minderről, barátaim? Igazam van-e vagy ostobaságokat mondok?

- Annyira igaza van méltóságodnak, - szólt az udvarmester - hogy alig tudok hova lenni bámulatomban, hogy ilyen iskolázatlan ember, mint a kormányzó úr, aki tudomásom szerint nem tanult semmit, ennyi okos dolgot tud együltében mondani. Bizonyos, hogy azok, akik ideküldték, nem voltak elkészülve erre, bármilyen jó véleménnyel voltak is észbeli képességeiről.

Vacsora után Sancho az udvarmester, a titkár, az asztalnok és a tettei feljegyzésével megbízott krónikás társaságában körútra indult. Középpütt ment, kezében a kormánypálcával. Alig haladtak át egy-két utcán, amikor viadal, kardcsörgés zaja ütötte meg fülüket. Odasiettek és két egymással vívó, viaskodó embert láttak. Amikor a kormányzót megpillantották, abbahagyták a viaskodást és az egyik így kiáltott:

- Nem szörnyű dolog-é, hogy az embert ebben a városban nyílt utcán megtámadják és kirabolják?

- Csak lassan a testtel, jóember - szólt Sancho. - Mondja el nekem szépen sorjában, mi is az oka vitájuknak.

- Kormányzó uram, elmondom én két szóban - jelentkezett a másik ember. - Ez a jómadár itt a szemközti játéklangban éppen most nyert több mint ezer reált. Én is kibiceltem neki és nem egy ízben, sőt kétes esetben is pártját fogtam és igazat adtam neki jobb meggyőződésem ellenére. Ő aztán a nyereséggel szépen elpárolgott, s nem juttatott semmit nekem a maga jószántából. Kaptam hát magam, utánajöttem és barátságosan kértem, adjon legalább nyolc reált, hiszen jól tudja ő is, hogy tisztességes ember vagyok, bár semmiféle hivatalom vagy foglalkozásom nincs, szüleim örökséget nem hagytak rám és semmire sem tanítottak. De ez a csirkefogó négy reállal akarta kiszúrni a szememet. Sértés és gyalázat! De istenemre, ha méltóságod meg nem érkezik, ide adja nekem a mai nyereséget, különben megtanítottam volna kesztyűben dudálni!

- Mit szól mindehhez? - kérdezte Sancho a másik felet.

A másik kijelentette, hogy az, amit ellenfele elmondott igaz, de azért nem akart neki négy reálnál többet adni, mert nagyon gyakran ad neki ilyen összegeket. „Aki borralalót kér, az elégedjék meg azzal, amit kap és ne számolja a nyereséget, ha csak nem tudja biztosan, hogy hamisjátékoskal van dolga. Hogy pedig én nem az vagyok, az abból is kitűnik, hogy nem akartam neki semmit sem adni. Márpedig a hamisjátékosok mindig juttatnak valamit a nyereségből a kibicnek is!”

- Ez valóban így van, - szólt az udvarmester - de mit csináljunk most ezzel a két emberrel, kormányzó úr?

- Azt, - válaszolta Sancho - hogy a játékos, akár hamisan játszott, akár nem, azonnal száz reált ad ellenfelének, harmincat pedig odaad a szegény raboknak; te pedig, akinek semmiféle foglalkozásod nincs, elteszed a száz reált és holnap reggeli nyolc óráig elhagyod a szigetet, ahová tíz évig nem térhetsz vissza, ha nem akarod az életedet kockára tenni, mert esküszöm, ha utamba akadsz, felkötlek egy akasztófára, vagy ha nem sajátkezűleg, a hóhérral köttetlek fel! Most pedig senki ellenvetést ne tegyen, mert annak a fejére ütök.

Az ítéletet azonnal végrehajtották és a kormányzó kijelentette, hogy gondoskodni fog a játékbarlangok eltüntetéséről, mert ezek az intézmények nagyon is sok bajt okoznak.

Nem ez volt az egyetlen áldásos intézkedés, amelyik Sancho rövid kormányzásának emlékét örökíti meg a szigeten. Elrendelte, hogy senki élelmiszereket nagy mennyiségben össze ne vásároljon, bort ellenben szabad behozni, de pontosan feltüntetendő, hogy honnan származik és árát eszerint kell megszabni. Aki pedig a borhoz vizet kever vagy más néven nevezi, mint amilyen, csalásért az életével lakol. Lejjebb szállította a ruházati cikkeknek, különösen a cipőnek az árát, mert azt túlzottan magasnak vélte. Megállapította az inasok legmagasabb bérét is. Súlyos büntetést szabott ki azokra, akik durva dalokat énekeltek. Kinevezett egy koldusbíró, nem azért, hogy üldözze a szegényeket, hanem hogy megállapítsa, valóban szegények-é, mert a koldusok közt sok volt az iszákos és a tolvaj. Egyszóval, hasznos és igazságos rendeleteket adott ki, s ezek a mai napig is érvényben vannak a szigeten. A törvénykönyvben ezen a címen ismeretesek: »Sancho Panza, a nagy kormányzó által kiadott rendeletek«.

A 26. FEJEZET,
*amelyben Sancho teknősbéka módjára viselkedik,
majd önként leköszön kormányzóságáról.*

Semmi sem állandó ezen a világon, - mondja Cid Hamet, a nagy mohamedán filozófus; a napot követi az éj, a tavaszra nyár, nyárra ősz következik, az életben semmi sem állandó, csak maga a változás.

Nem tartott örökké Sancho szépen kezdődő kormányzósága sem, elpattant mint a buborék, tűnő árnyékká lett és füstté foszlott, elillant a légben. Kormányzóságának hetedik éjszakája volt és fáradtan épp az álom karjaiba dőlt, mikor hirtelen éktelen láрма riasztotta fel. Felült ágyában és figyelt, de nem tudta kitalálni, mi lehet a szörnyű zaj. Kiugrott párnái közül és ingben rohant ki szobája ajtaján. A folyosón egy izgatott húsz főnyi csoporttal találkozott, égő fáklyákkal és kivont karddal rohantak s úgy kiáltottak feléje:

- Fegyverre, kormányzó úr, fegyverre! az ellenség betört a szigetre és elvesztünk, ha méltóságod bölcsesége és vitézsége nem segít rajtunk!

- Mi az ördögöt fegyverkezzem én? - kérdezte Sancho - nem értek én a fegyverforgatáshoz! Az ilyesmit gazdámra, a hírneves Don Quijotéra kellene bízni, az aztán egy-két szempillantás alatt elintézné őket, de én az ilyesmihez még csak nem is konyítok.

- Hogyan kormányzó úr! - kiáltott rá az egyik ember, - csak nem hagy cserben minket? Álljon csapatunk élére, legyen a vezérünk, hiszen ez a hely illeti meg a mi kormányzónkat!

- Akkor hát, Isten neki, adjanak fegyvert a kezembe - dünnyögte Sancho. Erre nyomban fogtak két hatalmas pajzsot, ruhát sem adtak neki, a pajzsokat rákötötték az ingére, az egyiket előlről, a másikat hátulról, úgy, hogy a szerencsétlen alig tudott megmozdulni. Kezébe dárdát nyomtak, erre támaszkodott, hogy el ne essék. Akkor megkérték, álljon az élükre s törjenek rá az ellenségre.

- Hogy az ördögbe törjek hát rájuk, - kérdezte Sancho - mikor a térdemet sem tudom behajlítani, úgy beleszorítottak e két átkozott pajzs közé. Ha ugyan ölbe nem visztek és oda nem állítottok valami ajtó elé, én tovább nem jutok innen. De azt majd megvédem én a dárdámmal meg a testemmel.

- Inkább a félelem akadályozza meg a járásban, nem a pajzsok, - szólt az egyik katona - de most már nem késlekedhetünk, sürget a veszedelem.

Szegény Sancho elindult, de már az első lépés után elbotlott, elesett. Úgy feküdt ott, mint valami teknősbéka, de az ármányos népség még ekkor sem szánta meg, sőt ellenkezőleg, fáklyájukat eloltva éktelen lármát csaptak, szakadatlanul ordították, hogy: fegyverbe! és át-gázoltak rajta. Az egyik csibész még ráadásul a Sancho hátára kötött pajzsra állva vezényelte a csapatot:

- Ide, bajtársak, itt szorongat a legjobban az ellenség. Álljátok el a kaput, el azokkal a létrákkal, ide a szurkot, ide a forró olajat!

Az összelapított Sancho pedig, aki majd meghalt félelmében, jámboran így szólt magában:

- Ó bárcsak az Isten végtelen irgalma elsüllyesztené ezt a szigetet vagy foglalná már el az ellenség, akkor legalább én is vagy halott lennék, vagy megmenekülnék ebből a szorult helyzetből!

Az ég valóban megszánta és mikor már a legkevésbé sem remélte, felhangzott a kiáltás:

- Győzelem! győzelem! megfutamítottuk a gyáva ellenséget! Fel, kormányzó úr, keljen fel, és ossza el a zsákmányt, hiszen hatalmas kardja segítségével vettük el az ellenségtől!

Amikor Sanchót talpra állították, szomorúan legyintett:

- Azt az ellenséget, akit az én hős karom legyőzött, akár mindjárt ide szegezhetitek a homlokomra! Osszátok el a zsákmányt magatok közt, én nem tartok igényt semmire. Csak egy korty bort adjatok nekem, mert elepedek a szomjúságtól és valaki törölje le a verítéket homlokomról, mert csurom víz vagyok.

Letörölték, adtak neki egy kis bort, leoldották róla a pajzsokat és amikor ismét mozogni tudott, le akart ülni az ágyára, de elájult az ijedtségtől és a fáradtságtól. Azok, akik megtréfálták, már meg is bánták, érezték, hogy túllóttek a célon. De Sancho nemsokára magához tért, s ez megnyugtatta a kedélyeket.

Sancho megkérdezte hány óra, és mikor azt felelték, hogy hajnalodik, szó nélkül és sietve öltözködni kezdett. Amikor elkészült az öltözködéssel, lassú léptekkel, - mert úgy össze volt törve minden csontja, hogy nem tudott gyorsan járni - az istállóhoz ment, megölelte szamarát és könnyes szemmel így szólt hozzá:

- Gyere kedves pajtásom, hűséges társam, te megosztod velem minden bajomat. Amíg beértem a te társaságoddal s nem volt gondom semmi másra, csak rád meg a szerszámodra, nyugodtan és békességben éltem. De amióta téged elhagytalak és felhágtam a dicsvágy és a büszkeség lajtorjájára, ezer gondom és bajom van a világban.

Míg ezeket a szavakat mondta, felnyergelte a szamarat, felkapaszkodott hátára és szavait most az udvarmesterhez, a titkárhoz, Pedro Recióhoz és a többi körülállóhoz intézte:

- Isten önökkel, kedves uraim, íme a kulcsok, nyissák ki a kaput és adják vissza régi szabadságomat, hadd találjam meg régi életemet újra és hadd támadjak fel mostani halálomból. Nem születtem én kormányzónak, sem arra, hogy szigeteket védelmezzek meg ellenséges támadások ellen. Jobban értek én a szántás-vetéshez, a szőlőtővekhez, mint a törvényhozáshoz és a hadászathoz. Szent Péternek Rómában a helye: ezzel azt akarom mondani, hogy varga maradj a kaptafádnál. Jobban illik az én kezembe a kapanyél, mint a kormányzói pálca, jobban ízlik nekem a hagymaleves, mint az a koszt, amit az udvari orvos előír. Jobban alszom én a tölgyfa árnyékában nyáron és birkabőrsuba alatt télen, mint selyempaplanos ágyban. Isten önökkel, uraim, mondják meg fenséges uramnak, a hercegnek, hogy üres zsebbel jöttem ide kormányzónak, üres zsebbel is megyek el innen, tehát nem úgy, ahogy más szigetek kormányzói szoktak. Most pedig megyek, jól megdörzsöltem magam, mert úgy érzem, hogy minden oldalbordám összetört, hála annak az ellenségnek, amelyik az éjszaka átgázolt rajtam.

- Hát csak nem teszi meg ezt a kormányzó úr velünk, - mondta az orvos, - majd adok méltóságodnak olyan orvosságot, hogy csillapodnak fájdalmai, ami pedig az evést illeti, nem szólok többé bele, ehét kormányzó úr mindent, amit csak megkíván.

- Most már késő, doktor úr, - legyintett Sancho - köszönöm az orvosságot, de nem kérek sem abból, sem a kormányzóságból többé. Nem ismeri a Panzákat uram, keményfejűek azok mind és ha egyszer azt mondják, hogy nem, akkor nem, még ha összedől is a világ! Higgye el uram, nem hiába mondják, hogy addig nyujtózzék az ember, ameddig a takarója ér... no, de megyek, mert múlik az idő.

- Bármennyire fájlaljuk is a kormányzó úr távozását, - szólalt meg most az udvarmester - bele kell nyugodnunk elhatározásába és biztos vagyok abban, hogy őfensége a herceg nagyon örül majd, hogy viszontláthatja.

Mindenki belátta, hogy az udvarmesternek igaza van és nem is marasztalták tovább Sanchót, sőt felajánlották, hogy elkísérik és ellátják mindennel, amire szüksége van az úton. Ő azt felelte erre, hogy nem kér mást, csak egy-két marék abrakot a szamarának, magának pedig egy fél cipót meg egy kis sajtot, mert hiszen rövid az út. Mindnyájan megölelték, ő is megölelgette könnyes szemmel udvari személyzetét és útnak indult. A hátramaradottak nem is tudták, min csodálkozzanak jobban: józan eszén vagy gyors és szilárd elhatározásán.

A 27. FEJEZET,
*amelyben Don Quijote de la Manchát legyőzi a Fehér Hold lovagja.
Dulcinea hírnevén nem esik folt, de a Búsképű lovag egy esztendeig
nem nyúlhat fegyverhez.*

Baratario kitűnő kormányzója szomorúan lovagolt szamarán és éppen az emberi nagyság mulandó természetén tünődött, mikor hirtelen úgy érezte, hogy megmozdul lába alatt a föld. Bizony megmozdult az. Szamarastól egy sötét és mély verembe esett. Miután feltápászkodott, megállapította, hogy csak megütötte magát, de nem sebesült meg. Torkaszakadtából kiáltozott segítségért, de hiába. Órák múltak el és senki sem hallotta meg, senki sem jött a segítségére.

- Hát lehet a sors akarata az is, hogy ez a farkasverem legyen Don Quijote fegyverhordozójának, Baratario volt kormányzójának sírgödre? - kérdezte magában.

Amint ezeket a szavakat kimondta, egy hang lekiáltott hozzá:

- Ki az? Ki jajgat odalenn?

- Az ég legyen áldott, hát nagyságod az, Don Quijote? Ó, uram, szánjon meg, húzzon ki e veremből, segítsen hűséges csatlósán és annak hűséges szamarán!

- Ha valóban te vagy Sancho Panza lelke, - szólt a lovag - akkor imádkozni fogok érted, hogy megszabadulj a tisztítótűztől.

Hiába igyekezett Sancho meggyőzni urát arról, hogy nemcsak a lelke, a teste is lent van a gödörben, Don Quijote nem hitt neki. Csak amikor a derék szamar is ordított egyet, akkor kiáltott fel a lovag:

- Dicső tanú! úgy ismerem ezt az ordítást, mintha én szültem volna s most felismerem a te hangodat is Sancho, öreg barátom. Várj egy kicsit, mindjárt hozok egy kötelet és kihúzlak a gödörből!

Alighogy Sancho felkerült a föld mélyéből, Don Quijote megsarkantyúzta paripáját és útnak indult, de nem a kastély irányában.

- Mit csinál uram? - kiáltott utána Sancho. - Csak nem únt rá már a bőségre? Hát nem akarja, hogy kissé összeszedjem magam és kipihenjem a kormányzóság fáradalmait? Szánjon meg engem, ha már saját magát nem szánja!

De könyörgése süket fülekre talált, mert a nyugtalan lovag új kalandokra vágyott és Barcelona felé vette útját. Sancho fájó szívvel és fájó bordákkal követte urát.

Ó, vitéz Don Quijote de la Mancha! Ki hitte volna, hogy Barcelona falai alatt a végzet leselkedik rád? hogy miután győzelmet arattál varázslókon, óriásokon, megvédted a szerencsétleneket, kiszabadítottad a gályarabokat, most téged győznek le és a sors szeszélye kiüti kezedből a kardot? Nagy fájdalom ez történetíródnak is, aki végig követte fényes pályafutásodat s aki most arra kényszerül, hogy elmondja e szomorú történetet, mellyel bámulatos kalandjaid sora befejeződik itt.

Két vagy három napja lehetek Barcelonában, mikor egy reggel Don Quijote kilovagolt a tengerpartra, mégpedig szokása szerint teljes fegyverzetben. S íme egy lovag jött vele szemben, szintén fegyverben tetőtől-talpig; pajzsán címerként tündöklő hold ragyogott. Amikor olyan közel jutott Don Quijotehoz, hogy ez meghallhatta szavát, így kiáltott felé:

- Jeles lovag, vitéz Don Quijote de la Mancha! Én a Fehér Hold lovagja vagyok, akinek vitéz tettei bizonyára már eljutottak hozzád is! Azért jöttem ide, hogy megküzdjek veled, hogy

kardunkat összemérjük! Hogy beismerd: szívem hölgye, bárki legyen is az, hasonlíthatatlanul szebb mint Dulcinea del Toboso! Ha ezt önként bevallod, akkor megmenekülsz a biztos haláltól, de ha megvívsz velem, akkor meghalsz. S ha mégis túlélnéd a viadalt, csak egy dolgot kívánok tőled győzelmem esetére: egy álló esztendeig ne nyúlj fegyverhez és hagyj fel a kalandkereséssel, vonulj vissza faludba, hogy ott életedet a nyugalomnak és vagyonod gyarapításának szenteld. Ha viszont te győznél, akkor szabadon rendelkezél életeddel, fegyverzetemmel és paripámmal, azonkívül hősi tetteim dicsősége is a tiéd! Gondold meg tehát, mit választasz és mondd meg rögtön, mert ezt a napot tűztem ki ügyünk tisztázására.

Don Quijotet nagyon meglepte a Fehér Hold lovagjának vakmerősége és a furcsa kíváncsi, de nyugodtan és komolyan e szavakkal válaszolt neki:

- Fehér Hold lovagja! hőstetteidről a mai napig semmit sem hallottam, s meg mernék esküdni arra, hogy sohasem láttad a szépséges Dulcineát, mert ha láttad volna, akkor beismernéd, hogy az ő szépsége páratlan és felülmúlhatatlan. Ami a kihívást illeti, azt elfogadom, csak azt a feltételt nem fogadom el, hogy győzelmem esetén híred reám szálljon, mert ezt a hírt nem ismerem és mindenképpen megelégszem a saját hírnevemmel. Válaszd ki tehát a viadal helyét magadnak, majd a siker dönti el, melyikünk használja jobban a dárdát!

Közben a városban híre terjedt, hogy megérkezett a Fehér Hold lovagja és annak is, hogy párbajt vív Don Quijote de la Manchával. Miután ez utóbbi lovag vitézségéről már sokat hallottak Barcelonában, a királyi helytartó és több előkelő úr kiment a partra, hogy tanuja legyen a két lovag küzdelmének.

Amikor a királyi helytartó látta, hogy a lovagok már az összecsapásra készülődnek, megállította őket és kísérletet tett a békítésre. De amikor látta, hogy békítő szavai nem vezetnek eredményre, így szólt:

- Hát ha semmiképpen nem lehet segíteni a dolgon, s ha Don Quijote de la Mancha éppoly makacsul ragaszkodik állításához, mint a Fehér Hold lovagja, ám legyen, csapjanak össze.

A Fehér Hold lovagja igen udvarias szavakkal megköszönte a helytartónak az engedélyt és a békítést, Don Quijote pedig nemkülönben. A Búsképű lovag ekkor, mint minden viadala előtt, az ég és drága Dulcinea kegyeibe ajánlotta magát, majd kissé hátrább vonult a téren, látván, hogy ellenfele is ezt teszi. Majd anélkül, hogy kürtjelet vagy más jeladást bevártak volna, mindketten szinte ugyanabban a pillanatban fordították meg lovukat s indultak egymás felé. A Fehér Hold lovagjának paripája azonban sokkal gyorsabb volt, mint Rocinante, úgyhogy már átvágtatott a mezőny kétharmadán, mikor Don Quijotéhoz ért és az idegen lovag olyan vad erővel ütközött bele a la manchai lovagba, hogy dőfésre emelt dárdáját nem is használta, és csupán lendületével lovagunkat lovastól a földre terítette. Mindjárt leugrott és ott termett Don Quijote mellett. Dárdája hegyét Don Quijote sisakrostélyának szegezte s így szólt:

- Legyőztelek lovag és azonnal meghalsz, ha nem teljesíted a kikötött feltételeket.

Don Quijote egészen elkábult az ütéstől és annyi ereje sem volt, hogy sisakrostélyát felemelje. Bágyadt, síri hangon válaszolt:

- Dulcinea del Toboso a legszebb hölgy a világon, én pedig a földkerekség legszerencsétlenebb lovagja vagyok s nem volna rendjén, ha szerencsétlenségem megcáfolna egy általános elismert igazságot. Döfj át dárdáddal lovag, fossz meg az életemtől, ha már elvetted becsületedemet!

- Azt nem tettem s nem teszem, - szólt a Fehér Hold lovagja - mást mondok! Maradjon fenn csorbíthatatlanul a szép Dulcinea del Toboso dicsősége, én beérem azzal is, ha a nagy Don Quijote lovag visszavonul falujába egy esztendőre, ahogy azt kikötöttük.

Mindezt hallotta a királyi helytartó s hallották a többiek is, akik körülöttük állottak. És hallották Don Quijote halk válaszát is, aki kijelentette, hogy ha a Fehér Hold lovagja nem kér tőle olyat, ami Dulcineát sértene, ő hajlandó mindent pontosan és híven teljesíteni. A Fehér Hold lovagja megelégedett ezzel az ígérettel, felpattant lovára és elvágatott. A királyi helytartó utána küldte egyik emberét, hogy megtudja róla, kicsoda.

Közben felemelték Don Quijotét, az arca halálsápadt volt s csorgott róla a veríték. Rocinante moccani sem tudott. Sanchót annyira elszomorította a dolog, hogy véresre harapdálta az ajkát keserűségében és arra gondolt, hogy az egész valami gonosz varázsló műve lehet csak. Látta urát legyőzötten és egy évi tétlenségre kötelezve. Attól félt, hogy Rocinante már sohasem tud lábraállni s hogy ura sem lesz a régi többé. Végre a királyi helytartó egy gyaloghintót rendelt oda, abban vitték be a városba Don Quijotét. A helytartó maga is hazatért és égett a vágytól, hogy megtudja, ki a Fehér Hold lovagja. Hagyjuk őt most magára a győztesrel, aki nem más, mint Carrasco Sámson, a diák, a borbély barátja, akivel már találkoztunk egyszer, hiszen ő volt a Tükrök lovagja, s aki végre mégis elérte, hogy lovagunk visszatérjen falujába. Mi pedig kövessük útján a Búsképű lovagot.

A 28. FEJEZET,
melyben a Búsképű lovag elhatározza, hogy pásztornak csap fel.
Szó esik Sancho közmondásairól is.

Mihelyt magához tért kissé, Don Quijote búcsút mondott Barcelonának, elhagyta legyőzetése szomorú színhelyét.

- Itt volt Trója! Itt fosztott meg szerencsétlenségem és gyávaságom a dicsőségtől, itt mutatta meg rajtam forgandóságát a szerencse; itt homályosultak el hőstetteim, egyszóval, itt áldozott le napom, hogy fel ne támadjon soha többé!

E szavak hallatára Sancho közbeszólt:

- Az erős lélek, kedves jó gazdám, épp olyan nyugalommal tűri a balszerencsét, mint amilyen örömmel fogadja a jót. Nézzen meg engem: én a kormányzóságom idején vidám voltam, de most mint egyszerű fegyverhordozó sem vagyok szomorú. A szerencse forgandó, hol fel-emeli, hol meg leejti az embert.

- Nagyon bölcs vagy, Sancho, - válaszolta búsan Don Quijote - és egészen értelmesen beszélsz, nem tudom ki tanított rá. De én csak azt mondom neked: nincs véletlen, mindenki a maga szerencséjének kovácsa. Én is magam voltam balsorsom oka és megérdemlem, amit kaptam, mert elbizakodottságomban nem vettem figyelembe, hogy a Fehér Hold lovagjának pompás paripájával a sovány Rocinante nem szállhat szembe. Szóval túlságosan vakmerő voltam, rajta vesztettem, de ha már becsületem elveszett, az adott szó megtartásának erényét nem veszítem el. Gyerünk hát Sancho, hűséges barátom, töltsük otthon ezt az évet, gyűjtsünk új erőt, szebb és dicsőbb kalandokra!

Ilyen beszélgetések közben eltelt egy nap, kettő, sőt még három is, de semmi nevezetes esemény nem történt velük. Az ötödik napon egy fa alatt pihentek éppen. Don Quijote nagyokat sóhajtozott és ebből Sancho arra következtetett, hogy a Fehér Hold lovagja jár eszében. Ezért aztán nagyon kellemetlenül lepte meg, mikor gazdája így szólt hozzá:

- Most, hogy balsorsunk tehetetlenségre kárhoztat bennünket, nem gondolod-e Sancho barátom, hogy elérkezett az ideje annak, hogy feloldjuk végre Dulcineát a varázslat alól?

- Bevallom uram, - vakarta meg a fületövét Sancho - leginkább az tart vissza, hogy nem tudom elképzelni, hogy bárkinek is haszna legyen ezekből az ütésekből. Olyan ez, mintha azt mondaná valakinek: ha viszket az orrod, vakard meg a lábad. De hogy megnyugtassam, az első megfelelő alkalommal elintézem már ezt a dolgot.

Közben arra a helyre érkeztek, ahová Don Quijote egyízben a hercegi párral együtt lovagolt ki s ahol a herceg és a hercegnő egész kíséretükkel pástoroknak és pástorlányoknak öltöztek. Ez az emlék ihlethette meg Don Quijotét, mert így szólt:

- Úgy vélem, Sancho, hogy ezt az évet, ha már úgyis kénytelen vagyok a falumban eltölteni, úgy használom fel a leghelyesebben, ha pásztornak állok be. Majd veszek néhány birkát s néhány olyan dolgot, amire a pástorkodásnál szükség van, felveszem a Quijotis nevet, míg téged Panzinónak keresztellek el. Utánozni fogjuk a régi görög pástorok életét. Barangolunk majd hegyen, völgyön, erdőn, mezőn, hol vidám, hol szomorú dalokat zengve s szomjunkat a tiszta források hús vizével oltjuk. Gyümölcsöt hullatnak élénk a gyümölcsfák, árnyékot adnak a fűzfák, illatot árasztanak a rózsák, fényt a hold és a csillagok, gondolatokat meg a szerelem sugall. Életmódunk olyan irígylésreméltó lesz, hogy nemcsak ebben a században, hanem az elkövetkezőkben is emlékezni fognak reánk.

- Hitemre, az ilyen élet már ínyemre van - kiáltott fel Sancho. - És fogadni mernék, hogy szívesen csatlakozik hozzánk Miklós, a borbély is, sőt talán még papunknak is kedve szottyán arra, hogy beálljon közénk.

- Igazad van, - szólt a lovag - és a borbélynak a Niculoso nevet adjuk majd, míg papunkat Curiambro pásztornek nevezzük el. Ami a pásztorlányokat illeti, azoknak sem lesz nehéz nevet találni, annál is inkább, mivel a Dulcinea név pásztorleányhoz éppenúgy illik, mint hercegnőhöz, te pedig tetszés szerinti nevet választhatsz a feleségednek.

- Csak a Teresona név illik rá - legyintett Sancho. - Ami pedig a tisztelendő urat illeti, neki nem kell pásztorlány, már csak a jó példa kedvéért sem!

- Istenem! - kiáltott fel Don Quijote, - micsoda életet élünk majd, Sancho barátom. Hogy szól majd körülöttünk a sok pásztorsíp, furulya, duda! Hogy peng a citera majd!

- Attól félek, jó uram, - szólt Sancho - hogy amilyen szerencsétlen flótás vagyok, meg sem élem azt a napot, amikor megkezdjük a pásztoréletet! Pedig milyen szép kanalakat tudnék faragni, ha pásztorrá lennék! Leánykám, a kis Sancha, mindennap kihozná nekem az ebédet. Csinos kislány, esze is van, hiszen nem hiába mondják, hogy az alma nem esik messze a fájától. Nézd meg az anyját, vedd el a lányát. Ki mint vet, úgy arat.

- Jól van, jól, Sancho, mondtam már, hogy ne szaporítsd annyira a közmondásokat, egy is elég ahhoz, hogy megértem, amit mondani akarsz. De hiába figyelmeztet téged az ember ilyesmire, pusztában elhangzó szó az intelem. Falra hányt borsó!

- Nagyságod szakasztott úgy tesz, - felelte Sancho - ahogy a példabeszéd tartja: bagoly mondja a verébnek, hogy nagyfejű! Engem azért pirongat, hogy közmondásokkal élek, nagyságod meg párosával használja ezeket!

- Igazad van Sancho, - mosolygott a lovag - csakhogy én mindig a megfelelő helyen alkalmazom a mondásokat, míg te hajuknál fogva ráncigálsz elő lépten-nyomon. De hagyjuk ezt, a nap már lenyugvóban van, gyere, térjünk le az országútról és keressünk egy olyan helyet, ahol eltölthetjük az éjszakát.

Letértek hát az országútról, meglehetősen szerényen megvacsoráztak, ami Sanchónak bizony nem volt ínyére és fájó szívvel gondolt a hercegi kastélyban elfogyasztott pompás vacsorákra.

A 29. FEJEZET,
*amelyben hosszas alkudozás után Sancho mégis elkezd a vezeklést
Dulcineáért, - a maga módján.*

Másnap a lovag már az éj közepén felkeltette álomszuszék fegyverhordozóját és így szólt hozzá:

- Te, Sancho, egész éjjel alig húnytam le a szememet. Csodálkozom rajtad, mert olyan vagy mint a kőszikla, alszol, mikor én álmatlanul kínlódom, énekelsz, mikor én sírok; én gyöngé és levert vagyok, nem táplálkozom eléggé, te pedig állandóan csak eszel, gömbölyödsz s már járni is alig tudsz a sok hájtól. Csodálatosan szép ez az éjszaka, nézd! Élvezzük a levegő lágyságát és a néma csendet itt körülöttünk. Kelj fel kérlek, légy szájalommal Dulcinea és szeretett gazdád iránt, adj magadnak egyelőre négyszáz vagy ötszáz korbácsütést! Tedd meg ezt önként kérlek, hiszen nem akarok tettelegességre vetemedni. Ha leróttad a korbácsütéseket, akkor az éjszaka hátralévő részét énekléssel töltjük, én a szeretett hölgy távolléte feletti bánatomat foglalom a dalba majd, te meg becsületességedet énekelheted meg.

- Uram, - válaszolta álmosan Sancho - nem vagyok én szerzetes, hogy éjnek idején felkeljek és ostorozzam magam. Könnyű azt mondani, hogy majd énekelünk aztán, de csak nem képzeled, hogy egy ember, aki megkorbácsolta magát, olyan nagy kedvet érez majd a dalolásra! Hagyjon aludni engem és ne sürgessen folyton, mert menten megfogadom, hogy soha életemben nem oldozom fel Dulcineát.

- Ó, te kérges szívű! Te hálátlan fegyverhordozó! Ez hát a jutalmam, amiért kormányzónak neveztettelek ki?

- Nem mondhatok mást, nagyságos uram, csak azt, hogy az alvás csodálatos dolog és valóban nem tudnék róla semmi rosszat mondani, legfeljebb annyit, hogy állítólag a halálhoz hasonlít s ha jól megnézzük, igazán nincs nagy különbség egy alvó ember meg egy halott között, hacsak az nem, hogy az előbbi néha hortyog, - bölcselkedett Sancho, hogy másról beszéljen.

- Talán nem említettem neked még, hűségese barátom, - mondta most nyugodtabb hangon a lovag, - hogy szívesen megjutalmazlak abban az esetben, ha Dulcinea érdekében megkorbácsolod magad. Igaz ugyan, hogy csupán ígéretedet teljesíted ha megteszed, de én mégis hajlandó vagyok bizonyos áldozatokra, mert azt hiszem, hogy ezzel megkönnyítem neked a fájdalom elviselését. Mondd meg, mit kívánsz magadnak fájdalomdíjúl?

E szavakra Sancho végleg felébredt és azonnal elhatározta, hogy mégis megkorbácsolja magát. Így szólt gazdájához:

- Nos uram, látom, hogy teljesítenem kell a kívánságát. Családos ember vagyok, feleségem és gyermekeim érdekét is szem előtt kell tartanom. Mondja meg hát, mit fizet egy korbácsütésért?

- Ha a cselekedet érdeme szerint akarnálak megfizetni, Velence minden gazdagsága sem volna elegendő. Szabd ki hát te egy-egy ütés árát és számítsd ki, mennyi lesz a fizetendő végösszeg.

- Háromezerháromszáz és egynéhány ütest kell adnom magamnak, amiből ötöt már megadtam. Számítsunk tehát kereken háromezerháromszázat. Ha nagyságod darabjáért egynegyed reált fizet, akkor az kereken nyolcszázhuszonöt reál lesz összesen. Ennyit elveszek majd nagyságod nálam lévő pénzéből és akkor boldogan és gazdagon térek haza, ha sajtó csontokkal is!

- Ó, drága Sancho! kedves jó barátom! - kiáltott fel boldogan Don Quijote. - Mennyire hálásak leszünk neked, Dulcinea meg én, egész életünkben! Ha pedig e nemes hölgy ismét visszanyeri régi szépségét, akkor szerencsétlensége szerencse volt, az én legyőzetésem pedig diadal. De mondd Sancho, mikor akarsz megkezdeni a vezeklést? Mert megtoldom a fájdalomdíjat még száz reállal, ha nem halasztgatod nagyon sokáig!

- Mikor? Természetesen még ma éjjel, sőt akár most mindjárt.

Azzal vette is a szamar kötőfékét s eléggé erős korbácsot font belőle, majd elvonult urától vagy húsz lépésnyire, a bükkfák közé.

- Fiam, - szólt rá gazdája - vigyázz magadra kérlek, nehogy kárt tégy magadban. Ne siess túlságosan, mert akkor kifogysz a szuszából, túlságosan erős ütések se mérj magadra, nehogy esetleg megszakadj bele, mielőtt még az ütések száma betelik. Én itt állok a közelben és olvasómon számolom az ütések, nehogy eltévedsz a számat. Bátorság, barátom! Az ég majd erőt ad neked ahhoz, hogy megvalósíthasd nemes szándékodat!

- A jó fizetőt nem bántja a zálog, - mondta Sancho - úgy ütöm magam majd, hogy fájjon ugyan, de ne öljön meg, mert azt hiszem ez a lényeg ennél a csodatételnél.

Azzal derékig levetkőzött, megsuhogtatta a korbácsot és elkezdte a csapkodást, a lovag pedig számlálta az ütések.

Öt-hat ütést mért magára Sancho, mikor észrevette, hogy ennek bizony fele sem tréfa, kicsit felhagyott a csapkodással és odakiáltott urának, hogy úgy látja, bizony nagyon is alacsonyan szabta meg az árat.

- Csak folytasd, barátom, - kiáltott vissza Don Quijote - ne lankadj. Szívesen megkétszerezem a kialakult összeget!

- Akkor hát Isten neki, - mondta Sancho - és ütött is jó nagyokat, de most már nem a maga hátára, hanem a bükkfára. Közben időnként olyanokat sóhajtott, hogy Don Quijote, aki igen lágy szívű ember volt, kérlelni kezdte, hagyja abba.

- Nem, nem uram, most már végzek veled, ha benne vagyok; jobb ezt egyszerre elintézni! - És csapkodta a fa törzsét kegyetlenül. De a kétezredik ütés után Don Quijote már nem bírta tovább hallgatni hűségese Sanchója jajgatását, odarohant hozzá, kitépte kezéből a korbácsot és így könyörgött:

- Elég, elég! Nem venném a lelkemre, ha belehalnál. Majd Dulcinea úrhölgy még vár egy kicsit, amíg te új erőt gyűjtesz! Remélhetőleg nemsokára folytatni tudod majd!

- Ha uraságod így parancsolja, ám legyen, - lihegte Sancho - csurom víz vagyok s még meghűlhetek, ami nemcsak nekem, de Dulcinea úrhölgynek is kellemetlen volna.

Don Quijote odaadta Sanchónak a köpenyét, a derék fegyverhordozó pedig lefeküdt, folytatta az alvást és csak akkor ébredt fel, amikor a nap már magasan járt az égen. Ekkor útnak indultak és vagy három órányit járhattak, mikor egy csárda elé érkeztek. Ez alkalommal Don Quijote is csárdának nézte a csárdát, mert amióta legyőzték, hajlott arra, hogy a dolgokat a maguk valóságában lássa végül.

A 30. FEJEZETBEN
a Búsképű lovag hazatér falujába.

A csárdában töltötték az egész napot, este pedig Sancho folytatta a vezeklést. Amikor végleg befejezte, Don Quijote nagyon jókedvű és boldog lett, mert egy pillanatra sem kételkedett Merlin szavaiban.

Másnap reggel már La Mancha földjén folytatták útjukat és rövid idő múlva egy dombhátra értek, ahonnan már látszott a falujuk. Mikor Sancho megpillantotta a jólismert házakat, térdre borult és így szólt:

- Nyisd ki a szemed, én szeretett hazám! Sancho Panza, a te fiad, ha nem is gazdagon, de mindenesetre jól eldöngölve most visszatér hozzád! Tárd ki ölelő karod másik fiadnak, Don Quijoténak is, aki legyőzve bár, de mégis úgy tér haza, mint aki ennen magát is legyőzte, és ez, amint ő mondta egyszer, a legnagyobb diadal az egész világon! Pénzt is hozok, mert jól elvertem ugyan magam, de legalább úri módon megfizették.

- Hagyd már ezeket a bolondságokat, - nevetett Don Quijote, - gyere, menjünk egyenesen haza, ott majd megbeszéljük pontosan a pástorélet részletkérdéseit!

Amikor a falu elé értek, Don Quijote látja, hogy két gyerek veszekszik egymással. Mikor a közelükbe léptettek, a Búsképű lovag hallja, ahogy az egyik gyerek azt mondta a másiknak:

- Mondj le róla, Periquillo öcsém, nem látod te azt többé soha életedben.

Don Quijote elsápadt és így szólt Sanchohoz:

- Hallottad, mit mondott ez a gyerek, Sancho? »Nem látod te azt többé soha életedben!«

- Nos és miért bántaná az nagyságodat, hogy ezt mondta a gyerek?

- Hogy miért bánt? Hát nem érted? Azt jelenti ez, hogy soha életemben nem látom Dulcineát!

Sancho éppen felelni akart, mikor egy nyulat pillantott meg, néhány agár és vadász hajtotta feléjük a mező felől; a nyúl ijedtében Sancho szamarának lába közé menekült. Sancho pusztá kézzel elkapta és átnyujtotta Don Quijoténak. Az sápadtan ingatta a fejét:

- Rossz jel, rossz jel! A kis nyúl szalad, agarak üzik és Dulcinea nincs sehol...

- Nagyságod igazán furcsa ember, - jegyezte meg Sancho, - mert mondjuk, hogy ez a kis nyúl Dulcinea del Toboso, az üldöző agarak a gonosz varázslók; ő menekül, én meg elfogom és odaadom nagyságodnak, aki símogatja; miért lenne rossz jel ez?

Most a két civakodó gyerek is odajött, hogy megnézzék a nyulat és Sancho megkérdezte tőlük, hogy min veszekedtek az imént. Az a gyerek, aki azt mondta a másiknak, hogy »nem látod te azt többé soha életedben«, azt válaszolta, hogy elvett a másiktól egy kalitkát és azt nem is adja vissza már sohasem. Erre Sancho kivett a zsebéből egy reált, megvette a gyerektől a kalitkát és odaadta Don Quijoténak e szavak kíséretében:

- Ime uram, a rossz jelek mind elvesztették hatásukat és lehet ugyan, hogy én ostoba vagyok, de mégis azt gondolom, hogy annyi közülük van a mi kalandjainkhoz, mint a tavalyi hónap. Ha jól emlékszem, többször mondta a mi tisztelendő urunk, hogy a bölcs ember és jó keresztény nem ad az ilyen jelekre semmit. Ne törődjünk hát az ilyesmivel és folytassuk utunkat, mindjárt bent leszünk a faluban!

A lelkész és Carrasco Sámson, a diák, éppen a falu előtti réten sétálgattak, mikor észrevették Don Quijotet. Ölelésre tárt karokkal futottak elébe. Sancho egy skárlátszínű takarót terített a

szamarára, még a hercegi kastélyban kapta valami álarcosbál alkalmával, fejébe meg papirsüveget nyomott, úgy hogy a falusi gyerekek, mihelyt megpillantották őket, azonnal köréjük sereglettek és elkezdtek kiáltozni egymásnak:

- Gyertek, gyertek csak ide mind! Nézzétek a Sancho Panza szamarát, olyan cifra, hogy mindjárt elrepül! Don Quijote lova meg soványabb mint valaha!

Don Quijote a lelkész és a diák társaságában ért a háza elé. Az ajtóban várta már gazdasszonya meg unokahúga, akiket már értesítettek érkezésükről. Nemkülönbén hírért vette ennek Sancho Panza felesége is, aki úgy ahogy volt, borzasan, mezítláb szaladt ki férje elé. Amint azonban meglátta urát, aki éppenséggel nem úgy nézett ki, amilyennek ő egy kormányzót elképzelt magában, így szólt hozzá:

- Szentséges Szűz Mária! édes jó uram, milyen állapotban vagy? a ruhád rongyos, a lábad sebes! mindennek inkább nézne az ember, mint kormányzónak!

- Hallgass, asszony, - mosolygott rá Sancho, - sok dolognak nagyobb a füstje, mint a lángja! Gyerünk haza, majd mesélek én neked csodálatos történeteket. Van pénzem bőven és az a fő! Tisztességes munkával kerestem, nem károsítottam meg senkit.

- Ez már beszéd, - nevetett vissza rá az asszony, - bánom is én, akárhogy szerezte, bizonyára nem talált ki valami új kereseti ágat!

A kis Sancha atyja nyakába vetette magát és megkérdezte tőle, hozott-e valami ajándékot; aztán anya és leánya belekaroltak Sanchoba, úgy mentek haza.

Don Quijote jóformán be se ment a házába s máris félrevonta a lelkészt és a diákot, elmondta nekik röviden, hogyan győzték le s miért kénytelen egy esztendő otthon tölteni, megjegyezve, hogy ígéretét természetesen kóbor lovaghoz illőn hajszálpontossággal be is tartja. Elmondta azt is, hogy pásztoréletet szándékozik élni, hogy az erdők magányában átadhassa magát szerelmes gondolatainak és kérte őket, ha nincs jobb dolguk, csatlakozzanak hozzá. A lelkész és barátja nagyon meglepődtek Don Quijote újabb hóbortján, de színleg beleegyeztek mindenbe, abban a reményben, hogy egy esztendő alatt majd kigyógyítják valahogy bolondságából.

- Sőt, - lelkesítette még Carrasco Sámson, - miután én kitűnő költő vagyok, majd költök néhány szerelmi dalt vagy pásztori idillt, hogy ilyesmivel szórakozzunk a magányban. A legfontosabb pedig az, hogy mindenki válassza ki magának a pásztorlányt, akinek nevét verseiben dicsőíteni szándékozik és azután minden fába bevessük nevüket majd, ahogy a szerelmes pásztorok szokták!

- Ez dicső! - kiáltott fel Don Quijote, - de nekem nem is kell valami költött nevet kitalálnom, hiszen itt van a páratlan szépségű Dulcinea del Toboso, minden báj megtestesülése, hazánk virága, akiről semmi magasztalás sem vehető túlzás számba!

- Ez igaz, - mosolygott a lelkész, - mi pedig majd keresünk magunknak egy-két kis pásztorlányt, akik ha nem is vetekedhetnek majd Dulcineával, azért egészen kedvesek lehetnek...

- Ami pedig a neveket illeti, - mondta a diák, - ez ne okozzon gondot. Találunk eleget az irodalomban, csak úgy hemzseg ott a sok Phillis meg Galatea, Diana! Választhatunk közülük kedvünkre valót.

A pap mégegyszer biztosította Don Quijotet arról, hogy szívesen csatlakozik hozzá, ha beáll pászornak, majd a diákkal együtt elbúcsúztak a lovagtól. Elmenőben még intették, hogy gondoljon egészségére és ne vonjon meg semmi jót magától.

A gazdasszony meg Dorottya, akik végighallgatták az egész beszélgetést, alighogy egyedül maradtak, könyörögni kezdtek Don Quijoténak, mondjon le tervéről, nem neki való a pásztorélet. Erős, izmos embernek való foglalkozás az, olyannak, aki kora gyermekségétől hozzászokott az ilyen élethez.

- Kedves jó uram, - kérlelte őt a gazdaasszonya, - hallgasson rám, ötven év tapasztalata beszél belőlem! Maradjon szépen idehaza, folytassa a gazdálkodást, járjon szorgalmasan templomba, gyámolítsa a szegényeket, - lelkemre veszem, ha ez kárára válik.

- Jól van, jól van, gyermekeim, - hárította el magától asszonynépe tanácsait a lovag, - én tudom a legjobban, mi válik javamra. Most csak vessétek meg az ágyat, mert nem érzem magam valami jól és higgyétek el, hogy akár kóbor lovag, akár barangoló pásztor leszek, a ti sorsotokat mindig a szívemen viselem.

A 31. ÉS EGYBEN UTOLSÓ FEJEZET,
amely a Búsképű lovag kijózanodásáról, betegségéről, végrendeletéről,
haláláról és halhatatlanságáról számol be.

Don Quijote valóban megbetegedett. Hogy betegségének a legyőzése felett érzett keserűség volt-e az oka, vagy a lovagi élet fáradalmi döntötték ágyba, - annak csak a jó ég a megmondhatója. Sancho nem mozdult el az ágya mellől, a pap, a borbély meg a diák mindennap meglátogatták. Azt gondolták, hogy Dulcinea iránti szerelme bántja őt, igyekeztek hát felvidítani és megvigasztalni barátjukat. A borbély bízta meg, vegyen erőt magán, keljen fel, kezdjék meg a pásztoréletet. A diák kijelentette, hogy már írt is egy idillt, olyant, hogy elbújhat mellette Theokritos minden költeménye. De Don Quijote szomorú maradt erre a híre is.

Barátai orvost hívtak, aki sehogysem volt meglegedve a lovag állapotával és azt ajánlotta, hogy legyen gondja lelke üdvösségére, mert a teste veszedelemben forog. Don Quijote nyugodtan fogadta az orvos közlését, de a gazdasszony és Dorottya sírvafakadtak. Sancho pedig ezekkel a szavakkal fordult urához:

- Kedves jó uram, ne haljon meg, nagyon kérem, inkább fogadja meg tanácsomat és éljen még számos évig, mert higgye el, nem tehet az ember nagyobb bolondságot, mintha így egyszerűen fogja magát és meghal, hiszen még csak meg ölte senki és a búánaton kívül nincsen komoly betegsége sem. Keljen fel, öltözzék pászturnak, menjünk ki a mezőre, ahogy terveztük. Ki tudja, hátha utunkba akad ott a szép Dulcinea kisasszony. Ha pedig afeletti keserűségébe akar belehalni, hogy legyőzték, higgye el, hogy az én hibám az egész, mert én szorítottam meg rosszul Rocinante hevederét, de különben is olvashatta akárhányszor a lovagregényekben, hogy az egyik lovag lelökheti a lóról a másikat, de akit ma legyőztek, az holnap győztes lehet megint!

Hiába beszélt, Don Quijote nem lett jobban. Állapota romlott és egy hét múltán az orvos kijelentette, hogy nincs már remény a felépülésére. Don Quijote érezte, hogy súlyosan beteg, mindenkit kiküldött a szobából, mert aludni akart. Hét óra hosszat aludt, gazdasszonya és unokahúga már úgy siratták, mintha meghalt volna. Amikor felébredt, magához hívta őket és halkán így szólt hozzájuk:

- Kedves gyermekeim, adjatok hálát az Úrnak, mert nagy jót cselekedett velem! Az Ő irgalmának nincs határa!

- Kedves bácsikám, mit mond? mi történt bácsikámmal? - kérdezte unokahúga.

- Kedves kis húgom, - mondta Don Quijote, - Isten kegyelemben részesített és visszaadta nekem a legértékesebb kincset, az egyetlent, ami egy kis nyugalmat szerezhet nekem ebben a nyomorúságos földi életben és ami lehetővé teszi számomra, hogy az erények birtokába jussak. Ez a kincs: az értelem. Elveszítettem ezt a kincset, mert túlságosan sok időt fecsegteltem el, túlságosan ostoba olvasmányokra. Az ég ma visszaadta. Szeretném felhasználni ezt a még hátralévő kevés időt az életemből arra, hogy amennyire tudom, jóvátegyem bűneimet. Hívjátok ide a tisztelendő urat, Miklós mestert, a diákot, meg Sanchot.

Amikor barátai megérkeztek, a haldokló így szólt:

- Barátaim, azért hivattalak ide benneteket, hogy tudtul adjam nektek, hogy már nem vagyok többé Don Quijote de la Mancha, hanem Alonso Quijano, akit azelőtt a »jó« melléknévvel illettek. Ellensége vagyok már Amadis de Gaulának és egész fajtájának, gyűlöletesek már előttem azok a kóbor lovagokról szóló együgyű történetek. Elismerem balgaságomat és

beismerem, hogy az ilyenfajta rossz könyvek csak bajt okoznak. De a jó könyvek persze mások... azok...

Barátai meglepetten néztek rá, azt hitték, hogy valami újabb, bolondos ötlete támadt. Ezért Sámson így szólt hozzá:

- Most mondja ezt nekünk Don Quijote, mikor éppen most kaptunk hírt arról, hogy Dulcinea kisasszony fel van oldozva a varázslat alól? S most, amikor mindnyájan fel akarunk csapni pásztornak, most akar nagyságod remetévé lenni? Kérem, ne tépelődjék, térjen magához és hagyjon fel az ilyen mesékkal.

- Az eddigiek voltak a mesék, - legyintett búsan Don Quijote - s valóban sokat ártottak nekem. De érzem, hogy már kevés időm van, ezért hát hagyjuk a tréfát, barátaim. Kérem, hogy míg a tisztelendő úr meggyóntat, valaki menjen el a jegyzőért.

A jelenlévők némán és szomorúan néztek egymásra. Sancho, aki eddig nem tudta elhinni, hogy ura komoly veszélyben van, térdre borult az ágya mellett és könnyekre fakadt. A beteg megszorította a kezét és kérte, hogy hagyja őt egyedül a lelkéssel. A gyónás nem tartott sokáig, mert ha a jó lovag értelme nem is, de szíve mindig tiszta volt. Amikor a jegyző megérkezett, azt kérte, hogy kezdje el a végrendelet írását a szokásos módon, mikor pedig a hagyományozáshoz értek, kevés erejét összegyűjtve, így szólt:

- Sancho Panza barátomra, akit bolondságomban fegyverhordozómnak neveztem, kétszáz aranytallért hagyok, azonkívül ráhagyom azt a pénzt is, amit rábíztam, mikor együtt indultunk neki a világnak és elrendelem: örököseim sohasem követeljék tőle, hogy elszámoljon erről a pénzről. S ha valaha egy sziget kormányzásával akartam megbízni, most hogy kijózanodtam, nyugodtan rábíznék egy egész királyságot is, mert szíve, őszintesége, hűsége és józansága valóban méltóvá teszik erre!

Majd Sanchóhoz fordulva, így szólt:

- Bocsásd meg barátom, hogy alkalmat adtam arra, hogy téged ugyanolyan bolondnak tartsanak, mint amilyen én voltam s hogy téged is megbolondítottalak kicsit.

Sancho zokogva kérlelte urát:

- Nem! nem! ne haljon meg kedves gazdám, mindent megteszek, amit csak kíván, leszek fegyverhordozó, leszek pásztor, ha akarja még egyszer előlről kezdem Dulcinea feloldozását, de maradjon életben nekünk!

- Szegény Sanchóm, - mondta szelíden a beteg - oly soká ismertél bolondnak, most el sem tudod hinni már, hogy kijózanodtam. Felejtsük el régi tévedéseinket, de ne felejtsük el soha a régi barátságot. Továbbra is a barátod vagyok, de nem vagyok már Don Quijote többé. Kérem a jegyző urat, hogy folytassa az írást.

Általános örököseként unokahúgát jelölte meg, azzal a kikötéssel, hogy gazdasszonyának kifizeti a hátralékos bérét és azonkívül húsz aranyat. Barátainak, a lelkésznek, a borbélynak és a diáknak is hagyott egy-egy emléktárgyat.

A végrendelet végrehajtásával a lelkészt és a borbélyt bízta meg. Ezeket megkérte még arra is, hogy ha valami véletlen folytán megismerkednének azzal az íróval, aki egy Don Quijote de la Mancháról szóló könyvet írt, kérjenek tőle bocsánatot az ő nevében azért, hogy alkalmat szolgáltatott neki oly rengeteg ostobaság megírására.

Amikor a jegyző befejezte a szomorú írást, Don Quijote felvette a halotti szentségeket és csöndesen pihent ágyában. Estére nagy gyengeség vett erőt rajta s kilehelte lelkét.

*

Igy halt meg Don Quijote de la Mancha, a híres Búsképű lovag, akinek szülőfaluját leghitelesebb életrajzírója nem akarja elárulni, hogy la Mancha minden városa és faluja versengessen azért a dicsőségért, hogy a lovag az ő szülőtte volt, amint Görögország hét városa is versengett annakidején Homérosért.

Nem beszél az életrajzíró arról sem, hogyan jajveszékelt Dorotya meg a gazdasszony Don Quijote halálán. Sok sírfeliratot készítettek neki, de mi csak ezt az egyet jegyezzük fel, ezt jóbarátja és legyőzője, a Fehér Hold lovagja, Carrasco Sámson írta. Így hangzik:

*Itt nyugszik Don Quijote de la Mancha,
vitéz, kóbor lovag volt ő, míg élt.
Mellette nyugszik jó dárdája, pajzsa,
kegyelmet soha, senkitől se kért.*

*Az elmúlás se győzött e vitézen,
mert híre messzi századokra száll...
Igaz, hóbortos volt ő életében,
de végül bölccsé tette a halál.*

*Hóbortos volt, akár mindannyian,
kik többre s jobbra vágyunk itt e földön,
s halálunkig nem hagyjuk annyiban.*

*Legyen testének könnyű lent e börtön,
e sír! a szép erdők, mezők helyett.
Gondoljunk rá e néma hant felett!*

Az átdolgozó haszonnal forgatta *Cervantes* remekművének György Vilmos-féle teljes magyar fordítását (Az elmés nemes Don Quijote de La Mancha, Révai, é. n.) és az ifjúságnak szánt francia átdolgozást (Histoire de l'admirable Don Quichotte de la Manche, Hachette).